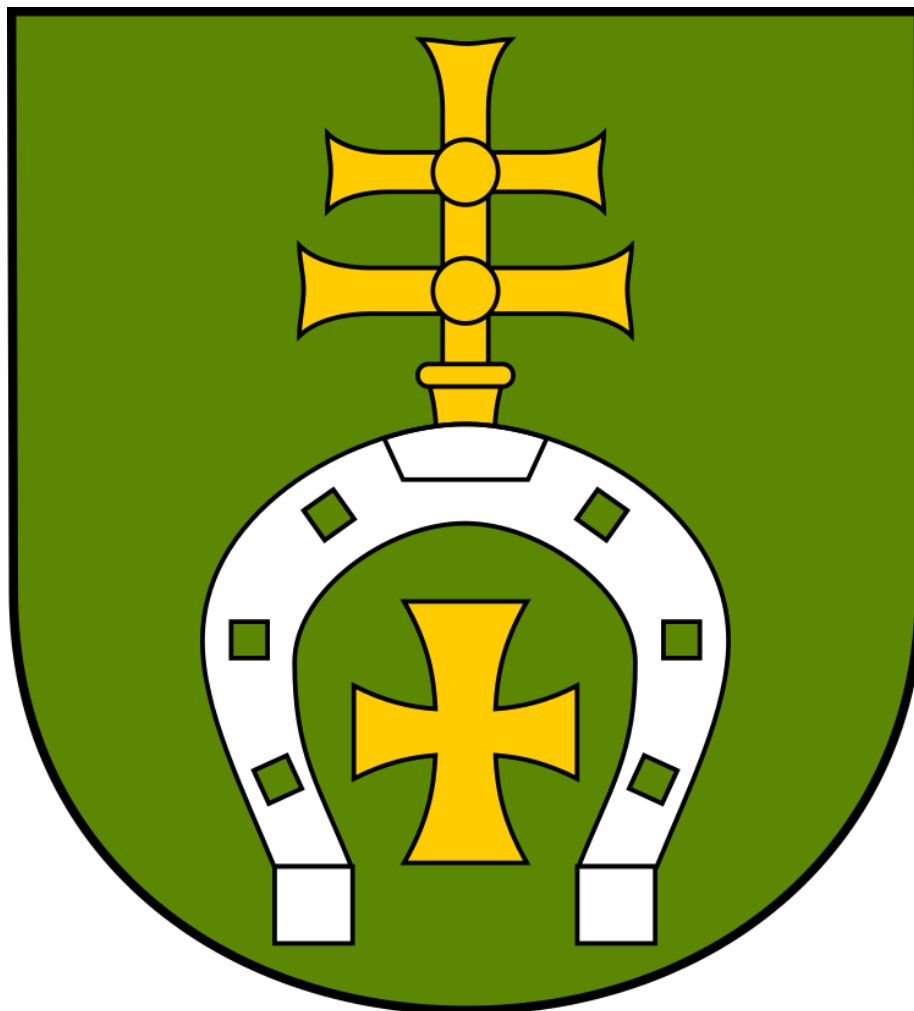

STRATEGIA ROZWOJU GMINY SZUDZIAŁOWO NA LATA 2015-2025

Białystok 2015

STRATEGIA ROZWOJU GMINY SZUDZIAŁOWO NA LATA 2015-2025

Opracowanie:

EkoExpert Doradztwo Ekologiczne i Gospodarcze Sp. z o.o.

biuro: ul. Młynowa 17/1 | 15-404 Białystok

tel./fax. 85 744 44 60

www.ekoexpert.com.pl

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	5
2.	Metodologia prac nad Strategią.....	7
3.	Diagnoza stanu rozwoju gminy Szudziałowo	9
3.1.	Ogólna charakterystyka	9
3.2.	Środowisko przyrodnicze	11
3.2.1.	Budowa geologiczna	11
3.2.2.	Gleby	11
3.2.3.	Ukształtowanie terenu	14
3.2.4.	Lasy	14
3.2.5.	Tereny i obiekty prawnie chronione.....	15
3.2.6.	Wody powierzchniowe.....	18
3.2.7.	Wody podziemne.....	19
3.2.8.	Klimat.....	21
3.3.	Sytuacja społeczna.....	22
3.3.1.	Demografia.....	22
3.3.2.	Rynek pracy.....	28
3.3.3.	Warunki mieszkaniowe	32
3.3.4.	Edukacja	34
3.3.5.	Kultura i sport.....	37
3.3.6.	Ochrona zdrowia	41
3.3.7.	Obiekty dziedzictwa kulturowego.....	41
3.3.8.	Pomoc społeczna	42
3.3.9.	Frekwencja	46
3.4.	Infrastruktura techniczna i komunalna	48
3.4.1.	Sieć drogowa	48
3.4.2.	Sieć kolejowa	48
3.4.3.	Komunikacja autobusowa	49
3.4.4.	System energetyczny	49
3.4.5.	Gazownictwo.....	49
3.4.6.	Ciepłownictwo	49
3.4.7.	System teleinformatyczny	50
3.4.8.	Gospodarka wodno-ściekowa	50
3.4.9.	Gospodarka odpadami.....	51
3.4.10.	Zagospodarowanie przestrzenne.....	52
3.5.	Potencjał gospodarczo-ekonomiczny	53
3.5.1.	Gospodarka.....	53
3.5.2.	Rolnictwo	56
3.5.3.	Turystyka.....	59
3.6.	Finanse gminy.....	61
4.	Wyniki badań mieszkańców gminy	66
4.1.	Metryczka	66
4.2.	Wyniki przeprowadzonej ankiety	67
5.	Analiza SWOT	78

6.	Wizja i misja gminy	81
7.	Cele i zadania	83
8.	Zgodność celów z dokumentacją strategiczną	95
9.	System monitorowania i ewaluacji oraz aktualizacji Strategii.....	102
10.	Okres realizacji i potencjalne źródła finansowania Strategii	104

1. Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w przestrzeni lokalnej. Wdrażanie niniejszych kierunków odbywać się będzie poprzez realizację konkretnych projektów, przedsięwzięć samorządu i jego partnerów. Strategia stanowi narzędzie wspierania pozytywnych zmian społeczno-gospodarczych oraz niwelowania barier rozwojowych wspólnoty lokalnej.

W systemie zarządzania polityką rozwoju Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi.

Realizacja wyzwań rozwojowych gminy Szudziałowo będzie się wiązać z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządami wszystkich szczebli, instytucjami państwowymi, partnerami społecznymi i prywatnymi. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej.

Strategia odpowiada na nowe wyzwania i priorytety rozwojowe określone w dokumentach unijnych, co istotnie przełoży się na możliwości finansowania rozwoju gminy w przyszłości. Prezentowany dokument określa najważniejsze cele i działania, które trzeba wykonać, aby poprawić warunki życia mieszkańców i zapewnić gminie trwały rozwój. Jego realizacja doprowadzi do przekształcenia gminy w miejsce bezpieczne i gościnne z czystym środowiskiem przyrodniczym, bardziej przyjazne mieszkańcom, turystom i inwestorom.

Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową.

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025 jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla krajowego i regionalnego, tj. Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020; Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”; Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.; Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020; Strategii Rozwoju Województwo Podlaskiego do roku 2020 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego.

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025 realizuje nowe podejście do wdrażania polityk publicznych, przygotowujących Polskę do kreowania zrównoważonego, trwałego i intensywnego rozwoju.

2. Metodologia prac nad Strategią

Proces tworzenia strategii rozwoju gminy oparto o podstawy zarządzania strategicznego w jednostkach samorządu terytorialnego. Przy pracy nad dokumentem zastosowano metodę partycypacji społecznej, polegającą na połączeniu doświadczenia władz gminy i lokalnych liderów z wiedzą zespołu ekspertów, specjalizujących się w kwestiach rozwoju lokalnego oraz przeprowadzono badania i konsultacje społeczne wśród mieszkańców.

Zgodnie z tymi założeniami, proces budowy Strategii Rozwoju przebiegał wieloetapowo:

Obraz środowiska lokalnego – diagnoza społeczno-gospodarcza.

Pierwszy etap prac nad Strategią dotyczył gromadzenia danych niezbędnych do sporządzenia szczegółowego obrazu poszczególnych sfer życia gminy. Przy przygotowywaniu diagnozy korzystano z ogólnodostępnych danych źródłowych, statystyk i opracowań publicznych, jak też z materiałów i opracowań przekazanych przez władze gminy.

Obraz środowiska lokalnego – badanie społeczne.

Celem pozyskania obiektywnej opinii społeczności lokalnej na temat oczekiwań i potrzeb rozwojowych gminy, przeprowadzone zostało badanie wykorzystujące kwestionariusz ankietowy. Kwestionariusz rozprowadzony został wśród mieszkańców gminy, organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych i instytucji publicznych. Kwestionariusz był też dostępny na stronie internetowej gminy. Łącznie badanie przeprowadzono na próbie przekraczającej 160 respondentów. Analiza ankiet wykazała oczekiwania, potrzeby i pomysły inwestycyjne mieszkańców gminy. Badanie sprawdzało również preferencje społeczności lokalnej, co do kształtowania wizerunku, planów rozwojowych oraz postrzegania gminy, jako miejsca do życia.

Analiza strategiczna uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych metodą SWOT.

W trakcie prac dokonano oceny i analizy potencjału gminy, jej słabości oraz szans i zagrożeń istotnych z punktu widzenia jej dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Wyniki analizy SWOT stały się podstawą do sformułowania podstawowych wyzwań i zagadnień strategicznych dla gminy Szudziałowo.

Identyfikacja obszarów priorytetowych i sformułowanie planu operacyjnego.

Przedmiotem kolejnych prac stał się wybór obszarów priorytetowych i celów strategicznych oraz budowa planu operacyjnego Strategii. W oparciu o wyniki diagnozy społeczno-gospodarczej, analizy SWOT oraz wyników ankietowych dokonano identyfikacji obszarów priorytetowych dla gminy Szudziałowo. W efekcie przeprowadzonych prac zdefiniowano 4 priorytetów rozwojowych:

- Rynek pracy, gospodarka i turystyka,
- Infrastruktura i środowisko,
- Komfort i jakość życia mieszkańców,
- Zarządzanie i kapitał społeczny.

System monitoringu i ewaluacji Strategii.

Ostatnim etapem prac było opracowanie podsystemów strategii, dotyczących monitorowania osiągnięcia celów i realizacji poszczególnych kierunków interwencji oraz aktualizowania dokumentu – zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami wewnętrznymi i w otoczeniu gminy.

3. Diagnoza stanu rozwoju gminy Szudziałowo

3.1. Ogólna charakterystyka

Gmina Szudziałowo położona jest we wschodniej części województwa podlaskiego w powiecie sokólskim przylega do granicy z Białorusią. Graniczy z gminami: Sokółka, Supraśl, Krynki oraz Gródek.

Powierzchnia gminy wynosi 30164 ha, co stanowi około 14,7% powierzchni powiatu i 1,5% województwa podlaskiego.

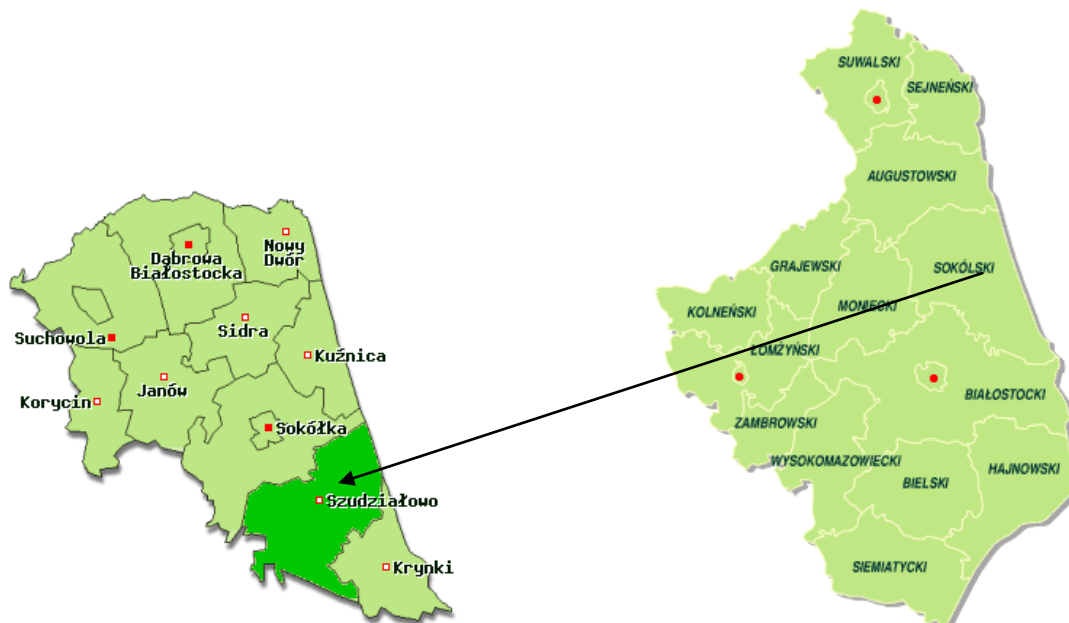
Zgodnie z danymi Gmina w 2014 liczyła 34 sołectw w skład, których wchodzi 40 miejscowości.

Tabela 1. Wykaz sołectw

Lp.	Miejscowość	Lp.	Miejscowość
1.	Babiki	18.	Ostrów Północny
2.	Boratyńszczyzna	19.	Pierożki
3.	Chmielowszczyzna	20.	Poczopek-Markowy Wygon
4.	Grzybowszczyzna	21.	Słoja
5.	Harkawicze	22.	Słójka
6.	Horczaiki	23.	Słójka-Borowszczyzna
7.	Jeziorok – Rowek	24.	Sosnowik
8.	Knyszewicze	25.	Suchynicze
9.	Kozłowy Ług	26.	Sukowicze
10.	Lipowy Most	27.	Szczęsnowicze
11.	Łaźnisko	28.	Szudziałowo
12.	Minkowce	29.	Talkowszczyzna
13.	Miszkeniki Wielkie	30.	Wierzchlesie
14.	Nowinka	31.	Wojnowce
15.	Nowe Trzciano	32.	Usnarz Górny
16.	Nowy Ostrów	33.	Zubrzyca Mała
17.	Ostrówek	34.	Zubrzyca Wielka

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

Rysunek 1. Położenie gminy na tle województwa podlaskiego i powiatu sokólskiego

Źródło: www.zpp.pl

Struktura gruntów w gminie Szudziałowo zostanie przedstawiona w tabeli poniżej:

Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów w gminie Szudziałowo, stan na 2005 r.

Użytki	Powierzchnia użytków [ha]	Udział procentowy [%]
Grunty ogółem	30164	100
Powierzchnia użytków rolnych	14357	47,6
grunty orne	11167	37,0
sady	490	1,6
łąki	1111	3,7
pastwiska	1589	5,3
Lasy i grunty leśne	14475	48,0
Pozostałe grunty i nieużytki	1332	4,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gmina Szudziałowo dysponuje znacznymi zasobami użytków rolnych. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 14 357 ha, co stanowi 47,6% powierzchni gminy. W użytkach rolnych dominują grunty orne o powierzchni 11 167 ha. Lasy i grunty leśne o powierzchni 144 475 ha stanowią 48% całkowitej powierzchni gminy Szudziałowo.

3.2. Środowisko przyrodnicze

3.2.1. Budowa geologiczna

Obszar gminy Szudziałowo jest fragmentem należącym do platformy wschodnioeuropejskiej w obrębie Wyniesienia Mazursko-Suwalskiego. Podłoże czwartorzędu na terenie gminy stanowią utwory kredy górnej - margle i kreda piszcząca oraz utwory trzeciorzędowe reprezentowane przez piaski glaukonitowe oligocenu jak również łyły i mułki miocenu. Zalegają one na rzędnej ok. 0 -20 m. n.p.m. Miąższość osadów czwartorzędowych zalegających wynosi ok. 150 - 200 m. i jest uwarunkowana zróżnicowaną rzeźbą terenu (od 128 - 225 m. n.p.m.). Czwartorzęd jest reprezentowany przez osady zlodowaceń od południowopolskiego do środkowopolskiego, które przedzielają osady interglacjacyjne. Zlodowacenie południowopolskie reprezentowane jest przez gliny zwałowe zalegające na łąkach i mułkach miocenu. Na glinie osadziła się kilkunastometrowa seria piasków i żwirów wodnolodowcowych. łyły i mułki pochodzenia jeziornego interglacjału mazowieckiego oddzielają utwory zlodowacenia południowopolskiego od środkowopolskiego, którego osady mają największy udział w budowie pokrywy czwartorzędowej gminy. Powierzchnię gminy Szudziałowo budują osady stadiału północno mazowieckiego zlodowacenia środkowopolskiego. Utwory tego stadiału na terenie gminy osiągają znaczne miąższości, od kilkudziesięciu do 100 m.

Najstarszymi osadami czwartorzędowymi występującymi na powierzchni terenu są zastoiskowe mułki, łyły i piaski (stadiał maksymalny zlodowacenia środkowopolskiego). Odślaniają się one w płn. części gminy między Knyszewiczarni, Horczakami i Zubrzycą oraz na zachód od Szudziałowa. Gliny zwałowe zajmują znaczne powierzchnie moreny dennej we wschodniej i południowo - zachodniej części gminy. Piaski, żwiry, głązy oraz gliny zwałowe budują liczne okazałe pasma wzgórz czołowo morenowych na północy gminy. Występują one także w środkowej i południowej części gminy budując wzgórza i pagórki. Piaski, żwiry, miejscami gliny ozów biorą udział w budowie wałów o przebiegu południkowym w ok. Knyszewicz Małych¹.

3.2.2. Gleby

W podziale województwa na regiony glebowo-rolnicze (11 regionów wg. IUNG - Puławy, 1988r.) obszar gminy Szudziałowo położony jest w obrębie dwóch regionów:

- **Sokolskiego - część północno-wschodnia i środkowa** gminy, który charakteryzuje się falisto-pagórkowatą rzeźbą terenu z licznymi obniżeniami śródmorenowymi. Gleby kompleksów żytnich przeważają wśród gruntów ornych. Około 10-12% użytków rolnych jest zagrożonych potencjalną erozją gleb. W strukturze użytków zielonych przeważają kompleksy średniej jakości. Zarówno grunty orne jak i użytki zielone w tym regionie glebowo-rolniczym są bardzo mocno zakamienione. Cechą charakterystyczną tego regionu jest jego wododziałowe położenie, co wyraźnie rzutuje

¹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

na uwilgotnienie gleb i poziom wód gruntowych, równoważone jest to stosunkowo dużym opadem.

- **Supraskiego - część południowo-zachodnia** gminy, który charakteryzuje się dominacją lasów w strukturze użytkowania gruntów. Użytki rolne to najczęściej enklawy śródleśne różnej wielkości oraz towarzyszące lasom w strefie brzeżnej grunty orne, a także liczne użytki zielone położone w dolinach rzek. Skałą macierzystą gleb obszaru gminy Szudziałowo są utwory czwartorzędowe pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego wykształcone w postaci piasków naglinowych i piasków zwałowych całkowitych, a także glin spłaszczonych oraz w dolinach rzecznych i zagłębieniach piasków rzecznych i utworów organicznych.

Pod względem typologicznym gleby gminy Szudziałowo są mało zróżnicowane. Na obszarze gminy dominują typy gleb: gleby pseudobielicowe, gleby piaskowe różnych typów genetycznych oraz gleby brunatne wyługowane.

Tabela 3. Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)

Wyszczególnienie	Klasy bonitacji gruntów ornych [ha]								
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
Gmina Szudziałowo	-	-	32	804	3277	3629	3132	1103	247

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

Tabela 4. Klasy bonitacyjne użytków zielonych

Wyszczególnienie	Klasy bonitacyjne użytków zielonych [ha]						
	I	II	III	IV	V	VI	VIz
Gmina Szudziałowo	-	-	90	1296	914	423	31

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

Niewielki udział w użytkach zielonych stanowią gleby klasy III, które zajmują około 90 ha. Gleby klasy III są to głównie gleby brunatne i bielicowe. W porównaniu do gleb klas I i II, posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne. Odnaczają się dużym wahaniami poziomu wody w zależności od opadów atmosferycznych. Na terenie gminy Szudziałowo dominują użytki zielone klasy IV, które są glebami średnimi. Plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet, gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze roślin. Znaczący udział stanowią gleby klasy V, które są ubogie w substancje organiczne. Do tej klasy należą gleby kamieniste lub piaszczyste o niskim poziomie próchnicy.

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Szudziałowo ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi. Występują one przeważnie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową. Na terenie gminy występują następujące surowce mineralne:

- **ily** - występują w północno - wschodniej części gminy w rejonie wsi Wojnowce, w postaci cieniutkich wkładek o miąższości do 1,5 m. w osadach gliniasto - piaszczystych - nie mają one jednak znaczenia przemysłowego.
- **kruszywo naturalne grube i drobne**- występuje głównie w północnej części gminy w obrębie wzgórz czołowo - morenowych, kemów jak również w obrębie osadów wodnolodowcowych i lodowcowych. Zalegają one w formie gniazd, soczewek i płatów. Większe wyrobiska tego surowca występują w ok. wsi Babiki, Szudziałowo, Wierzchlesie, Pierożki, Zubrzyca, Mieszkienniki, Suchynicze, Knyszewicze, Usnarz, Słoja. W pobliżu wsi Harkawicze znajduje się sztuczne nagromadzenie gładów narzutowych o zasobach kilku tys. m³.
- **piaski** pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego - występują w obrębie kemów i sandrów oraz niektórych form morenowych. Większe wyrobisko tego surowca znajduje się w okolicy wsi Talkowszczyzna.

W gminie Szudziałowo zostały udokumentowane następujące złoża:

- **Kruszywo naturalne**
 - kruszywo grube - Babiki - karta rejestracyjna - 82,8 tys. ton,
 - kruszywo drobne, piaski - Szudziałowo - karta rejestracyjna -176 tys. ton,
 - kruszywo drobne, piaski - Talkowszczyzna - karta rejestracyjna - 27,6 tys. ton,
 - kruszywo drobne, piaski - Usnarz Górny-karta rejestracyjna -10,75 tys.m³.

Na terenie gminy Szudziałowo zostały wydzielone następujące obszary perspektywiczne występowania złóż surowców mineralnych stałych.

- **Zasoby szacunkowo kruszywa naturalnego grubego:**
 - Wojnowce -100 tys. m³,
 - Horczaki Dolne - 50 tys. m³,
 - Horczaki - 200 tys. m³,
 - Knyszewicze - 100 tys. m³,
 - Pierożki - 100 tys. m³,
 - Poczopek - 50 tys. m³.

Wszystkie rejonny perspektywicznego występowania złóż kruszywa grubego mogą dostarczać surowca dla potrzeb budownictwa mieszkaniowego i drogowego.

Na obszarze gminy występują 53 punkty eksploatacji surowców mineralnych, w tym 23 punkty kwalifikują się do rekultywacji. W pozostałych punktach eksploatacja na potrzeby miejscowej ludności odbywa się dorywczo i sporadycznie. Oprócz wyżej wymienionych punktów na terenie gminy zinwentaryzowano 46 nieczynnych punktów eksploatacji surowców mineralnych².

² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

3.2.3. Ukształtowanie terenu

Gmina Szudziałowo położona jest w obrębie dwóch mezoregionów Wzgórz Sokolskich i Wysoczyzny Białostockiej. Granica między mezoregionami przebiega wzdłuż linii Ostrów - Talkowszczyzna - Lipina. Na północny-wschód od tej linii położone są Wzgórz Sokolskie, które cechują się występowaniem wysokich wałów morenowych i kemowych, które przeważnie są zalesione. Wysokość bezwzględna tych form wynosi ponad 200 m n.p.m. (m.in. Góra Wojnowska -238 m n. p. m). Występują one w okolicy wsi Wierzchlesie, Knyszewicze, Słoja, Horczaki i Wojnowce. Mają one na ogół równoleżnikowy przebieg i osiągają wysokość 225 m n.p.m. Cechą charakterystyczną południowej części Wzgórz Sokolskich jest występowanie niewielkich zarastających jezior. Znajdują się one w okolicy miejscowości Sukowicz, Pierożek i Ostrówka.

Na południe od wsi Słoje i Harkowicze dominuje wysoczyzna morenowa falista i pagórkowata. Wzgórz są niższe i spłaszczone, wyniesione do 170 - 180 m n.p.m. Na południe od szosy Białystok - Krynki w widłach Słoi i Sokołdy, występuje wysoczyzna morenowa płaska i falista ze wzgórzami morenowymi osiągającymi wysokość 160 m n. p. m. W dolnym brzegu rzeki Sokołdy utwory zlodowacenia południowopolskiego w postaci piasków i żwirów rzecznych budują taras nadzalewowy. Utwory holocenu w postaci mułków, piasków i żwirów rzecznych budują tarasy zalewowe rzeki Słoi, Starzynki, Poczopówki, Woroniczy, Kowszówki i Łangi. Równina sandrowa o wysokości 150m n. p. m. rozciąga się na południe od Talkowszczyzny Wysoczyznę Białostocką na terenie gminy porasta zwarty kompleks leśny Puszczy Knyszyńskiej. We wschodniej części Wysoczyzny Białostockiej na południe od Nowego Ostrowia dominuje wysoczyzna morenowa o wysokościach 170 - 180 m n. p. m³.

3.2.4. Lasy

Lasy gminy Szudziałowo znajdują się w Karinie przyrodniczo - leśnej tj. II Krainie Mazursko - Podlaskiej i w V Dzielnicy – Wysoczyźnie Bielsko-Białostockiej, charakteryzującej się występowaniem prawie wszystkich siedliskowych lasów oraz bardzo zróżnicowanym drzewostanem. Lasy gminy Szudziałowo należą do Nadleśnictwa Krynki oraz Nadleśnictwa Supraśl.

Lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 144 475 ha i stanowią 48% całkowitej powierzchni gminy Szudziałowo. Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 92,8% ogólnej powierzchni lasów gminy występują w zwartym kompleksie Puszczy Knyszyńskiej w południowo - zachodniej części gminy. Lasy prywatne stanowią 7,2% ogólnej powierzchni lasów, są znacznie rozdrobnione i występują głównie w północno - wschodniej części gminy.

Lasy w obrębie gminy Szudziałowo zawierają więcej drzewostanów modrzewiowych, świerkowych i dębowych, natomiast mniej jest drzewostanów brzoźowych i olszowych.

³ Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo, Część I

Dominującym gatunkiem panującym w lasach gminy jest sosna. W tych warunkach tworzy ona drzewostany dobrej jakości technicznej i hodowlanej. Świerk pod względem zajmowanej powierzchni jest na drugim miejscu. Trzecie miejsce pod względem powierzchni zajmuje brzoza. Dominującą klasą drzewostanu jest II klasa wieku (21 - 40 lat), przy dużym udziale III (41 - 60 lat) i I (1 - 20 lat).

Funkcją gospodarczą lasów państwowych jak i prywatnych na terenie gminy Szudziałowo jest produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego. Pełnią one jednocześnie funkcję wodo i glebochronną krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i zwierzyny⁴.

3.2.5. Tereny i obiekty prawnie chronione

Według danych GUS na koniec roku 2014 obszary chronione na terenie gminy Szudziałowo zajmowały powierzchnię 20 268,00 ha, co stanowi około 67,2% powierzchni całej gminy. Tak duży udział jest spowodowany wysokimi walorami przyrodniczymi obszaru gminy. Na terenie gminy znajdują się liczne formy ochrony przyrody, które zostaną wymienione poniżej.

Obszary chronione:

- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”**

Chroniony jest obszar przygraniczny realizowany w ramach racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej. Ochrona ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych występujących na terenie Wzgórz Sokólskich i Wzgórz Kryńskich. Łączna powierzchnia obszaru chronionego wynosi 38 742 ha.

- **Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Sławińskiego**

Park obejmuje powierzchnię 74447 ha. Tereny położone w województwie podlaskim, w powiecie sokólskim na terenie gmin: Janów, Sokółka, Szudziałowo, Krynki, w powiecie białostockim na terenie gmin: Czarna Białostocka, Wasilków, Supraśl, Gródek, Michałowo, Dobrzyniewo Kościelne, w powiecie monieckim na terenie gminy Knyszyn. Na obszarach graniczących z Parkiem wyznaczona jest otulina o powierzchni 52 255 ha. Celem ochrony Parku jest ochrona terenów leśnych i dolin rzecznych wyróżniających się wysoką wartością przyrodniczą i krajobrazową, a także stworzenie warunków do prowadzenia działalności naukowej i dydaktycznej oraz rozwijanie turystyki kwalifikowanej i wypoczynku.

Obszar Natura 2000:

- **Ostoja Knyszyńska**

Obszar obejmuje rozległy kompleks leśny Puszczy Knyszyńskiej. W ostoi tej znajduje się wiele fragmentów lasów o naturalnym charakterze. Bardzo zróżnicowana rzeźba terenu i mozaika siedlisk decyduje o dużych walorach krajobrazowych tego terenu. Osobliwością Puszczy Knyszyńskiej są liczne źródła. Istnieje ponad 450 wypływów wód podziemnych w

⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

postaci źródeł, młak i wysięków. Występują również tereny podmokłe i torfowiska. W Puszczy dominują drzewostany iglaste. Największe powierzchnie porastają bory mieszane. Lasy liściaste Puszczy to przede wszystkim grądy, olsy, sosnowo - brzozowe lasy bagienne, a w dolinach rzecznych łągi złożone z olch i jesionów.

- **Puszcza Knyszyńska**

Obszar obejmuje Puszcę Knyszyńską wraz z przyległą do niej Niecką Gródecko-Michałowską. Puszcza Knyszyńska jest dużym kompleksem leśnym z dominującymi lasami iglastymi. Na jej obszarze istnieje wiele polan, łąk, terenów uprawnych i wsi. Charakteryzuje się również dużą ilością strumieni i niewielkich rzek, a także źródlisk, młak i wysięków. Ostoję zasiedla przynajmniej 1% krajowej populacji: błotniaka łąkowego, błotniaka zbożowego, trzmielojada, orlika krzykliwego, gadożera, bociana czarnego, cietrzewia, dubelta, dzięcioła biało-grzbiecatego, dzięcioła trójpalczastego, puchacza, włochatki, sowy błotnej i kraski. Odnotowano tu również wysokie zagęszczenie zimorodka⁵.

Rezerwaty przyrody:

- **Bahno w Borkach**

Całkowita powierzchnia rezerwatu wynosi 289,87 ha, położony na terenie Nadleśnictwa Supraśl. Rodzaj rezerwatu określa się jako torfowiskowy. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie cennych, dobrze wykształconych zbiorowisk torfowiskowych o charakterze borealnym, odznaczających się bogactwem flory roślin naczyniowych i mszaków oraz występowaniem dużej liczby gatunków chronionych.

- **Góra Pieszczana**

Całkowita powierzchnia rezerwatu wynosi 220,1 ha, położony na terenie Nadleśnictwa Krynki. Rodzaj rezerwatu określa się jako leśny. Celem ochrony jest zachowanie w naturalnym stanie borów sosnowo - świerkowych charakterystycznych dla Puszczy Knyszyńskiej.

- **Międzyrzecze**

Rezerwat leśny o powierzchni całkowitej 250,8 ha, położony na terenie Nadleśnictwa Supraśl. Celem ochrony jest zachowanie w naturalnym stanie fragmentu Puszczy Knyszyńskiej o charakterze boru mieszanego z drzewostanem sosnowo - świerkowym oraz strumienia Kowszówka z licznymi źródłiskami.

- **Stara Dębina**

Całkowita powierzchnia rezerwatu wynosi 33,54 ha, położonym w całości na terenie gminy Szudziałowo, będącym w zarządzie Nadleśnictwa Supraśl. Rodzaj rezerwatu określa się jako leśny. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie starodrzewu dębowego, występującego na siedlisku lasu mieszanego oraz stanowisk dębu bezszypułkowego na północnej granicy jego zasięgu.

⁵ <http://natura2000.gdos.gov.pl>

- **Stare Biele**

Całkowita powierzchnia rezerwatu wynosi 256,20 ha, położonym w całości na terenie gminy Szudziałowo, będącym w zarządzie Nadleśnictwa Supraśl. Rodzaj rezerwatu określa się jako leśny. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie cennych fragmentów Puszczy Knyszyńskiej, obejmujących dobrze wykształcone zbiorowiska roślinne z szeregiem roślin chronionych i rzadkich, oraz zachowanie kompleksów bagien i zarastających łąk będących ostoją zwierząt.

- **Woronicza**

Powierzchnia rezerwatu wynosi 139,06 ha, położony w całości na terenie gminy Szudziałowo, będącym w zarządzie Nadleśnictwa Supraśl. Rodzaj rezerwatu określa się jako leśny. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie doliny, strumienia oraz przyległych wzniesień morenowych wraz z występującymi tu licznymi, charakterystycznymi dla tego regionu zbiorowiskami roślinnymi, jak też chronionych i rzadkich gatunków roślin⁶.

Pomniki przyrody:

- Głaz narzutowy - obwód 680 cm, wysokości 1 m w lesie. Pomnik przyrody Nr 1049.
- Głaz narzutowy - obwód 660 cm, wysokości 3 m w lesie sosnowo - świerkowym. Pomnik przyrody Nr 1050.
- Grupa drzew 30 drzew (26 lipy, 2 klony, 1 kasztanowiec, 1 grab) 150-250 lat, obwody 165-355 cm, wysokość 17-25 m drzewa o zróżnicowanym pokroju. Pomnik przyrody Nr 1166.
- Sosna zwyczajna, ok. 200 lat Obwód 330 cm, wys. 30 m Korona wysoko osadzona, dolne konary wysychające, pień prosty. Pomnik przyrody nr 132.
- Brzoza brodawkowata ok. 110 lat obwód 323 cm, wys. 25 m pień prosty z wieloma rozgałęzieniami na wys. 5-6 m, korona regularna pełna rozbudowana. Pomnik przyrody Nr 296.
- Sosna zwyczajna ok. 220 lat obwód 348 cm, wys. 25 m pień prosty, korona nisko osadzona, z licznymi konarami, jedno z głównych odgałęzień odłamane, lekki posusz w koronie. Pomnik przyrody Nr 343.
- Dwa dęby szypułkowe ok. 250-letnie obwody 394 i 375 cm, wysokość 20 m 1. pień prosty próchniejący u podstawy, korona pełna, dolne konary obcięte i odłamane, lekki posusz 2. pień prosty, wypróchniały wewnątrz - mrowisko, z barcią, korona słabo rozwinięta prześwietlona, dolne konary obcięte, posusz w koronie. Pomnik przyrody Nr 346.
- Lipa drobnolistna ok. 400 lat obwód 720 cm, wysokości 17 m pień niski z ogromnymi naroślami i zgrubieniami, korona nieregularna prześwietlona, złamany potężny konar drzewo o monsturalnych kształtach - obiekt badawczy Instytutu Badawczego Leśnictwa. Pomnik przyrody Nr 508.
- Sosna zwyczajna ok. 260 lat obwód 377 cm, wysokość 21 m pień prosty, na wysokości. 20 m rozdwojony, korona wydatna regularna obiekt badań Instytutu Badawczego Leśnictwa. Pomnik przyrody Nr 517.

⁶ Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

- Dąb szypułkowy ok. 290 lat obwód 360 cm, wys. 28 m pień wysoki - omszony po stronie północno - zachodniej do wys. 6 m, korona regularna obiekt badań Instytutu Badawczego Leśnictwa. Pomnik przyrody Nr 547⁷.

3.2.6. Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Szudziałowo należy w 51% do zlewni Narwi (Wisła) i w 49% do zlewni Niemna. Łączna powierzchnia wód otwartych wynosi 72 ha, co stanowi 0,2% obszaru gminy.

Głównym elementem sieci hydrograficznej gminy jest rzeka Słoja dopływ Supraśli. Głównymi jej dopływami są rzeki Starzynka i Poczopowka. Zachodnią część gminy odwodniają drobne dopływy rzeki Sokołdy - Kowszowka, Langa i Woronicza. Północno - wschodnia część gminy odwodniana jest przez bezimienne ciekę leżące w zlewni Niemna. Przez wschodnią część gminy przebiega wododział wód powierzchniowych I rzędu oddzielający zlewnię rzeki Wisły od Niemna. W tym rejonie w strefie wododziałowej występują zarastające, niewielkie jeziora.⁸

Według informacji o stanie środowiska na terenie powiatu sokólskiego opracowanego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku. W latach 2010-2013 na terenie powiatu sokólskiego w ramach realizacji monitoringu wód płynących prowadzono badania rzeki Sokołdy. Rzeka ma charakter rzeki typowo nizinnej o stosunkowo niewielkim spadku i prędkości przepływu. W górnym i dolnym biegu koryto dość silnie meandruje. Jej zlewnia należy do obszaru pośredniej strefy ochronnej ujęcia. Większymi dopływami są: Poganica, Jałówka i Kamionka. Największą część zlewni zajmują lasy Puszczy Knyszyńskiej (podlegające szczególnej ochronie ze względu na swoje unikalne walory przyrodnicze), stąd też wszelkie zmiany stosunków wodnych w obrębie zlewni mają wyraźny wpływ na ten ekosystem leśny. Ocena stanu ekologicznego rzeki kwalifikuje się do klasy III - stan umiarkowany. Stan wód oceniono jako zły. Ocena w obszarach wrażliwych na eutrofizację wywołana zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych wykazała, iż nie jest wrażliwa na eutrofizację.

W poniższej tabeli pokazano ocenę stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód w ciekach wód w latach 2010-2014 przeprowadzona przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku.

⁷ Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

⁸ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

Tabela 5. Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód
stanu wód w ciekach wód

Nazwa ocenianej jednolitej części wód	Nazwa reprezentowanego o punktu pomiarowo-kontrolowego	Stan/Potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Czy występuje na obszarze chronionym? (Tak/Nie)	Stan	Poziom ufności oceny stanu
Sokołda od źródeł Jałówki, z Jałówka	Sokołda-Straż (powyżej ujścia Kamionki)	UMIARKOWANY	-	TAK	ZŁY	ŚREDNIO NISKI
Sokołda od Jałówki do ujścia	Sokołda-Surażkowo	UMIARKOWANY	DOBRY	TAK	ZŁY	ŚREDNI
Słoja od Starzynki do ujścia	Słoja do ujścia Kondycja	UMIARKOWANY	DOBRY	TAK	ZŁY	ŚREDNIO NISKI

Źródło: Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód powierzchniowych województwa podlaskiego w 2014 roku, WIOŚ Białystok, 2015

Wszystkie wymienione w powyższej tabeli wody są o umiarkowanym stanie ekologicznym, co odpowiada klasie III jakości wód. Klasyfikacji stanu chemicznego dokonuje się na podstawie analizy nie mniej niż 12 wyników pomiarów substancji priorytetowych oraz innych zanieczyszczeń, badanych w punktach pomiarowych. Stan chemiczny wód został oceniony jako dobry.

Ocena stanu wód określa się jako dobry lub zły. Stan ocenia się poprzez porównanie wyników klasyfikacji stanu ekologicznego (lub potencjału ekologicznego) i stanu chemicznego. W przypadku, gdy ciek wodny występuje w obszarach chronionych, przyjmuje się, że jest ona w dobrym stanie, jeśli spełnione są jednocześnie warunki wskazujące na dobry stan wód oraz wszystkie dodatkowe warunki określone należącej do obszarów chronionych. W przypadku cieków na terenie gminy stan został oceniony jako zły.

3.2.7. Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych. Wodoność utworów kredowych i trzeciorzędowych na terenie gminy jest słabo rozpoznana. Warunki występowania wód podziemnych w obrębie czwartorzędu są bardzo skomplikowane, wynikające przede wszystkim z nieciągłości warstw wodonośnych. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na obszarze gminy. W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym. Wyróżnione poziomy wodonośne to:

- poziom wodonośny spągowy (najniższy),

- środkowy poziom wodonośny międzymorenowy,
- przypowierzchniowy poziom wodonośny.

Wody z ujęć czwartorzędowych, a w szczególności z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na terenie gminy Szudziałowo. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami piaski i żwiry znajdujące się na znacznych głębokościach.

Tabela 6. Głębokość zalegania warstw wodonośnych

Lp.	Miejscowość	Zakład	Głębokość studni [m]	Głębokość warstwy wodonośnej [m]	Wydajność [m ³ /h]	Depresja [m]
1.	Horczaki Górne	Wieś	59,2	16-55,4	46	4,4
2.	Szudziałowo	Urząd Gminy	54,2	29,5-51	70	5,0
3.	Ostrów Północny	P.P.U.H Agropol	47	24-42	35	8,0
			101	18-35 78-98	41	3,0
4.	Słójka	"Al.-Met" Żywolewski Ryszard	76	31-36 48-72	107	18,4
5.	Poczopek	Nadleśnictwo	19,5	8-19,5	2	1,0

Źródło: Plan Ochrony Środowiska dla gminy Szudziałowo na lata 2005-2012

Pod względem jakości, wody tego poziomu w większości charakteryzują się średnią twardością zawartością żelaza średnio 1 – 1,5 mg/dcm³ i suchą pozostałością średnio ok. 300 mg/dcm³.

Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach waha się w granicach 0,0 - 1,0 m a na obszarach wysoczyznowych do 5 - 8 m., stanowią one podstawowe źródło wód w studniach kopanych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom, zależne są od intensywności opadów i roztopów wiosennych. Narazone są na zanieczyszczenia bakteriologiczne. Na terenie gminy Szudziałowo występują trzy rejony o różnej zasobności wód podziemnych:

- Rejon północno-wschodni - o bardzo ograniczonych zasobach od 5 - 50 m³/24h/km² (do - 0,578 l/sek/km²)
- Rejon południowo-wschodni - o bardzo dobrych zasobach od 200 - 350 m³/24h/km² (do 4,06 l/sek/km²)
- Rejon zachodni (zlewnia rzeki Słoi) - o ograniczonych lokalnie dobrych zasobach od 50 - 200 m³/24h/km² (do 2,318 l/sek/km²)⁹.

⁹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo

3.2.8. Klimat

W podziale województwa podlaskiego na krainy klimatyczne obszar gminy Szudziałowo zalicza się do Krainy Wysoczyzn Północno - Podlaskich. Warunki klimatyczne:

- wschodniej części gminy odpowiadają warunkom panującym na Wzgórzach Sokolskich,
- natomiast część zachodnia gminy ma warunki klimatyczne Wysoczyzny Białostockiej, zmodyfikowane przez duży kompleks leśny Puszczy Knyszyńskiej.

Średnioroczna temperatura w Sokółce jest niższa 0,4 °C od temperatury w Białymstoku. Początek wegetacji na obszarze Wzgórz Sokólskich przypada średnio na 12 IV, a koniec na 23 X, na terenie Wysoczyzny Białostockiej odpowiednio 10 IV-11XI.

Okres bezprzymrozkowy na obszarze Wzgórz Sokólskich wynosi średnio 142 dni, zaś na Wysoczyźnie Białostockiej - 155 dni. Pokrywa śnieżna odpowiednio 103 dni i 96 dni.

Tabela 7. Średnioroczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy minimalne maksymalne oraz wskaźnik opadów okresu wegetacyjnego

Stacja meteorologiczna	Rodzaj obserwacji	Miesiące												Średnia roczna	Wskaźnik % V-X
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Białystok	Śr.	34	36	31	39	52	69	63	77	49	41	47	44	582	60
	Max	48	50	74	62	112	141	155	152	144	118	85	89	741	
	Min	12	9	4	14	18	14	13	13	3	2	21	18	365	
Sokółka	Śr.	29	31	30	36	55	70	75	81	48	39	39	39	578	63,7
	Max	45	56	74	56	208	123	159	156	152	110	85	85	745	
	Min	10	8	5	10	23	16	16	22	14	1	15	15	364	

Źródło: Plan Ochrony Środowiska dla gminy Szudziałowo na lata 2005-2012

Średnia roczna częstotliwość burz wynosiła w Sokółce 11,1 w Białymstoku 21,9. Wskaźnik gradowy waha się przedziale 2,5 - 3,5%. Średnia roczna wilgotność względna powietrza utrzymuje się w granicach 82%. Średnie roczne zachmurzenie na terenie Wzgórz Sokólskich wynosi 6,4 i 6,9 na Wysoczyźnie Białostockiej, ilość dni pochmurnych odpowiednio 160 - 166, zaś pogodnych 40 i 26,5¹⁰.

¹⁰ Plan Ochrony Środowiska dla gminy Szudziałowo na lata 2005-2012

3.3. Sytuacja społeczna

3.3.1. Demografia

Gminę Szudziałowo na koniec roku 2014 zamieszkiwało 3099 mieszkańców. Gęstość zaludnienia gminy wynosi 10 osób/km². W stosunku do powiatu sokólskiego i województwa podlaskiego rozproszenie ludności jest dość duże, gdyż gęstość zaludnienia na terenie powiatu wynosi 34 osób/km², w województwie podlaskim - 59 osób/km². Liczbę ludności w latach 2010-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba ludności w gminie Szudziałowo

Wyszczególnienie	Lata				
	2010	2011	2012	2013	2014
Województwo podlaskie	1 203 448	1 200 982	1 198 690	1 194 965	1 191 918
Powiat sokólski	72 284	71 678	71 128	70 525	70 060
Gmina Szudziałowo	3 316	3 257	3 217	3 182	3 099

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Tabela 9. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach w gminie Szudziałowo w roku 2014

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności	Lp.	Miejscowość	Liczba ludności
1.	Babiki	98	22.	Ostrów Północny	121
2.	Biały Ług	4	23.	Pierozki	42
3.	Boratyńszczyzna	38	24.	Poczopek	37
4.	Brzozowy Hrud	13	25.	Podłaźnisko	10
5.	Chmielowszczyzna	36	26.	Rowek	2
6.	Grzybowszczyzna	28	27.	Słoja	88
7.	Harkawicze	29	28.	Słójka	54
8.	Horczaiki	103	29.	Słójka-Borowszczyzna	35
9.	Jeziorek	33	30.	Sosnowik	20
10.	Klin	13	31.	Stare Trzciano	18
11.	Knyszewicze	86	32.	Suchy Hrud	1
12.	Kozłowy Ług	44	33.	Suchynicze	99
13.	Lipowy Most	15	34.	Sukowicze	46
14.	Łaźnisko	59	35.	Szczęsnowicze	76
15.	Markowy Wygon	9	36.	Szudziałowo	712
16.	Minkowice	165	37.	Talkowszczyzna	72
17.	Miszkieńki Wielkie	79	38.	Usnarz Górny	76
18.	Nowe Trzciano	71	39.	Wierzchlesie	334
19.	Nowinka	42	40.	Wojnowce	127
20.	Nowy Ostrów	33	41.	Zubrzyca Mała	60
21.	Ostrówek	80	42.	Zubrzyca Wielka	56
Suma:					3164

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

W celu oszacowania prognozy liczby mieszkańców gminy Szudziałowo, posłużono się prognozą liczby ludności dla powiatów i miast na prawach powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 opracowaną w 2014 r. przez Główny Urząd Statystyczny. Na jej podstawie ustalono trend zmian liczby ludności na obszarze wiejskim w powiecie sokólskim.

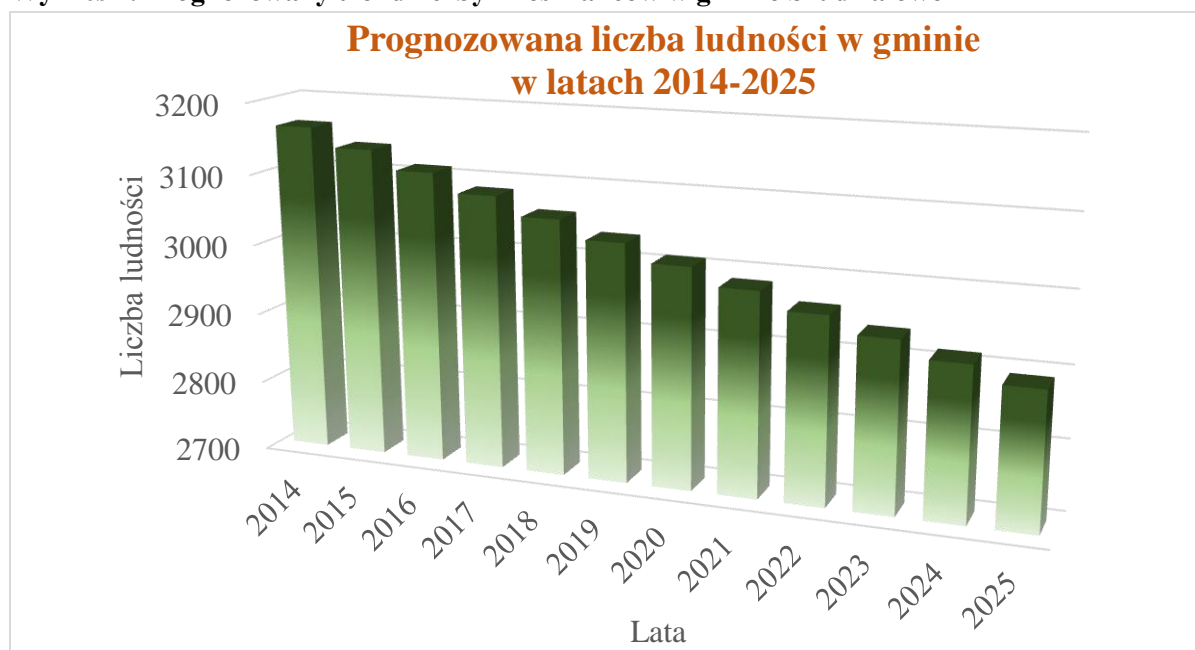
Na podstawie przyjętych założeń i danych prognozy liczby mieszkańców dla powiatu sokólskiego, trend w zakresie liczby mieszkańców dla obszaru gminy Szudziałowo jest ujemny. Szacuje się, iż liczba ludności w gminie w 2025r. będzie wynosiła 2893 osób.

Tabela 10. Prognozowana liczba ludności w gminie Szudziałowo w latach 2014-2025

Lata	Wskaźnik dla obszaru wiejskiego w powiecie sokólskim	Liczba ludności
2014	-	3164
2015	0,991733	3138
2016	0,991714	3112
2017	0,991694	3086
2018	0,991725	3060
2019	0,991834	3035
2020	0,991894	3011
2021	0,991957	2987
2022	0,992022	2963
2023	0,992062	2939
2024	0,992105	2916
2025	0,992122	2893

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 1. Prognozowany trend liczby mieszkańców w gminie Szudziałowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Szudziałowie

Według danych przedstawionych w poniższej tabeli w strukturze płci ludności w gminie Szudziałowo dominują mężczyźni, którzy stanowią powyżej 50% ogółu ludności, w przeciwieństwie do tendencji panujących w powiecie i województwie podlaskim, gdzie w strukturze społeczeństwa przeważa udział kobiet.

Tabela 11. Struktura ludności gminy Szudziałowo na tle powiatu i województwa podlaskiego

Obszar	Wyszczególnienie	Lata							
		2011		2012		2013		2014	
		[os]	%	[os]	%	[os]	%	[os]	%
Gmina Szudziałowo	Kobiety	1 617	49,6	1 598	49,7	1 590	50,0	1 546	49,9
	Mężczyźni	1 640	50,4	1 619	50,3	1 592	50,0	1 553	50,1
Powiat sokólski	Kobiety	36 249	50,6	35 961	50,6	35 699	50,6	35 437	50,6
	Mężczyźni	35 429	49,4	35 167	49,4	34 826	49,4	34 623	49,4
Województwo podlaskie	Kobiety	614 904	51,2	613 849	51,2	612 319	51,2	610 754	51,2
	Mężczyźni	586 078	48,8	584 841	48,8	582 646	48,8	581 164	48,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 2. Ludność gminy Szudziałowo wg wieku i płci w roku 2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według powyższych danych w strukturze wiekowej kobiet w 2014 roku dominują kobiety w wieku powyżej 80 roku życia. W przypadku mężczyzn najliczniejszą grupą są mężczyźni w przedziale wieku 50-59 lat. Na przestrzeni lat obserwuje się spadek liczby ludności, co jest charakterystyczne dla całego kraju. Na ogólny wzrost lub spadek zaludnienia mają wpływ

dwa zasadnicze czynniki: przyrost naturalny, który jest różnicą między liczbą urodzeń i zgonów oraz saldo migracji, stanowiące różnicę między napływem a odpływem ludności.

Tabela 12. Saldo migracji

Wyszczególnienie	Lata				
	2010	2011	2012	2013	2014
Województwo podlaskie	-1516	-1974	-1808	-2511	-2249
Powiat sokólski	-263	-356	-370	-338	-300
Gmina Szudziałowo	-18	-29	-4	-11	-30

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Saldo migracji w gminie w latach 2010-2014 jest ujemne, na koniec roku 2014 wynosiło - 30 osób. Podobna tendencja jest w powiecie sokólskim oraz w województwie podlaskim.

Tabela 13. Przyrost naturalny, urodzenia żywe i zgony na 1000 ludności

Wyszczególnienie	Obszar	Lata				
		2010	2011	2012	2013	2014
Przyrost naturalny	Gmina Szudziałowo	35	-30	-30	-29	-28
	Powiat sokólski	-192	-250	-244	-193	-279
	Województwo podlaskie	114	-492	-695	-1533	-821
Urodzenia żywe na 1000 ludności	Gmina Szudziałowo	7,2	8,2	7,4	8,4	9,5
	Powiat sokólski	9,2	8,4	8,5	8,7	8,3
	Województwo podlaskie	9,9	9,3	9,3	8,9	9,2
Zgony na 1000 ludności	Gmina Szudziałowo	17,62	17,39	16,63	17,48	18,38
	Powiat sokólski	11,86	11,85	11,92	11,43	12,27
	Województwo podlaskie	9,81	9,69	9,88	10,16	9,93

Źródło: Bank Danych Lokalnych

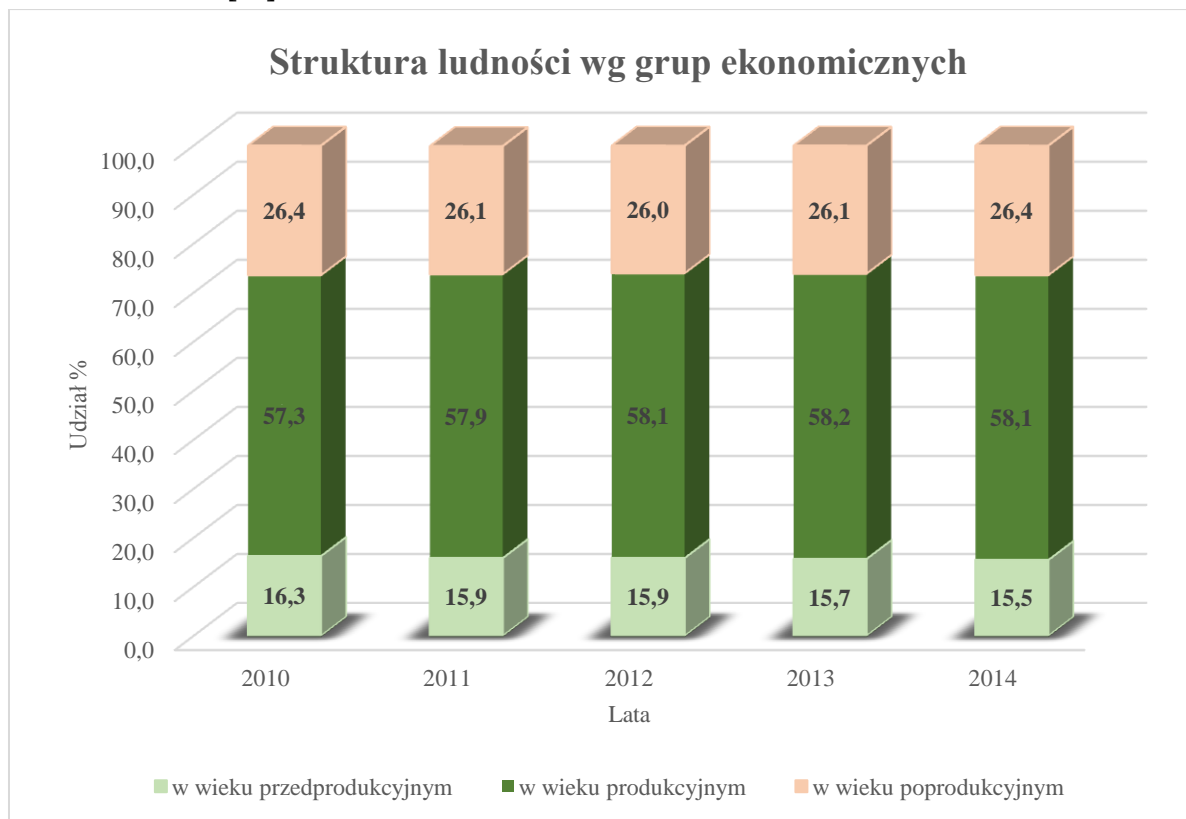
Analizując powyższe dane dla gminy Szudziałowo można zaobserwować, iż od 2011 roku przyrost naturalny jest ujemny, co świadczy o przewadze liczbie zgonów nad liczbą urodzeń. W analizowanym okresie przyrost z roku na rok nieznacznie się zmniejsza. Zarówno na terenie powiatu jak i województwa przyrost naturalny jest ujemny.

Porównując wskaźnik urodzeń żywych i zgonów na 1000 ludności dla powiatu sokólskiego i województwa podlaskiego wskaźnik dla gminy Szudziałowo wypada niekorzystnie. Wskaźnik zgonów na 1000 ludności w gminie na koniec 2014 roku wynosił 18,38, w powiecie sokólskim - 12,27, w województwie – 9,93. Wartość wskaźnika w gminie znacznie przewyższa wskaźniki dla powiatu i województwa.

Zarówno ujemny przyrost naturalny, jak też większy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym przypadającym na ludność w wieku przedprodukcyjnym, wskazuje na proces starzenia się

społeczeństwa, co jest obecnie tendencją ogólnokrajową. Na poniższym wykresie zostanie przedstawiona struktura wiekowa mieszkańców gminy Szudziałowo wg grup ekonomicznych.

Wykres 3. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Szudziałowo wg grup ekonomicznych w latach 2010-2014 [%]

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W strukturze wiekowej mieszkańców gminy Szudziałowo dominującą grupą jest ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 58,1% ogółu społeczeństwa. Od roku 2011 do 2014 ludność w wieku poprodukcyjnym i jej udział w społeczeństwie się zmniejsza. Pozytywnym zjawiskiem jest nieznaczny wzrost w analizowanym okresie ludności w wieku przedprodukcyjnym, który w 2014 roku wyniósł 26,4%.

Relacja między liczbą osób w wieku produkcyjnym a nieprodukcyjnym jest jedną z głównych determinant rozwoju gospodarczego. Pozwala również przewidywać obciążenie systemu zabezpieczeń społecznych wypłatą świadczeń emerytalnych i rentowych. Liczba osób w wieku produkcyjnym oznacza posiadane zasoby pracy oraz wpływa bezpośrednio na bezrobocie. Wiedza na temat liczby osób w wieku przedprodukcyjnym pozwala przewidzieć zapotrzebowanie na m.in. placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz edukacyjne.

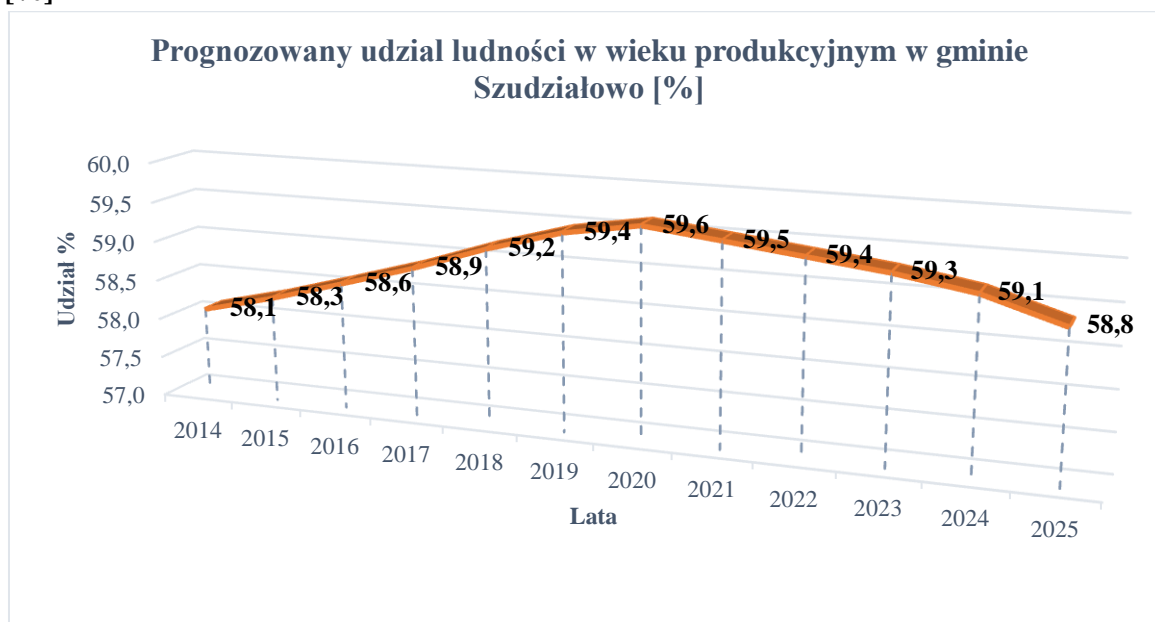
Wykres 4. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Szudziałowo w latach 2015-2025 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognozuje się, iż udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2015-2025 w gminie Szudziałowo będzie się zmniejszać. W 2025 osoby w wieku przedprodukcyjnym będą stanowiły 14,4% ogółu społeczeństwa, w stosunku do roku 2014 udział procentowy spadnie o 1,1%.

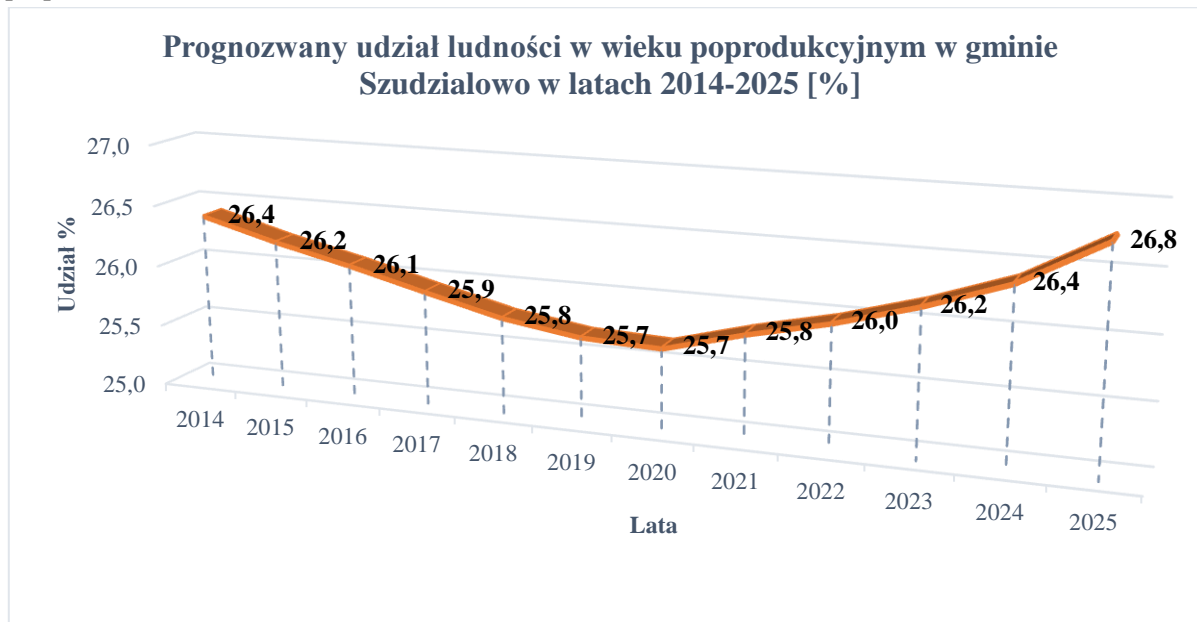
Wykres 5. Udział ludności w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo w latach 2015-2025 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognozuje się, iż udział ludności w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo od roku 2014 do 2020 będzie wzrastać. Ludność w wieku produkcyjnym w 2020 roku będzie wynosiła 59,6% ogółu społeczeństwa. Przewiduje się, że tendencja starzenia się zasobów pracy będzie się nasilać po 2020 roku. W roku 2025 w gminie Szudziałowo ludność w wieku produkcyjnym będzie wynosiła 58,8%.

Wykres 6. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w gminie Szudziałowo w latach 2015-2025 [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Trzecią grupą wieku wyodrębnioną na podstawie kryterium ekonomicznego stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym. W latach 2014-2020 udział ludność w wieku poprodukcyjnym wykazuje stałą tendencję malejącą. W 2020 prognozowany udział procentowy tej grupy wyniesie 25,7%. Po 2020 roku prognozuje się wzrost ludności w wieku emerytalnym. W 2025 roku w gminie Szudziałowo ludność w wieku poprodukcyjnym będzie stanowiła 26,8%.

3.3.2. Rynek pracy

W 2014 roku stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 11,5%, w województwie podlaskim 13,1%. Stopa bezrobocia w powiecie sokólskim jest większa niż w kraju i w województwie wynosi 15,7%. W poniższej tabeli przedstawiono strukturę bezrobocia w gminie Szudziałowo na tle powiatu sokólskiego i województwa podlaskiego.

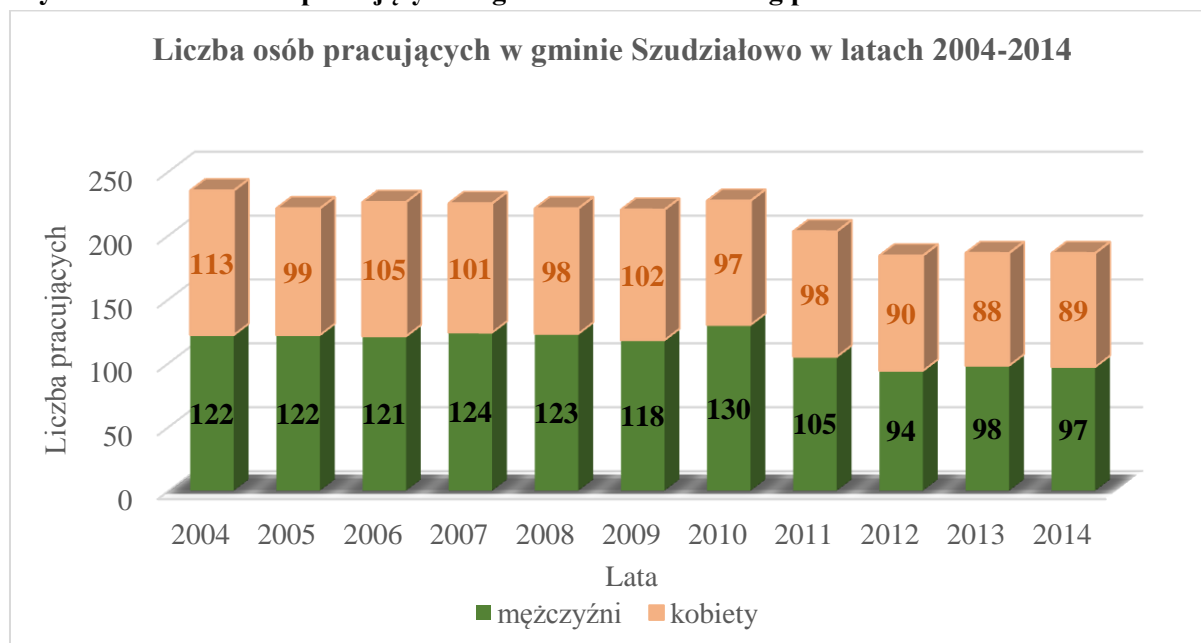
Tabela 14. Struktura bezrobocia w gminie Szudziałowo na tle powiatu sokólskiego i województwa podlaskiego w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	J.m.	Obszar	Lata			
			2011	2012	2013	2014
Bezrobotni zarejestrowani						
Ogółem	osoba	Gmina Szudziałowo	216	238	240	219
		Powiat sokólski	4794	4793	5043	4355
		Województwo podlaskie	65 920	68 705	70 889	60 394
Mężczyźni	osoba	Gmina Szudziałowo	123	140	139	120
		Powiat sokólski	2603	2698	2910	2495
		Województwo podlaskie	34 184	37 152	38 586	32 916
Kobiety	osoba	Gmina Szudziałowo	93	98	101	99
		Powiat sokólski	2191	2095	2133	1860
		Województwo podlaskie	30 210	31 553	32 303	27 478

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Analizując strukturę bezrobocia w latach 2011-2013 można zaobserwować wzrost liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Szudziałowo. Podobna tendencja zauważalna jest w samym powiecie sokólskim oraz w województwie podlaskim. Na koniec 2014 roku w gminie Szudziałowo liczba osób bezrobotnych spadła i wynosiła 219 osób, z czego 54,8% osób bezrobotnych stanowili mężczyźni. W porównaniu od roku 2012 do ostatniego okresu odnotowano spadek bezrobocia o 1,4%.

Wykres 7. Liczba osób pracujących w gminie Szudziałowo wg płci w latach 2004-2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W latach 2004-2010 na terenie gminy Szudziałowo liczba osób pracujących jest w miarę stabilna. Nieznaczny spadek odnotowano w roku 2011 i do 2014 roku liczba osób pracujących nie zmienia się. Podobna tendencje liczby osób pracujących w analizowanym

okresie zaobserwowano w odniesieniu do mężczyzn. Przeważającą grupę osób pracujących stanowią mężczyźni w ogólnej liczbie pracującego społeczeństwa.

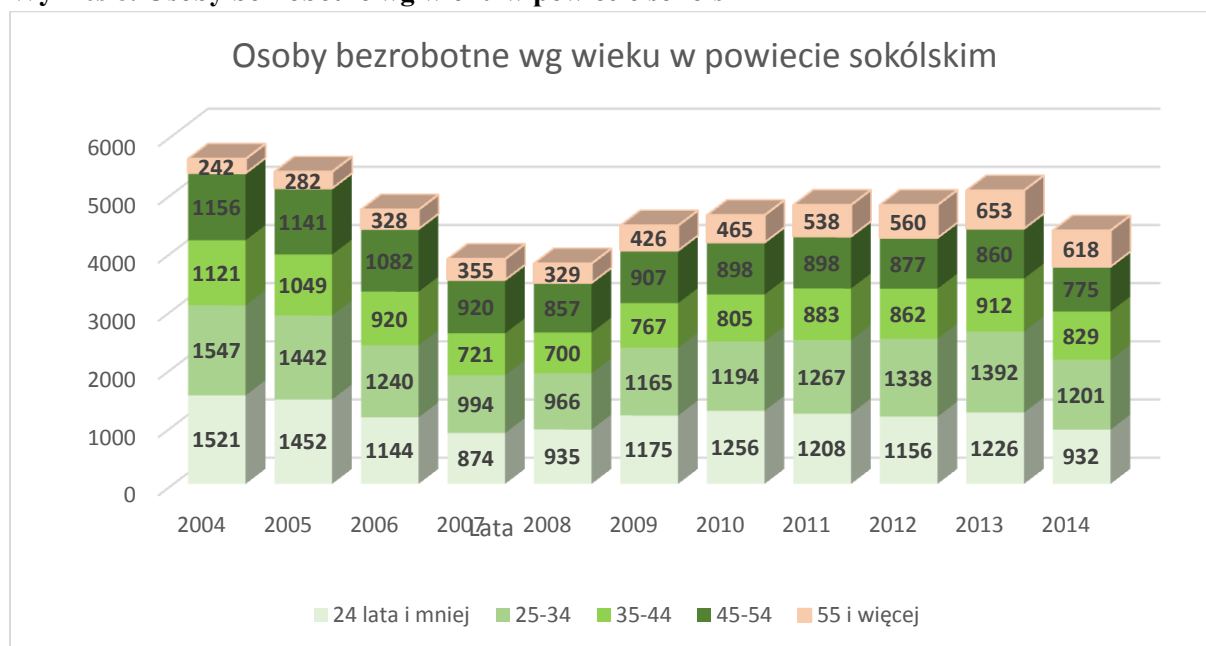
Tabela 15. Struktura bezrobocia w gminie Szudziałowo

Wyszczególnienie	Lata							
	2011		2012		2013		2014	
	[os]	[%]	[os]	[%]	[os]	[%]	[os]	[%]
Do 25 roku życia	41	18,98	45	18,91	60	25,00	37	16,89
Powyżej 50 roku życia	60	27,78	59	24,79	67	27,92	72	32,88
Długotrwale bezrobotni	125	57,87	131	55,04	163	67,92	153	69,86

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Sokółce

Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w gminie Szudziałowo w strukturze bezrobotnych około 70% stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Na przestrzeni lat udział tej grupy bezrobotnych stale się zwiększa. Udział osób bezrobotnych do 25 roku życia w latach 2011-2014 w ogólnej liczbie osób pozostających bez pracy zmniejsza się i w roku 2014 wynosił 16,89%. Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia w roku 2014 stanowiły 32,88% w całkowitej liczbie osób bezrobotnych w gmin.

Wykres 8. Osoby bezrobotne wg wieku w powiecie sokólskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

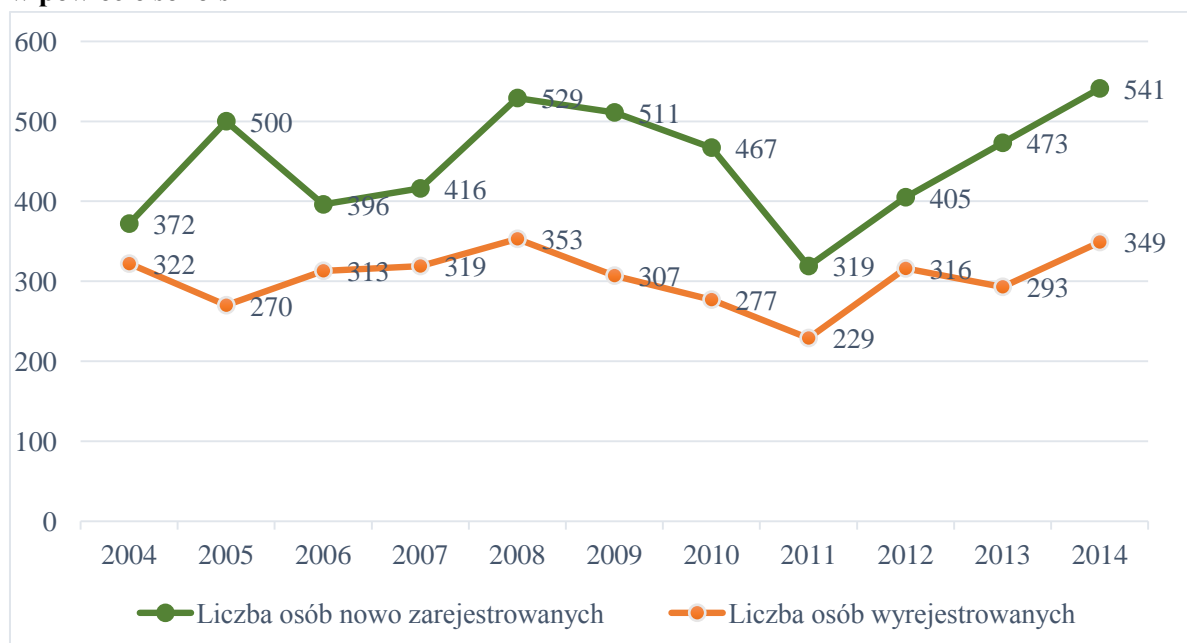
Tabela 16. Osoby bezrobotne ze względu na wykształcenie w powiecie sokólskim w latach 2004-2014

Wyszczególnienie	Lata										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wyższe	197	240	241	188	235	326	361	390	407	450	394
Policealne, średnie zawodowe	1436	1446	1261	959	961	1166	1173	1205	1229	1345	1108
Średnie ogólnokształcące	493	505	463	375	411	565	658	641	659	691	570
Zasadnicze zawodowe	1779	1587	1329	1104	1034	1122	1173	1231	1185	1250	1104
Gimnazjalne i poniżej	1682	1588	1420	1238	1146	1261	1253	1327	1313	1307	1179

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż osoby pozostające bez pracy w powiecie sokólskim to głównie osoby w wieku do 34 lat. W liczbie bezrobotnych przeważają osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz policealne, średnie zawodowe.

Wykres 9. Liczba osób nowo zarejestrowanych oraz osób wyrejestrowanych w latach 2004-2014 w powiecie sokólskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Analizując powyższy wykres można zaobserwować, iż w powiecie sokólskim liczba osób nowo zarejestrowanych, jako bezrobotne przewyższa znacznie liczbę osób, które podjęły pracę. Od 2011 roku zauważalny jest trend rosnący zarówno liczby osób bezrobotnych, jak i tych, które podjęły pracę. W kolejnych latach można przypuszczać, iż tendencja będzie wzrostowa, jednak w dalszym ciągu liczba osób bezrobotnych znacznie przewyższa liczbę osób podejmujących pracę.

3.3.3. Warunki mieszkaniowe

Ludność gminy dysponuje 1544 budynkami mieszkalnymi, głównie w indywidualnym budownictwie wiejskim (Dane GUS stan na 2014 rok). Zasoby mieszkaniowe, czyli liczba mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych w roku 2014 wyniosły 2230.

Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Szudziałowo na tle powiatu i województwa

Wyszczególnienie	Obszar	Lata				
		2010	2011	2012	2013	2014
Mieszkania ogółem	Gmina Szudziałowo	1 638	1 645	1 652	1 658	1 667
	Powiat sokólski	24 858	24 962	25 045	25 138	25 225
	Województwo podlaskie	420 377	424 417	428 615	432 472	436 381
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]	Gmina Szudziałowo	72,8	73,5	74,0	74,1	74,7
	Powiat sokólski	78,2	78,6	79	79,3	79,6
	Województwo podlaskie	74,9	75,2	75,4	75,6	75,9
Powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	Gmina Szudziałowo	36,0	37,1	38,0	38,6	40,2
	Powiat sokólski	26,9	27,4	27,8	28,3	28,7
	Województwo podlaskie	26,2	26,6	27,0	27,4	27,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W ostatnich latach liczba mieszkań w gminie Szudziałowo stale rośnie, podobnie jak w powiecie sokólskim i w województwie podlaskim. Przeciętna powierzchnia mieszkania w gminie na przestrzeni lat nieznacznie wzrasta i w 2014 roku wynosiła 74,7 m², w porównaniu do średniej powierzchni w powiecie sokólskim i województwie podlaskim jest ona mniejsza. Należy jednak porównać wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkania w gminie na 1 osobę, który dla gminy Szudziałowo jest najwyższy w porównaniu do gmin w powiecie sokólskim. Powierzchnia użytkowa w gminie Szudziałowo przypadająca na 1 osobę wynosi 40,2 m² i jest większa o 11,5 m² od średnie wskaźnika dla powiatu i 12,5 m² dla województwa.

Tabela 18. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno - sanitarne w gminie Szudziałowo na tle powiatu i województwa

Wyszczególnienie	Obszar	Lata		
		2010	2012	2014
Wodociąg	Gmina Szudziałowo	1001	1015	1030
	Powiat sokólski	20147	20334	20517
	Województwo podlaskie	389245	397720	405528
Ustęp splukiwany	Gmina Szudziałowo	807	821	836
	Powiat sokólski	18350	18540	18725
	Województwo podlaskie	369144	377551	385476
Łazienka	Gmina Szudziałowo	771	785	800
	Powiat sokólski	17727	17917	18104
	Województwo podlaskie	360247	368621	376468
Centralne ogrzewanie	Gmina Szudziałowo	433	447	462
	Powiat sokólski	14190	14381	14569
	Województwo podlaskie	324038	332400	340396
Gaz sieciowy	Gmina Szudziałowo	0	0	0
	Powiat sokólski	6	6	4
	Województwo podlaskie	128675	132254	135624

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Tabela 19. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno- sanitarne w gminie Szudziałowo na tle powiatu i województwa [%]

Wyszczególnienie	Obszar	Lata		
		2010	2012	2014
Na wsi				
Wodociąg	Gmina Szudziałowo	61,1	61,4	61,8
	Powiat sokólski	70,0	70,2	70,4
	Województwo podlaskie	82,6	82,9	83,1
Łazienka	Gmina Szudziałowo	47,1	47,5	48,0
	Powiat sokólski	57,4	57,7	58,0
	Województwo podlaskie	68,6	69,0	69,5
Centralne ogrzewanie	Gmina Szudziałowo	26,4	27,1	27,7
	Powiat sokólski	38,9	39,3	39,7
	Województwo podlaskie	52,8	53,4	54,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Analizując powyższe dane liczba mieszkań wyposażonych w niezbędne instalacje techniczno-sanitarne w gminie Szudziałowo na przestrzeni lat wzrasta. Jednakże porównując udział mieszkań wyposażonych w instalacje sanitarno-techniczne w gminy Szudziałowo na tle wskaźników dla powiatu i województwa wskaźnik ten wypada niekorzystnie. Szczególnie zauważalny jest odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie, dla gminy Szudziałowo wynosi on zaledwie 27,7%, dla powiatu 39,7%, zaś dla województwa 54,1%. Należy podkreślić, iż porównywane dane w powiecie i w województwie są dla obszarów wiejskich. Udział mieszkań wyposażonych w łazienkę w gminie Szudziałowo wynosi 48,0%

jest niższy o 10% w stosunku do powiatu i o 21,5% w stosunku do województwa podlaskiego. Podobne tendencje są w udziale mieszkań wyposażonych w wodociąg, choć 61,8% mieszkań w gminie Szudziałowo wyposażonych jest w kanalizację.

3.3.4. Edukacja

Na terenie gminy Szudziałowo funkcjonują dwie szkoły: Zespół Szkół w Szudziałowie (w skład, którego wchodzi: oddział przedszkolny, szkoła podstawowa i gimnazjum) oraz Szkoła Podstawowa w Babikach.

Zespół Szkół w Szudziałowie:

W roku szkolnym 2014/2015 Zespół Szkół w Szudziałowie zatrudniał 21 nauczycieli na pełny etat, 5 na niepełny (w przeliczeniu na etaty 2,15). Do oddziału przedszkolnego uczęszczało 19 uczniów, do „0” 17 uczniów. W Szkole Podstawowej w Szudziałowie utworzono 6 oddziałów (po jednym każdej klasy). Do kl. I uczęszczało 13 uczniów, kl. II 15 uczniów, kl. III 13 uczniów, kl. IV 21 uczniów, kl. V 15 uczniów, kl. VI 19 uczniów. Razem 96 uczniów. W Gimnazjum utworzono 5 oddziałów (dwie klasy pierwsze, dwie klasy drugie, jedna klasa trzecia). Do kl. I uczęszczało 28 uczniów, kl. II 28 uczniów, kl. III 22 uczniów. Razem 78 uczniów. Przy Zespole Szkół w Szudziałowie funkcjonuje stołówka szkolna.

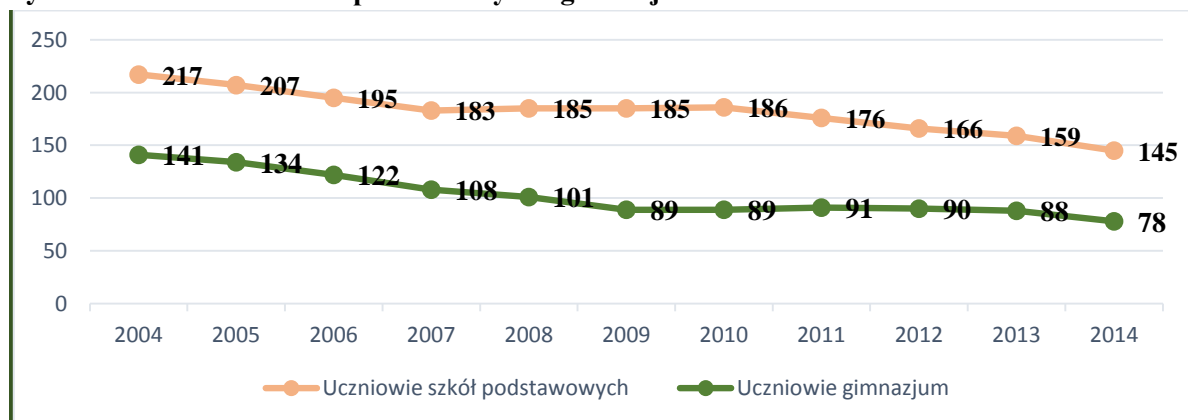
Szkoła Podstawowa w Babikach:

W roku szkolnym 2014/2015 SP w Babikach zatrudnionych było 9 nauczycieli na pełny etat, 2 na niepełny (w przeliczeniu na etaty 1,12). Do oddziału przedszkolnego uczęszczało 6 uczniów, do „0” 9 uczniów. W Szkole Podstawowej w Babikach utworzono 6 oddziałów (po jednym każdej klasy). Do kl. I uczęszczało 7 uczniów, kl. II 6 uczniów, kl. III 8 uczniów, kl. IV 8 uczniów, kl. V 11 uczniów, kl. VI 9 uczniów. Razem 49 uczniów.

Uczniów do obu szkół dowozi jedna firma zewnętrzna wybrana przez Urząd Gminy Szudziałowo w drodze przetargu.

Poniższy wykres przedstawia liczbę uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjum w gminie Szudziałowo.

Wykres 10. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według danych Z GUS w 2014 roku w gminie Szudziałowo do szkoły podstawowej uczęszczało 145 uczniów, zaś do gimnazjum 78 uczniów. Od 2004 roku liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjum systematycznie się zmniejsza. Liczba uczniów gimnazjum jest o połowę mniejsza. Na terenie gminy brak jest przedszkoli, natomiast działa Oddział przedszkolny przy Zespole Szkół w Szudziałowie.

Tabela 20. Wskaźnik skolaryzacji netto na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Szudziałowo na tle powiatu i województwa [%]

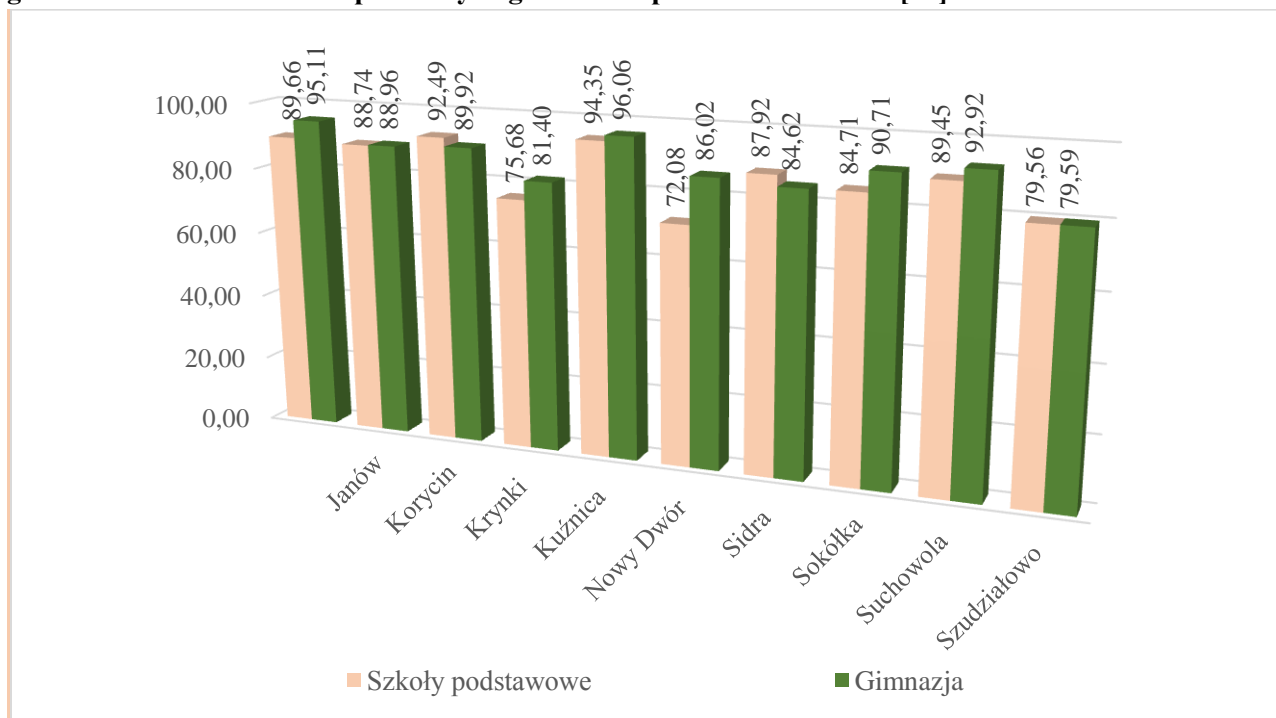
Wyszczególnienie	Obszar	Lata				
		2010	2011	2012	2013	2014
		%	%	%	%	%
Szkoly podstawowe	Gmina Szudziałowo	96,32	89,42	84,24	84,53	79,56
	Powiat sokólski	90,93	90,71	90,04	89,03	86,4
	Województwo podlaskie	92,67	92,28	91,8	91,54	90,81
Gimnazja	Gmina Szudziałowo	91,75	92,86	91,67	87,76	79,59
	Powiat sokólski	92,39	92,7	91,34	91,33	90,47
	Województwo podlaskie	92,22	91,81	91,06	90,62	90,19

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Z definicji współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Wskaźnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w 2014 roku dla gminy Szudziałowo wynosił 79,56% i jest znacznie niższy niż dla powiatu sokólskiego i województwa. W powiecie wskaźnik skolaryzacji wynosił 86,4%, w województwie 90,81%. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku gimnazjów, gdzie wskaźnik skolaryzacji w powiecie sokólskim i województwie wynosi około 90%, gdzie w gminie Szudziałowo wynosi 79,59%. Na przestrzeni lat zarówno w województwie podlaskim, powiecie sokólskim obserwuje się nieznaczny spadek liczby uczących się w zakresie szkolnictwa. W gminie Szudziałowo od 2010 roku wskaźnik skolaryzacji na poziomie szkół podstawowych spadł o 16,76%, na poziomie gimnazjum o 12,16%.

Wykres 11. Wskaźnik skolaryzacji netto na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim [%]

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na tle pozostałych gmin w powiecie sokólskim obok gminy Krynki i Nowy Dwór w gminie Szudziałowo notuje się jeden z najniższych wskaźników skolaryzacji netto dla szkół podstawowych. Na poziomie gimnazjum wskaźnik ten jest najniższy w powiecie sokólskim.

Tabela 21. Wyposażenie szkół i gimnazjum w komputery w gminie Szudziałowo

Wyszczególnienie	Lata									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Komputery w szkołach										
Szkoły podstawowe	26	26	37	31	30	36	36	36	36	
Gimnazjum	14	14	26	26	26	26	27	27	27	
Komputery przeznaczone do użytku uczniów										
Szkoły podstawowe	-	-	-	24	21	26	26	26	26	
Gimnazjum	-	-	-	20	20	20	21	21	21	
Komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów										
Szkoły podstawowe	-	-	-	19	19	25	25	25	25	
Gimnazjum	-	-	-	20	20	20	21	21	21	
Komputery z dostępem szerokopasmowym przeznaczone do użytku uczniów										
Szkoły podstawowe	-	-	-	0	0	0	0	0	10	
Gimnazjum	-	-	-	0	0	0	0	0	0	
Pracownie komputerowe										
Szkoły podstawowe	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Gimnazjum	1	1	1	1	1	1	1	1	1	

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Tabela 22. Udział komputerów przeznaczonych do użytku uczniów w szkołach [%]

Wyszczególnienie	Obszar	Lata		
		2010	2011	2012
		%	%	%
Szkoły podstawowe	Gmina Szudziałowo	72	72	72
	Powiat sokólski	80	77	75
	Województwo podlaskie	77	76	73
Gimnazja	Gmina Szudziałowo	78	78	78
	Powiat sokólski	76	74	72
	Województwo podlaskie	75	72	70

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na przestrzeni lat 2008-2012 w gminie Szudziałowo obserwuje się stały poziom wyposażenia szkół podstawowych i gimnazjum w komputery. Również liczba komputerów przeznaczonych do użytku uczniów nie zmienia się. W szkołach podstawowych 72% komputerów służy bezpośrednio uczniom, w przypadku gimnazjum 78% komputerów wykorzystywanych jest przez uczniów. Udział komputerów przeznaczonych dla uczniów w szkole podstawowej w gminie jest mniejszy niż w powiecie i województwie. W szkołach gimnazjalnych udział komputerów dla uczniów jest wyższy niż w powiecie i województwie.

Ważnym aspektem jest również dostęp do internetu w szkołach znajdujących się na terenie gminy. W gminie w szkołach podstawowych 96% komputerów przeznaczonych do użytkowania umożliwia uczniom korzystanie z internetu. W przypadku szkół gimnazjalnych 100% komputerów ma dostęp do internetu.

3.3.5. Kultura i sport

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Animacji Kultury i Rekreacji w Szudziałowie, w którego skład wchodzi:

- Gminny Ośrodek Kultury,
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- Świetlice wiejskie (Wierzchlesie, Zubrzyca Wielka, Wojnowce),
- Filie biblioteki (Babiki, Wierzchlesie).

Gminny Ośrodek Animacji Kultury i Rekreacji (GOAKiR) w Szudziałowie realizuje swoją działalność w oparciu o zadania wynikające ze statutu, bazę lokalową, kadrową oraz potrzeby związane z promocją regionu, integracją społeczności lokalnej. Zadania GOAKiR, jakie realizuje to m.in. organizowanie działalności zespołów amatorskich, działalność sportowo-rekreacyjna oraz organizowanie imprez kulturalnych, turystycznych i rozrywkowych dla różnych grup wiekowych.

Gminny Ośrodek Kultury prowadzi koła zainteresowań, kluby, kursy:

- Kółko plastyczne,
- Kółko teatralne,

- Klub robótek szydełkowych,
- Kółko rytmiczne,
- Klub Współczesnej Kobiety,
- Klub Emerytów i Rencistów w Szudziałowie,
- Prywatne lekcje gry na gitarze,
- Prywatne lekcje języka angielskiego,
- Zajęcia taneczne,
- Zajęcia sportowe.

Gminny Ośrodek Kultury organizował również dla różnych grup wiekowych kursy plastyki obrzędowej, warsztaty pisankarskie, bibułkarskie, plecionkarskie ze słomy i siana, wykonywania stroików techniką decoupage, itp.

Organizacją życia kulturowego na terenie gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury w Szudziałowie, który zajmuje się m.in. organizacją imprez masowych i kameralnych o charakterze rozrywkowym i sportowo rekreacyjnym, prowadzenie kół zainteresowań, prezentację dorobku artystycznego kół działających przy GOAKiR, organizację wystaw, konkursów, przeglądów.

Do cyklicznie organizowanych imprez na terenie gminy należą:

- Koncert Kolęd Sąsiedzkich,
- Być kobietą - być kobietą - spotkanie kobiet,
- Baw się razem z nami - impreza integracyjna z udziałem osób niepełnosprawnych,
- Dni Szudziałowa,
- Ziemniaczysko,
- Święto wiejskiego chleba,
- I Ty możesz zostać świętym Mikołajem.

W gminie funkcjonuje Gminna Biblioteka w Szudziałowie. Istnieją oddziały w świetlicy wiejskiej w Wierzchlesiu oraz przy szkole podstawowej w Babikach. Biblioteka funkcjonuje w ramach Gminnego Ośrodka Animacji Kultury i Rekreacji w Szudziałowie.

W bibliotece prowadzona jest działalność prezencyjna i popularyzatorska mająca na celu zapoznanie społeczeństwa z zasobnością zbiorów. Do stałych form pracy należą wizualne prezentacje zbiorów poprzez różnego rodzaju wystawki tematyczne dotyczące najważniejszych wydarzeń literackich.

Biblioteki oprócz udostępniania zbiorów, świadczenia usług informacyjnych prowadzą działalność animacyjną i edukacyjną, poprzez realizację programu z edukacji czytelnicy dla uczniów miejscowych szkół.

Tabela 23. Wykaz bibliotek i filii w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim

Wyszczególnienie	Lata		
	2012	2013	2014
Województwo podlaskie	240	238	240
Powiat sokólski	25	25	24
Szudziałowo	3	3	3
Dąbrowa Białostocka	7	7	7
Janów	1	1	1
Korycin	1	1	1
Krynki	1	1	1
Kuźnica	1	1	1
Nowy Dwór	1	1	1
Sidra	1	1	1
Sokółka	8	8	7
Suchowola	1	1	1

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Stan księgozbioru w Bibliotece Gminnej i Filiach przedstawia się następująco:

Tabela 24. Stan księgozbioru w Bibliotece Gminnej i filiach w 2014 roku

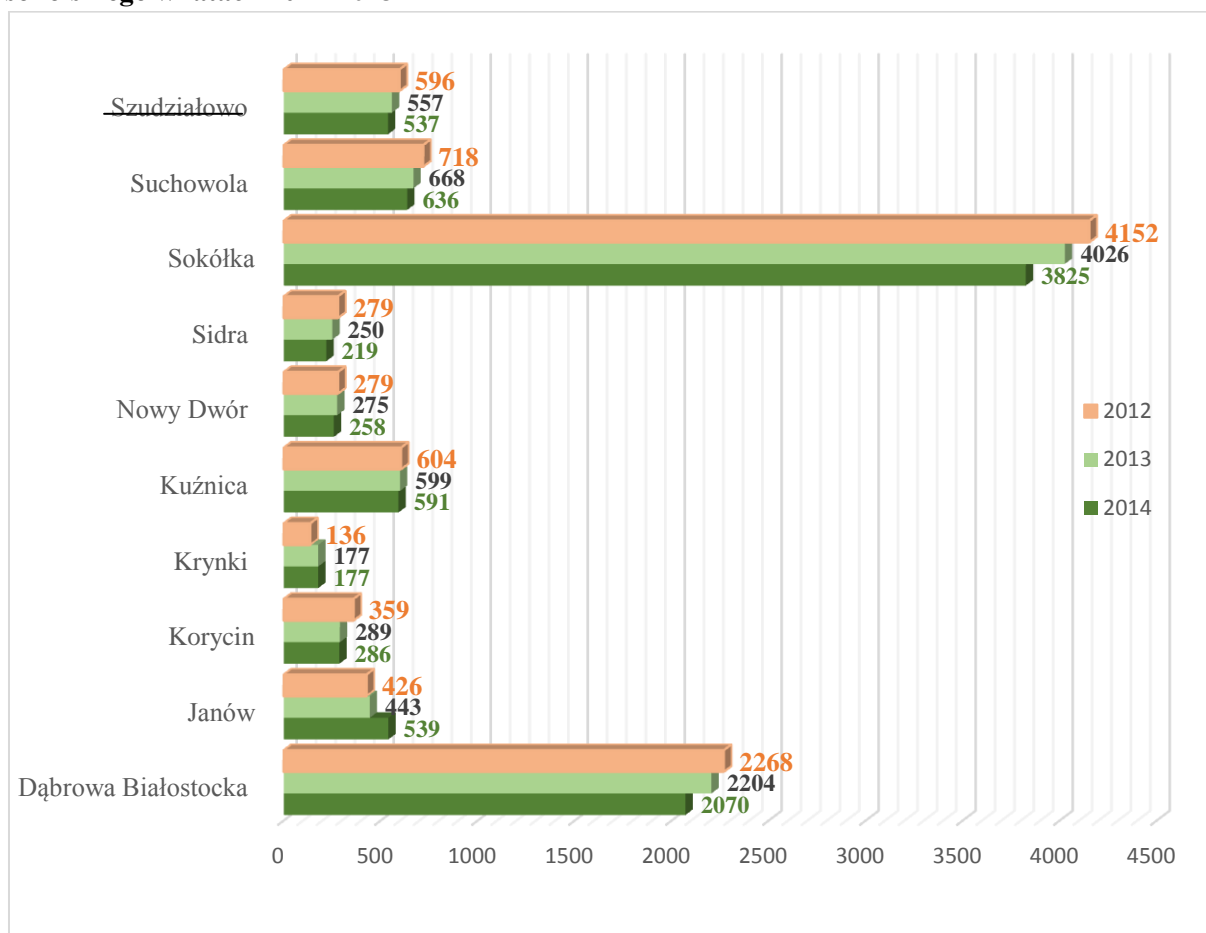
Wyszczególnienie	Liczba woluminów
Ogółem	28642
Literatura piękna dla dorosłych	11240
Literatura piękna dla dzieci	10195
Literatura popularnonaukowa	7207

Źródło: dane uzyskane z GOAKiR

W 2014 roku księgozbiór Gminnej Biblioteki Publiczno - Szkolnej powiększył się o 328 woluminów. W wyniku selekcji z inwentarza wycofano 892 woluminów. W prenumeracie biblioteka posiada 5 tytułów czasopism, pozostał to dary przekazywane przez czytelników biblioteki. W bibliotece w czytelnicy zostały umieszczone 4 komputery. Użytkownicy mogą korzystać w godzinach pracy biblioteki ze sprzętu komputerowego ze stałym dostępem do internetu. Fakt ten przełożył się na wzrost liczby odwiedzin w czytelnicy oraz wzrost liczby udzielonych informacji.

Na koniec 2014 roku zarejestrowano 537 czytelników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe. Najliczniejszą grupą czytającą są dzieci i młodzież - 346 czytelników, studenci - 10, pracownicy umysłowi - 59, robotnicy - 35, rolnicy - 19, emeryci, renciści, osoby niezatrudnione - 68. Na terenie gminy Szudziałowo znajdują się 3 placówki biblioteczne, których liczba czytelników spada. Na tle gmin sąsiednich w powiecie sokólskim liczba czytelników w gminie Szudziałowo jest poniżej średniej. Obserwuje się spadek liczby czytelników we wszystkich gminach w powiecie sokólskim.

Wykres 12. Liczba czytelników w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach powiatu sokólskiego w latach 2012-2013

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Bibliotekę główną i filię w 2014 roku odwiedziło ogółem 6194 użytkowników, z czego w czytelnicy 647 użytkowników, w tym 330 to użytkownicy internetu. Na miejscu w czytelnicy udostępniono 212 woluminów książek i 551 czasopism oraz 378 czasopism wypożyczono na zewnątrz. Udzielono w ciągu roku ogółem 442 informacji w tym 318 elektronicznych.

Na terenie gminy znajdują się następujące obiekty sportowe:

- hala sportowa z zapleczem socjalnym przy Zespole Szkół w Szudziałowie ul. Szkolna nr 1, wymiary 44,48 m x 24,00 m i wysokości 12,00 m.
- boisko sportowe o nawierzchni trawiastej – Szudziałowo ul. Sportowa nr 14, o wymiarach 100,00 m x 60,00 m,
- „Moje Boisko – Orlik 2012” w skład którego wchodzi:
 - boisko do piłki nożnej o wymiarach 30,0 m x 62,0 m,
 - boisko wielofunkcyjne o wymiarach 19,10 m x 32,10 m.

W Gminie Szudziałowo corocznie odbywają się tzw. Dni miejscowości (lipiec, sierpień). W ramach obchodów organizowane są różne rozgrywki sportowe (np. mecze piłki nożnej, rozgrywki tenisa ziemnego, itp.) oraz rekreacyjne.

W Szudziałowie funkcjonuje Klub sportowy Sudovia. W ramach działalności klubu funkcjonują dwie drużyny piłkarskie (seniorzy i trampkarze), które biorą udział w rozgrywkach organizowanych przez Podlaski Związek Piłki Nożnej¹¹.

3.3.6. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Szudziałowo działają:

- NZOZ „IL-MED” w Szudziałowie
- Przychodnia stomatologiczna NZOZ „Dentik” w Szudziałowie
- Stacja Opieki Caritas w Szudziałowie

W Szudziałowie istnieje także 1 punkt apteczny¹².

3.3.7. Obiekty dziedzictwa kulturowego

Na terenie gminy Szudziałowo znajduje się duża ilość obiektów o wartościach historyczno - kulturowych nieobjętych decyzjami konserwatorskimi, jednak będących także w kręgu zainteresowania Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to budynki, cmentarze, parki podworskie oraz stanowiska archeologiczne.

Tabela 25. Obiekty zabytkowe ujęte w gminie Szudziałowo

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowania	Nr rejestru zabytków
1.	Chmielewszczyzna	wiatrak typu holenderskiego	lata 30-te XX w.	-
2.	Harkawicze 37	dom drewniany	początek XX w.	-
3.	Harkawicze 39	dom drewniany	koniec XIX w.	-
4.	Horzaki Dolne	kapliczka murowana	lata 30-te XX w.	-
5.	Kozłowy Ług 33	dom drewniany	koniec XIX w.	-
6.	Kozłowy Ług 36	dom drewniany	koniec XIX w.	-
7.	Kozłowy Ług 36	piwnica drewniano-ziemna	lata 30-te XX w.	-
8.	Minkowce	Wiatrak typu sokólskiego	1900 r.	378 z 22.05.1976 r.-
9.	Pierozki 67	Dom z częścią gospodarczą, drewniany	początek	-
10.	Samogród	Cerkiew prawosławna p.w. św. Piotra i Pawła	1863 r.	-
11.	Samogród	Cmentarz przycerkiewny w zespole cerkwi p.w. św. Piotra i Pawła	1845 r.	-
12.	Samogród	Ogrodzenie w zespole cerkwi p.w. św. Piotra i Pawła	XiX w.	-
13.	Samogród	Mogiła właścicieli majątku Szczęsnowicze	1.Połowa XVIII w.	-

¹¹ Informacje uzyskane z Urzędu Gminy Szudziałowo.

¹² Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego gminy Szudziałowo.

14.	Słójka 7	Dom drewniany	Lata 30-te XX w.	-
15.	Słójka 10	Dom drewniany	Początek XX w.	-
16.	Słójka 11	Dom drewniany	Początek XX w.	-
17.	Słójka	Spichlerz murowany w danym zespole folwarczym	Koniec XIX w.	-
18.	Suchenicze 13	Dom drewniany	Lata 20-30-te XX w.	-
19.	Suchenicze	Cmentarz prawosławny	XIX w.	-
20.	Szczęsnowicze 1	Dwór drewniany w zespole dworsko-folwarczym, ob. budynek mieszkalny	Ok. 1850 r.	-
21.	Szczęsnowicze	Wiatrak typu koźlak	1946 r.	-
22.	Szudziałowo	Kościół rzymskokatolicki, parafialny p.w. Wincentego Ferrariusza i Bartłomieja Apostoła, murowany	1935-1938 r.	-
23.	Szudziałowo, ul. Kościelna 22	Dom drewniany	Początek XX w.	-
24.	Szudziałowo, ul. Kościelna	Cmentarz rzymskokatolicki	Koniec XVIII w.	-
25.	Szudziałowo	Cmentarz prawosławny	1897 r.	-
26.	Usnarz Górny	Wieża widokowa, murowana z kamienia w zespole dworsko-folwarczym	XVIII w.	-
27.	Wierzchlesie 109	Dom drewniany	Początek XX w.	-
28.	Wierzchlesie 122	Dom drewniany	Początek XX w.	-
29.	Wojnowce	Wiatrak typu sokólskiego	Lata 20-te XX w.	-
30.	Zubowszczyzna	Pozostałości parku dworskiego	2.połowa XIX w.	-
31.	Zubrzyca Wielka	Pozostałości parku dworskiego	2.połowa XVIII w.	-

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

Ochrona i utrzymanie w należyтым stanie technicznym obiektów zabytkowych i kulturowych, w miarę upływu lat i dalszego ubytku ludności będzie coraz trudniejsze i to gmina będzie musiała przejmować te obiekty oraz dbać o ich należyte utrzymanie. Jednocześnie, istniejące na terenie gminy dobra kultury w postaci obiektów zabytkowych, obiektów o wartościach kulturowych, obiektów archeologicznych będą nabierały z biegiem lat wartości historycznych (niektóre z nich będą wpisane do rejestru zabytków), ale także ulegały dalszej degradacji technicznej, jeżeli nie podejmie się odpowiednich działań w celu utrzymania ich należytego stanu lub rekonstrukcji niektórych z nich.

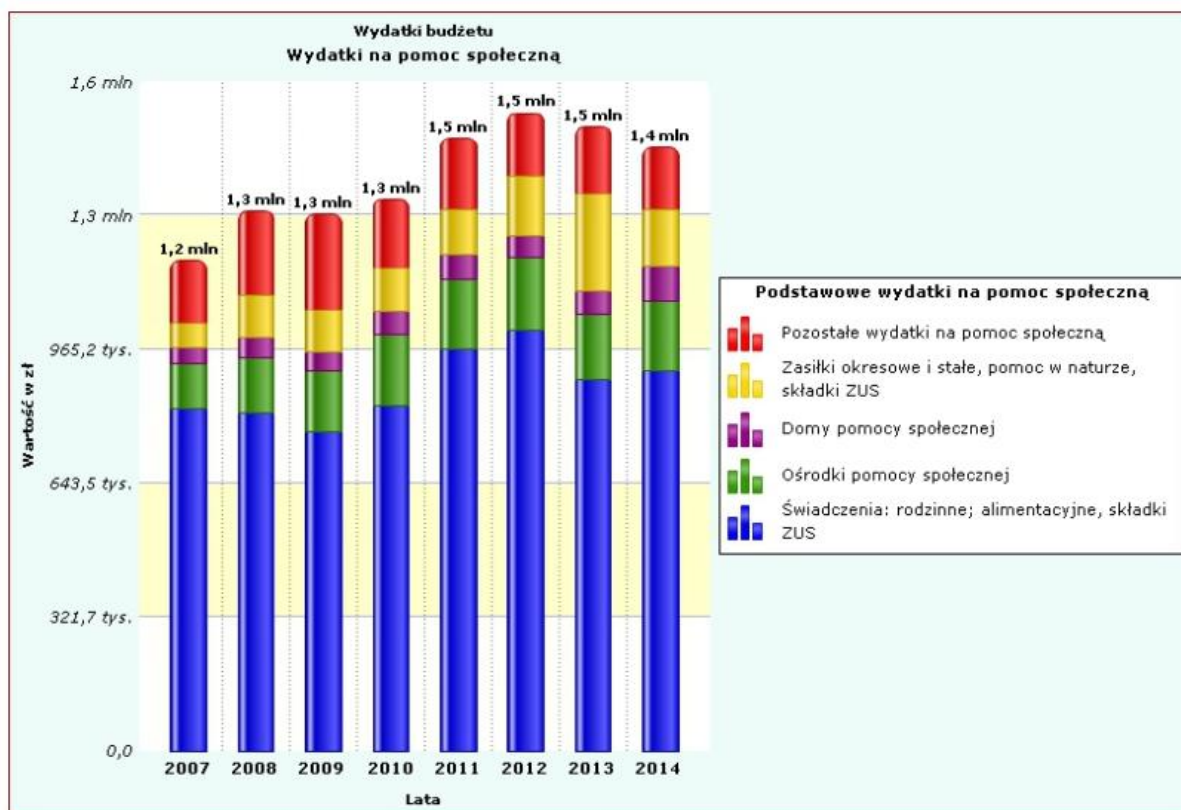
3.3.8. Pomoc społeczna

Podstawowym zadaniem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnej sytuacji życiowej, której nie są w stanie pokonać samodzielnie. Polega ona w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań

wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Zadania związane z udzielaniem wsparcia osobom potrzebującym są realizowane przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Na szczeblu gminy zadania te wykonują gminne lub miejskie ośrodki pomocy społecznej.

W przypadku gminy Szudziałowo zadania te wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który mieści się w budynku Urzędu Gminy. Nałożone na jednostkę zadania można podzielić na zadania własne gminy i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, na realizację których gmina dostaje dotacje celowe z budżetu państwa.

Wykres 13. Wydatki gminy Szudziałowo na pomoc społeczną

Źródło: www.szudzialowo.com.pl

W gminie Szudziałowo od roku 2012 odnotowuje się spadek wydatków na pomoc społeczną w gminie. Największy udział w wydatkach na pomoc społeczną stanowią świadczenia rodzinne, alimentacyjne i składki ZUS. Na podobnym poziomie kształtował się udział zasiłków okresowych i stałych, wydatki na ośrodki pomocy społecznej. Najmniejszy udział ma wsparcie domów pomocy społecznej.

Tabela 26. Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej w roku 2014

Lp.	Wydatki	Wartość [zł]
1.	Zasiłki celowe i pomoc w naturze	4 100,00
2.	Zasiłki okresowe	181 087,94
3.	Zasiłki stałe	24 050,00
4.	Odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	75 439,72
5.	Posiłki dla potrzebujących	61 000,00
6.	Dodatki mieszkaniowe	15 746,33
7.	Piecza zastępcza 10% wynagrodzenia dla rodzin zastępczych	18 733,67
8.	Składki na ubezpieczenie zdrowotne osób pobierających zasiłki stałe	1 983,84
9.	Dodatek energetyczny	299,63

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie

Tabela 27. Przyczyny przyznania pomocy społecznej w gminie Szudziałowo w 2014 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo		350
Bezdomność	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	20	115
Bezrobocie	77	210
Niepełnosprawność	27	84
Długotrwała lub ciężka choroba	37	117
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstw domowych	17	76
Przemoc w rodzinie	1	6
Alkoholizm	2	9
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szudziałowie

Jak wynika z powyższej tabeli najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej, jest:

- ubóstwo,
- bezrobocie
- długotrwała lub ciężka choroba,
- niepełnosprawność,
- potrzeba ochrony macierzyństwa.

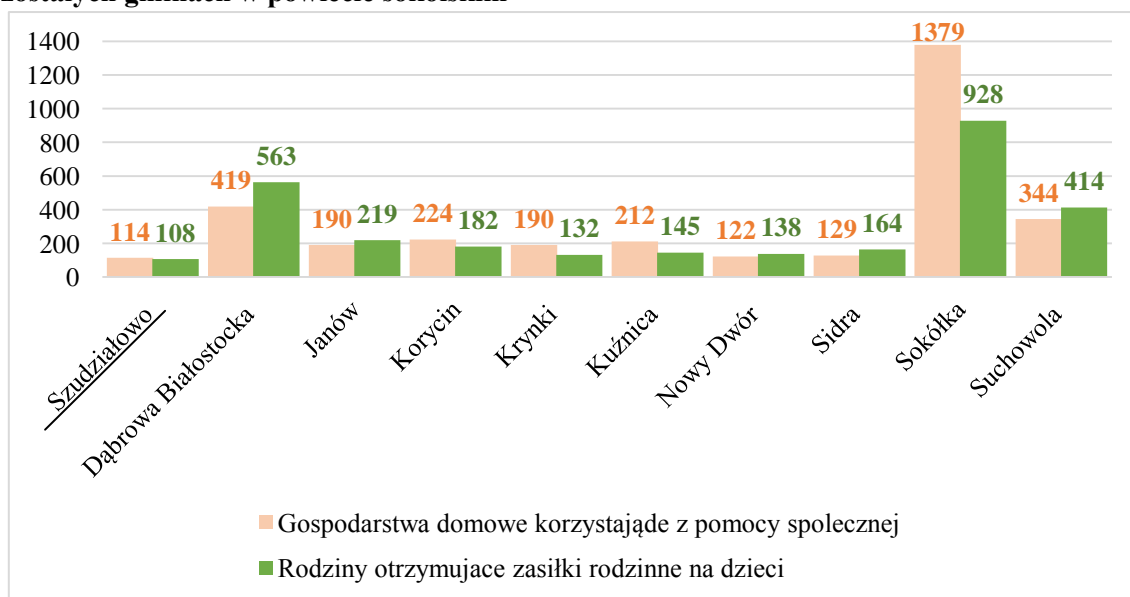
Tabela 28. Świadczenia pomocy społecznej w gminie Szudziałowo w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	Obszar	Lata					
		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej	Gmina Szudziałowo	130	130	119	116	132	114
	Powiat sokólski	3269	3187	3205	3299	3473	3323
	Województwo podlaskie	42549	42060	41974	41809	44889	43093
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	Gmina Szudziałowo	189	167	152	139	121	108
	Powiat sokólski	4309	4020	3789	3487	3192	2993
	Województwo podlaskie	60141	55223	51094	46548	43469	40771
Udział procentowy osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem [%]	Gmina Szudziałowo	14,5	13,1	12,6	12,1	12,9	11,0
	Powiat sokólski	16,5	15,4	15,0	15,2	15,7	14,7
	Województwo podlaskie	10,8	10,2	9,9	9,8	10,3	9,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W analizowanych latach 2009-2014 w gminie odnotowuje się spadek gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Od roku 2009 liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci również spadła o 81 rodzin. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w gminie w 2014 roku stanowi 11,0%, w powiecie jest to 14,7%, w samym województwie 9,6%.

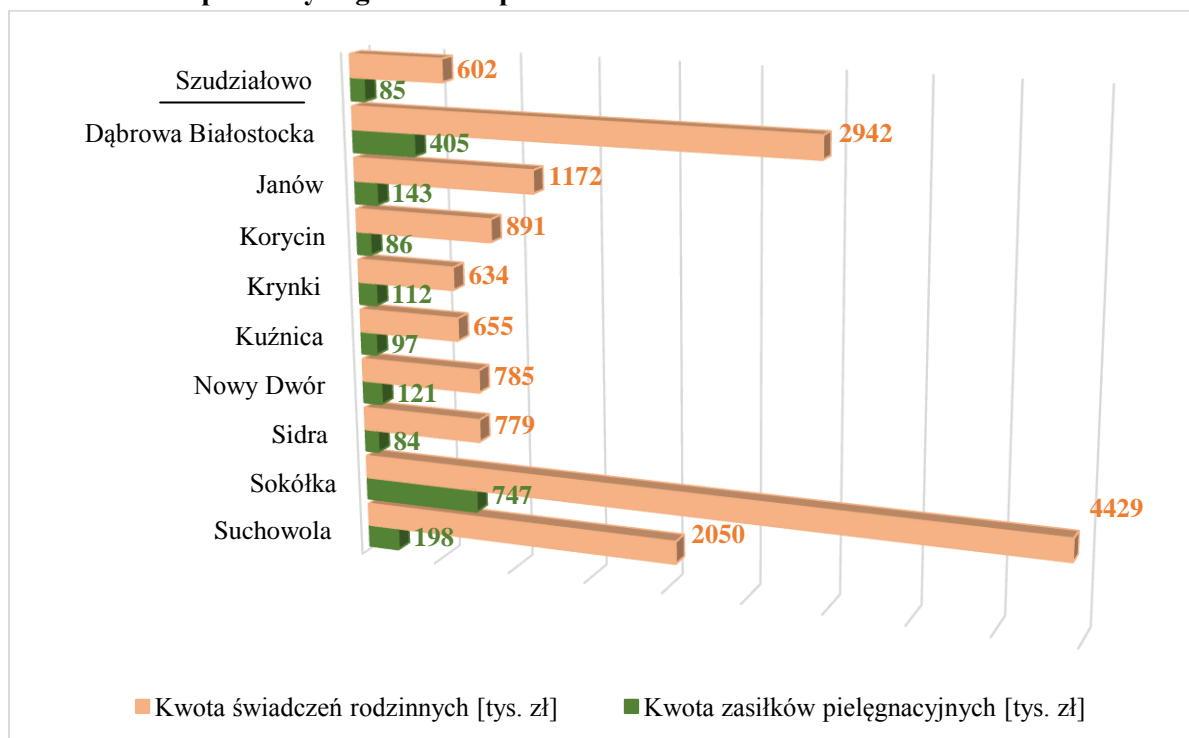
Wykres 14. Udzielone świadczenia w ramach pomocy społecznej w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na tle gmin w powiecie sokólskim gmina wypadła najkorzystniej. W gminie Szudziałowo najmniej gospodarstw domowych korzysta z pomocy społecznej oraz najmniej rodzin otrzymuje zasiłki rodzinne na dzieci. Najwięcej korzystających z pomocy społecznej jest w gminie Sokółka, Dąbrowa Białostocka i Suchowola.

Wykres 15. Kwoty świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych udzielonych przez gminę Szudziałowo w pozostałych gminach w powiecie sokólskim

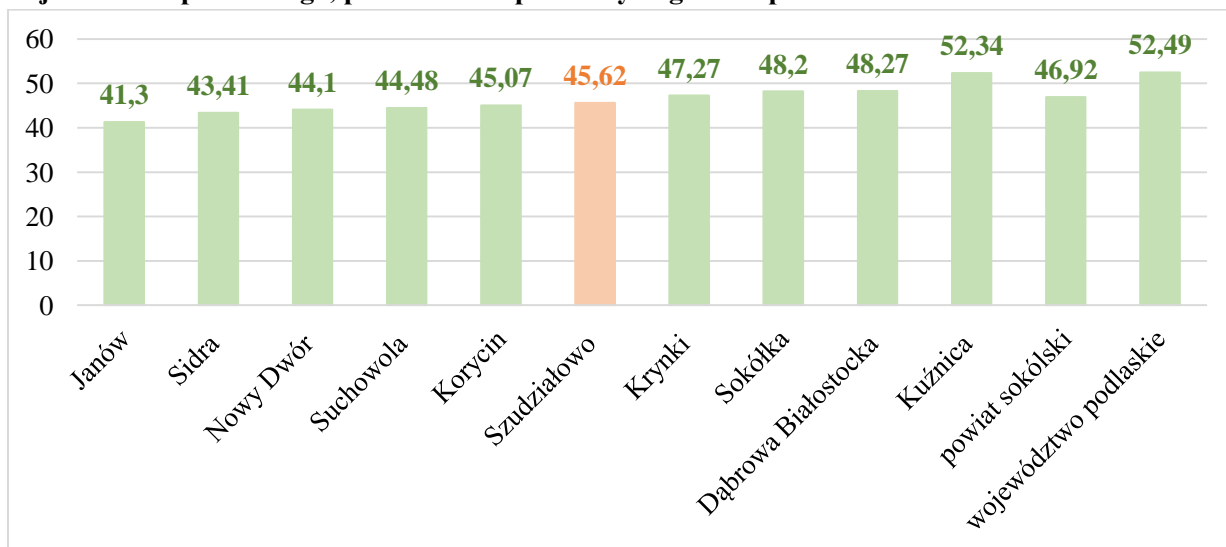
Źródło: Bank Danych Lokalnych

W powiecie sokólskim najwięcej zasiłków zostało wypłaconych przez gminy: Sokółka, Dąbrowa Białostocka i Suchowola. Na tle gmin w powiecie gmina Szudziałowo w 2014 roku wypłaciła najniższą kwotę świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych.

3.3.9. Frekwencja

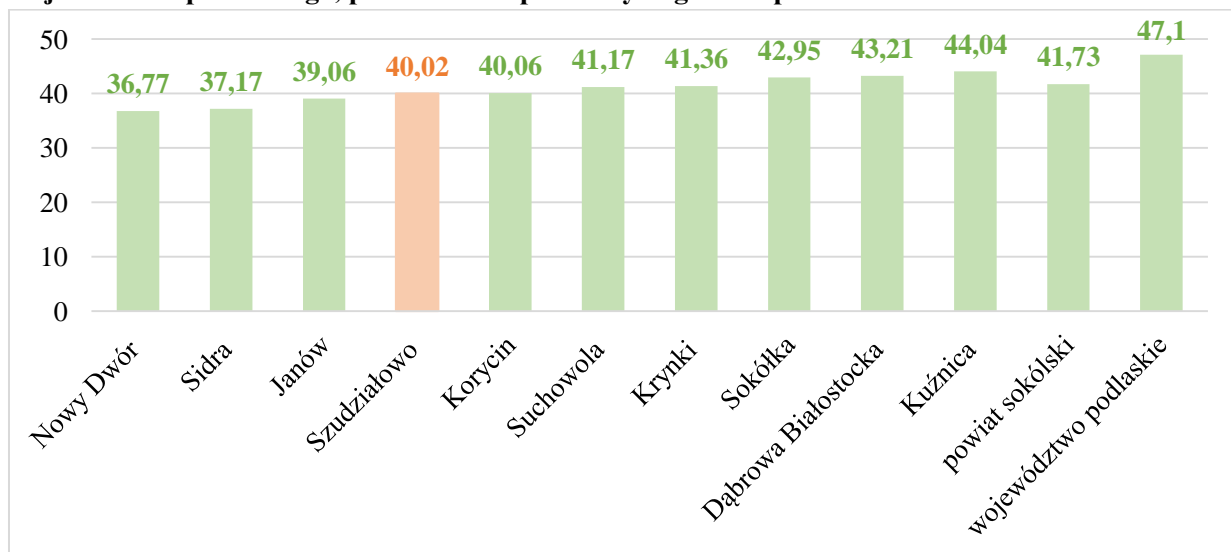
Przedmiotem analizy była frekwencja wyborcza mieszkańców gminy Szudziałowo w 2015 roku. Informacje opracowano na podstawie danych z Państwowej Komisji Wyborczej i obejmują: wybory prezydenckie oraz wybory parlamentarne.

Wykres 16. Zestawienie frekwencji w wyborach prezydenckich w gminie Szudziałowo na tle województwa podlaskiego, powiatu oraz pozostałych gmin w powiecie sokólskim w 2015 roku

Źródło: www.pkw.gov.pl

Wykres 17. Zestawienie frekwencji w wyborach parlamentarnych w gminie Szudziałowo na tle województwa podlaskiego, powiatu oraz pozostałych gmin w powiecie sokólskim w 2015 roku

Źródło: www.pkw.gov.pl

Analizując frekwencję mieszkańców gminy Szudziałowo w wyborach zarówno prezydenckich i parlamentarnych stwierdzić można, iż mieszkańcy gminy wykazują podobną aktywność społeczną jak mieszkańcy pozostałych gmin w powiecie sokólskim, w porównaniu do frekwencji w województwie podlaskim frekwencja w gminie Szudziałowo jest niższa.

3.4. Infrastruktura techniczna i komunalna

3.4.1. Sieć drogowa

System drogowy na terenie gminy stanowi 321 km dróg. Największą część stanowią drogi gminne około 60%, drogi powiatowe 32%, drogi wojewódzkie 8%. Przez teren gminy nie przebiegają drogi krajowe.

Tabela 29. Drogi gminne

Lp.	Numer drogi	Przebieg drogi	Długość [km]	Rodzaj nawierzchni
1.	104923B	od drogi wojewódzkiej Białystok-Krynki do Poczopek -Markowy Wygon - Nowy Ostrów	5,0	żwirowa
2.	104921 B	Słójka -Rowek- Jeziorek do drogi wojewódzkiej Białystok- Krynki	7,2	żwirowa
3.	104922B	Talkowszczyzna-Sosnowik	5,5	Żwirowa
4.	104930B	Harkawicze-Pierozki	3,4	Żwirowa
5.	104933B	ulica wsi Grzybowszczyzna	0,2	brukowa
6.	104934B	od drogi powiatowej Szudziałowo-Harkawicze-Jurowlany ulica wsi Sukowicze	0,6	brukowa
7.	104935B	od drogi wojewódzkiej Sokółka-Krynki do wsi Ostrówek łącznie z ulicą	0,7	brukowa
8.	104936B	od drogi powiatowej Wierzchlesie -Słójka - część ulicy Wierzchlesie w kierunku połudnowym	0,8	bitumiczna brukowa
9.	-	od ulicy wsi obok remizy OSP do wsi Ostówek łącznie z ulicą	0,8	żwirowa
10.	104937B	ulice wsi Stare Trzciano	0,3	żwirowa
11.	104938B	ulice wsi Łąznisko	0,7	brukowa
12.	Część drogi 104926B	część ulicy Suchynicze-ulica wsi Chmielowszczyzna do skrzyżowania dróg gruntowych przy posesji Pana Harasimowicza	0,8	Brukowa, żwirowa
13.	104931B	Suchynicze w kierunku wsi Horaczki	0,2	bitumiczna brukowa
14.	bez numeru	ulica wsi Miskieniki Wielkie	0,2	brukowa
ulice wsi Szudziałowo				
15.	104945B	ulica Szkolna	0,4	bitumiczna
16.	104946B	ulica Sportowa	0,2	bitumiczna
17.	104947B	ulica Spółdzielcza	0,2	żwirowa
18.	104949B	ulica Działkowa	0,4	gruntowa
19.	104950B	ulica Centralna	0,6	bitumiczna żwirowa

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

3.4.2. Sieć kolejowa

Przez obszar gminy nie przebiega żadna linia kolejowa.

3.4.3. Komunikacja autobusowa

Obszar gminy Szudziałowo obsługiwany jest przez PKS Białystok następującymi liniami:

- Sokółka – Malawicze – Nomiki - Szudziałowo,
- Białystok – Supraśl – Sokółka - Krynki,
- Sokółka – Szudziałowo – Górzany – Krynki – Usnarz – Kruszyniany - Szaciły,
- Sokółka – Babiki - Minkowce.

3.4.4. System energetyczny

Źródłem zasilania w energię elektryczną w gminie jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15kV w Sokółce i rozdzielania sieciowa WRS w Krynkach. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 58 stacji transformatorowych o różnym stanie technicznym. Istniejące źródła w pełni pokrywają zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej w gminie. Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN i NN linii napowietrznych.

Stan techniczny sieci jest zróżnicowany. Sieć głównych linii SN 15kV w gminie stanowią;

- Linia Sokółka - Krynki
- Linia Sokółka-Babiki - Szudziałowo.

W ramach reelektryfikacji do remontu przewidziano linię zasilającą i istniejącą stację we wsi Lipowy Most¹³.

3.4.5. Gazownictwo

Gmina Szudziałowo nie jest zgazyfikowana. Według danych zawartych w studium programowym możliwości rozwoju gazyfikacji województwa podlaskiego wykonanym przez GAZOPROJEKT Wrocław gazyfikacja gminy przewidziana jest poprzez budowę gazociągu wysokiego ciśnienia od gazociągu Bobrowniki-Białystok poprzez Krynki do Szudziałowa.

3.4.6. Ciepłownictwo

Na terenie gminy istnieją następujące źródła wytwarzania energii cieplnej, obsługujące budownictwo wielorodzinne i obiekty użyteczności publicznej. Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby mieszkańców gminy.

Tabela 30. Źródła wytwarzania energii cieplnej na terenie gminy Szudziałowo

Lp.	Obiekt	Rodzaj kotła
1.	Zespół Szkół w Szudziałowie	Kotłownia olejowa przy Zespole Szkół w
2.	Urząd Gminy w Szudziałowie	

¹³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szudziałowo

3.	NZOZ „IL-MED”	Szudziałowie
4.	GOAKiR w Szudziałowie	
5.	Budynek przy ul. Bankowej	
6.	Budynek przy ul. Górnej w Szudziałowie	Kotłownia olejowa
7.	Świetlica wiejska w Wierzchlesiu	Kotłownia olejowa
8.	Szkoła Podstawowa w Babikach	Kotłownia olejowa

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

3.4.7. System teleinformatyczny

System teleinformatyczny w gminie składa się z linii napowietrznych relacji Sokółka – Kamionka Stara – Szudziałowo – Krynki – Wierzchlesie oraz Sokółka – Malewicz Dolne – Babiki, Nowy Ostrów – Góran, Białystok Supraśl – Lipowy Most, Babiki – Szudziałowo. Według informacji w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szudziałowo stan systemu jest niezadawalający. Obecnie uzyskano decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na budowę linii światłowodowych relacji Sokółka – Szudziałowo – Krynki – Bobrowniki. Zrealizowanie inwestycji poprawi stan telekomunikacyjny gminy.

3.4.8. Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Według danych GUS długość czynnej sieci wodociągowej wynosi 78,1 km, osób korzystających z sieci wodociągowej w gminie jest 1779. Sieć wodociągowa obsługuje ok. 31% mieszkańców gminy. Zaopatrzenie gminy w wodę w oparciu o scentralizowany system wodociągowy jest niezadawalający. Istniejące ujęcia wodociągów mają wydajność znacznie przekraczającą aktualne pobory i istnieje duża rezerwa około 92% w wodociągu Horczaki, 85% w Szudziałowie i 99% w Babikach. Wodociągi mogą stanowić źródło zaopatrzenia w wodę pozostałych miejscowości w gminie poprzez rozbudowę sieci wodociągowej.

Kanalizacja

Na terenie gminy Szudziałowo funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, która zlokalizowana jest w Szudziałowie. Do oczyszczalni ścieków doprowadzane są ścieki bytowo-gospodarcze pochodzące z sukcesywnie rozbudowywanej sieci kanalizacyjnej o długości 4,4 km. Sieć kanalizacyjna posiada wyłącznie miejscowość Szudziałowo. Według danych GUS osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2014 roku było 662.

W miejscowościach, gdzie nie ma kanalizacji ścieki przechowywane są w zbiornikach i wywożone są na zlecenie przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Szudziałowie do

oczyszczalni ścieków. Ponadto na terenie gminy istnieje kilka przydomowych oczyszczalni ścieków¹⁴.

3.4.9. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy funkcjonuje jedno składowisko odpadów stałych, które powstało 1989 roku. Składowisko odpadów znajduje się 600 m od miejscowości Szudziałowo. Powierzchnia składowiska opadów wynosi 0,71 ha, w tym powierzchnia eksploatowana 0,66 ha.

W 2013 roku w gminie Szudziałowo został wprowadzony nowy system gospodarki odpadami komunalnymi. Gmina Szudziałowo została odpowiedzialna za jego organizację i funkcjonowanie. W drodze uchwały określono wysokość opłat pobieranych od mieszkańców za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Transportem i unieszkodliwianiem odpadów na terenie gminy zajmuje się Przedsiębiorstwo Handlowo-Uslugowe MPO Sp. z o.o. Białystok. Firma w ramach świadczonych usług zaopatruje wszystkie zamieszkałe nieruchomości w pojemniki na odbiór odpadów zmieszanych i kompletu worków na odpady segregowalne.

Segregacja na terenie gminy Szudziałowo polega na gromadzeniu odpadów w następujący sposób:

- worek żółty - butelki pet, opakowania z tworzyw sztucznych, szkło, metale, opakowania wielomateriałowe,
- worek niebieski - papier, tektura i tekstylia
- worek inny - odpady zielone.

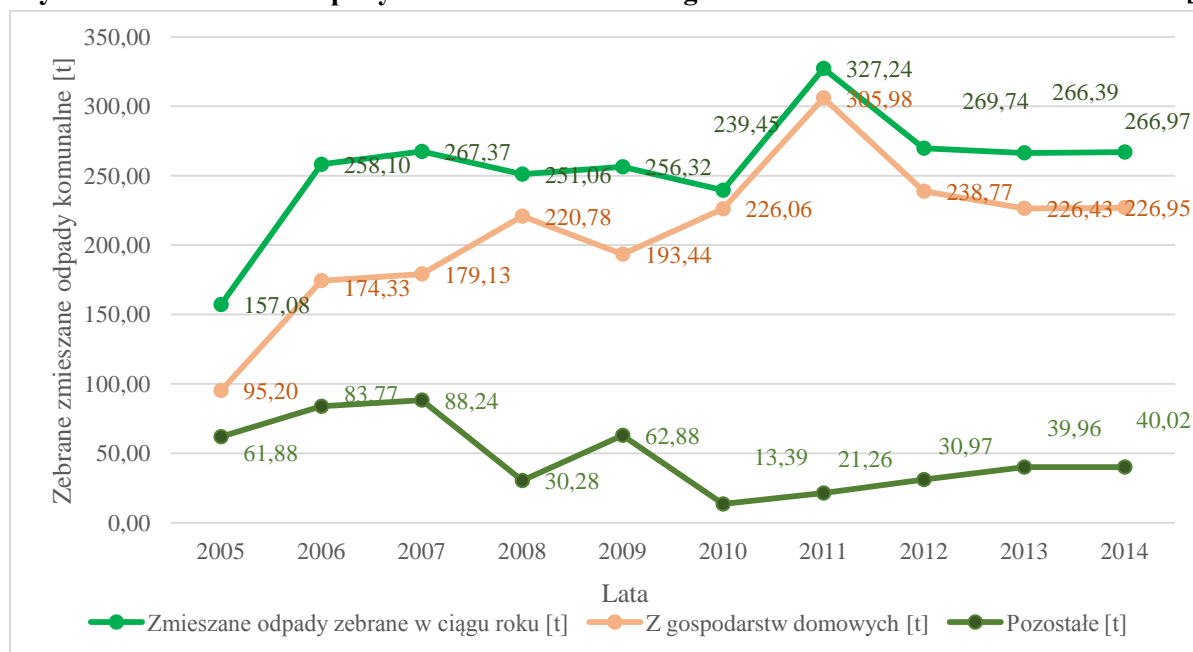
Gmina zauważa duże korzyści z selektywnej zbiórki odpadów, 93% mieszkańców gminy Szudziałowo segreguje odpady.

Odbiór odpadów komunalnych zmieszanych i segregowanych w zabudowie jednorodzinne odbywa się jeden raz w miesiącu. Natomiast z zabudowie wielorodzinnej odpady segregowane odbierane są jeden raz w miesiącu, a odpady zmieszane dwa razy w miesiącu. Ważnym filarem selektywnej zbiórki odpadów stanowi gminny punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych działający na terenie gminy Szudziałowo, zlokalizowany w Szudziałowie (teren gminnej oczyszczalni ścieków)¹⁵.

¹⁴ Plan Ochrony Środowiska dla gminy Szudziałowo na lata 2005-2012

¹⁵ Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Szudziałowo w latach 2013-2014

Wykres 18. Zmieszane odpady komunalne zebrane w gminie Szudziałowo w latach 2005-2014 [t]

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z powyższym wykresem od 2011 roku w gminie Szudziałowo liczba wytwarzanych odpadów komunalnych znacząco spadła i od kilku lat jest na stałym poziomie. Odpady głównie wytwarzają gospodarstwa domowe.

3.4.10. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Szudziałowo posiada 5 obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. oraz ustawy z dnia 27 marca 2003 roku. Obecnie 71 ha powierzchni gminy jest objętych planem zagospodarowania przestrzennego, co stanowi około 0,2% powierzchni gminy.

Tabela 31. Decyzje o warunkach zabudowy w gminie Szudziałowo w latach 2009-2014 [szt.]

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	8	3	2	3	3	2
Decyzje o warunkach zabudowy ogółem	35	39	44	41	30	19
Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	0	0	0	0	0	0
Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	10	22	23	27	15	10
Decyzje dotyczące zabudowy usługowej	0	3	3	1	5	0
Decyzje dotyczące innej zabudowy	25	14	18	13	10	9

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W latach 2009-2014 w gminie Szudziałowo wydawano 35 decyzji średniorocznie. Głównie są to decyzje dotyczące warunków zabudowy jednorodzinnej. W celu planowania strategicznego działań rozwojowych gminy, konieczne jest objęcie planami zagospodarowania większej powierzchni gminy.

3.5. Potencjał gospodarczo-ekonomiczny

3.5.1. Gospodarka

W gminie Szudziałowo według danych GUS na koniec 2014 roku zarejestrowanych było 142 podmioty gospodarki narodowej. Sektor prywatny stanowi ponad 90%. Dominująca formą prawną w sektorze prywatnym są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowią około 73%.

W tabeli poniżej przedstawiono podmioty gospodarcze na terenie gminy w rozbiciu na sektor prywatny i publiczny.

Tabela 32. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności w gminie Szudziałowo

Wyszczególnienie	Obszar	Lata				
		2010	2011	2012	2013	2014
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	Gmina Szudziałowo	138	139	140	144	142
	Powiat sokólski	3703	3653	3760	3802	3879
	Województwo podlaskie	91876	91738	94721	96517	98339
Sektor publiczny	Gmina Szudziałowo	10	10	10	10	11
Sektor prywatny	Gmina Szudziałowo	128	129	130	134	131

Źródło. Bank Danych Lokalnych

Gmina Szudziałowo na tle pozostałych gmin w powiecie sokólskim wypada niekorzystnie pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej. Znacznie mniej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych jest w gminie Nowy Dwór i Sidra.

W tabeli poniżej przedstawiono podmioty gospodarki narodowej według wielkości.

Tabela 33. Podmioty gospodarki narodowej według wielkości

Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych pracowników				
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Województwo podlaskie	94 465	3 043	735	78	18
Powiat sokólski	3 699	146	31	3	0
Dąbrowa Białostocka	637	21	5	0	0
Janów	173	4	3	0	0
Korycin	137	10	1	0	0
Krynki	175	12	2	0	0
Kuźnica	180	7	1	0	0
Nowy Dwór	76	3	0	0	0

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

Sidra	111	7	1	0	0
Sokółka	1794	63	18	3	0
Suchowola	283	10	0	0	0
Szudziałowo	133	9	0	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych

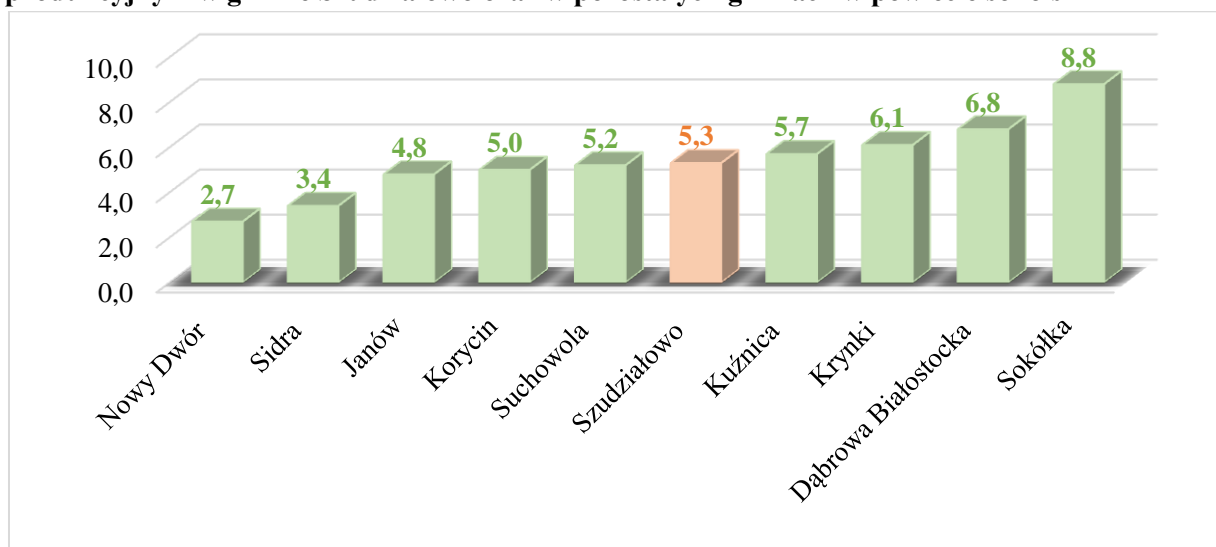
Według danych przedstawionych w powyższej tabeli dominującą grupę przedsiębiorców w gminie Szudziałowo stanowią mikro przedsiębiorcy, około 93,6%. Mali przedsiębiorcy 6,3%. Na terenie gminy nie są zarejestrowane średnie i duże przedsiębiorstwa. Podobna struktura jest w pozostałych gminach w powiecie sokólskim, dominującą grupą przedsiębiorców są mikro przedsiębiorcy, którzy są samozatrudnieni lub zatrudniają do 9 osób. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w gminie Sokółka, w której oprócz mikro, małych i średnich przedsiębiorców są przedsiębiorstwa duże zatrudniające powyżej 249 osób. W tabelach poniżej przedstawiono zestawienie podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Szudziałowo w podziale na sekcje.

Tabela 34. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD wpisane do rejestru REGON na terenie gminy Szudziałowo

Wyszczególnienie	Obszar	Lata				
		2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Gmina Szudziałowo	30	33	32	32	28
	Powiat sokólski	250	240	245	242	211
	Województwo podlaskie	3582	3630	3686	3746	3042
Przemysł i budownictwo	Gmina Szudziałowo	25	25	26	28	28
	Powiat sokólski	794	785	817	829	854
	Województwo podlaskie	19646	19490	20182	20535	21066
Pozostała działalność	Gmina Szudziałowo	83	81	82	84	86
	Powiat sokólski	2659	2628	2698	2731	2814
	Województwo podlaskie	68648	68618	70853	72236	74231

Źródło: Bank Danych Lokalnych

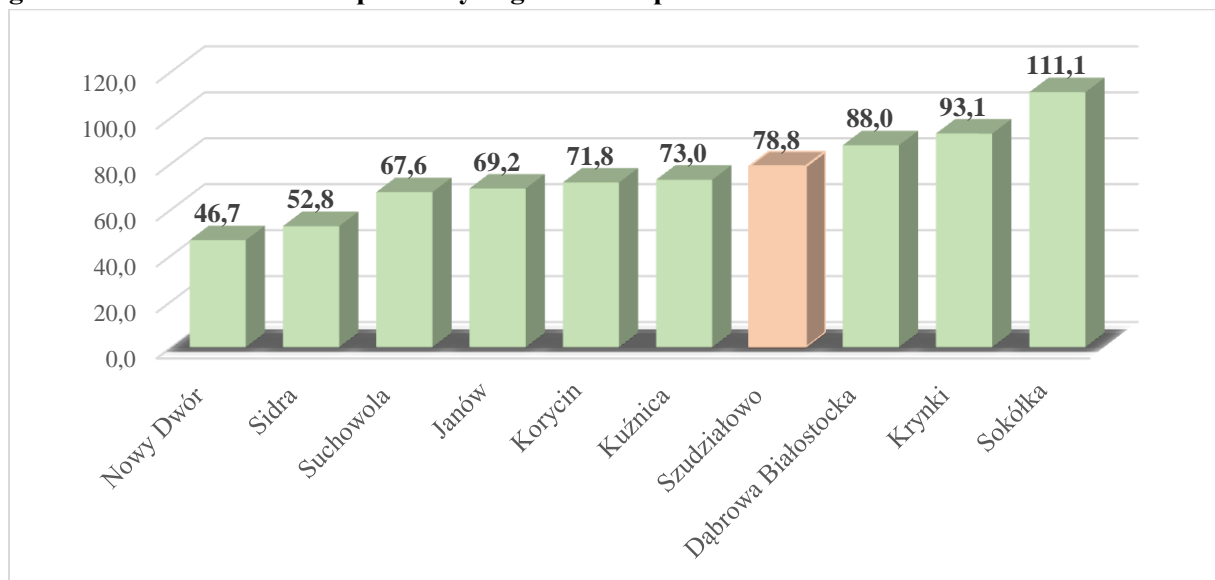
Wykres 19. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gmina Szudziałowo w odniesieniu do gmin w powiecie sokólskim pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym wypada umiarkowanie. Znacznie gorsza sytuacja jest w gminach Nowy Dwór, Sidra czy Janów. Gmina Szudziałowo wskazuje średni poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Wykres 20. Liczba podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim w roku 2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Analizując wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, można stwierdzić, że na tle gmin powiatu sokólskiego, gmina Szudziałowo jest czwarta pod względem wielkości wskaźnika. Wartość wskaźnika w 2014 roku dla gminy wyniósł 78,8 podmiotów na 1000 ludności. Najbardziej przedsiębiorczą gminą w powiecie sokólskim jest gmina Sokółka.

Tabela 35. Wykaz podmiotów gospodarczych na terenie gminy Szudziałowo wg sekcji PKD 2007 w roku 2014

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	28
Górnictwo i wydobywanie	2
Przetwórstwo przemysłowe	12
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1
Budownictwo	13
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	25
Transport i gospodarka magazynowa	8
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

Informacja i komunikacja	1
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	10
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7
Edukacja	4
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3
Pozostała działalność usługowa, Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	15
Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Działalność gospodarcza w gminie Szudziałowo związana jest głównie z rolnictwem, budownictwem i handlem. Do największych przedsiębiorców na terenie gminy należą:

Tabela 36. Wykaz przedsiębiorców na terenie gminy Szudziałowo

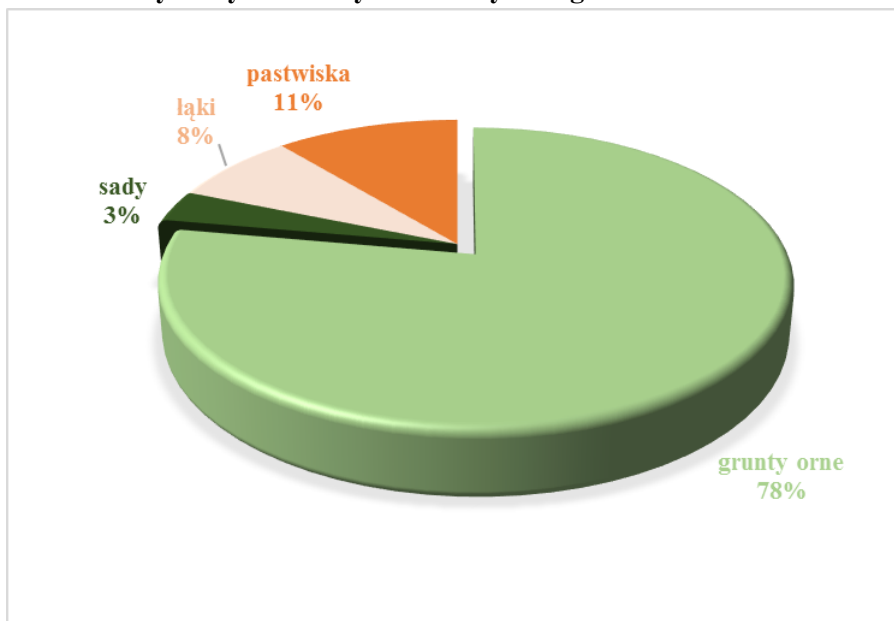
Firmy państwowe
Nadleśnictwo Krynki z siedzibą w Poczopku
Placówka Straży Granicznej w Szudziałowie
Zespół Szkół w Szudziałowie
Szkoła Podstawowa w Babikach
Zakład Gospodarki Komunalnej w Szudziałowie
Firmy prywatne
P.P.U-H Agropol Sp z o.o. Szudziałowo
Gospodarstwo Ogrodnicze Stanisław Trzonkowski
Gospodarstwo Ogrodnicze Wilczewscy w kol. Słójka i Białousy
OSTROVIA Marek Trwoga

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

3.5.2. Rolnictwo

Gmina Szudziałowo dysponuje znacznymi zasobami użytków rolnych. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 14.357 ha, co stanowi 47,6% powierzchni gminy. W użytkach rolnych dominują grunty orne o powierzchni 11.167 ha, 11% stanowiły pastwiska, lasy i grunty leśne o powierzchni 144.475 ha stanowią 48% całkowitej powierzchni gminy Szudziałowo. Najmniejszy udział w strukturze użytków rolnych mają łąki i sady.

Wykres 21. Struktura wykorzystania użytków rolnych w gminie Szudziałowo w 2010 roku

Źródło: Powszechny Spis Rolny w 2010 r.

W Instytucie Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) został opracowany wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, który umożliwia ilościową wycenę, jakości obszarów użytkowanych rolniczo dla dowolnych jednostek przestrzennych. Wskaźnika uwzględnia jakość gleb wg klas bonitacyjnych, agroklimat, warunki wodne oraz rzeźbę terenu. O wartości wskaźnika waloryzacji głównie decydują gleby, w 75% wpływają na wartość wskaźnika w porównaniu do pozostałych elementów środowiska.

Sumując punkty za poszczególne czynniki środowiska uzyskuje się syntetyczny wskaźnik liczbowy charakteryzujący jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w przedziale 20-125 punktów, będący odbiciem potencjalnych przyrodniczych możliwości produkcyjnych danego obszaru.

Tabela 37. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Szudziałowo

Wyszczególnienie	Wskaźnik bonitacji				Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (max 125 pkt)
	Jakości i przydatności rolniczej (1-100 pkt)	Agroklimatu (1-15 pkt)	Rzeźby terenu (0,1-5 pkt)	Warunków wodnych (1-5 pkt)	
Gmina Szudziałowo	44,1	7,6	3,3	2,5	57,5

Źródło: IUNG-Puławy 1988 r.

Dla gminy Szudziałowo wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 57,5 pkt natomiast w województwie podlaskim 55,0. Wartość średnia wskaźnika dla Polski wynosi

66,6 pkt. Wskaźnik dla gminy Szudziałowo jest wyższy niż dla całego województwa podlaskiego.

W tabeli poniżej wykazano gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych.

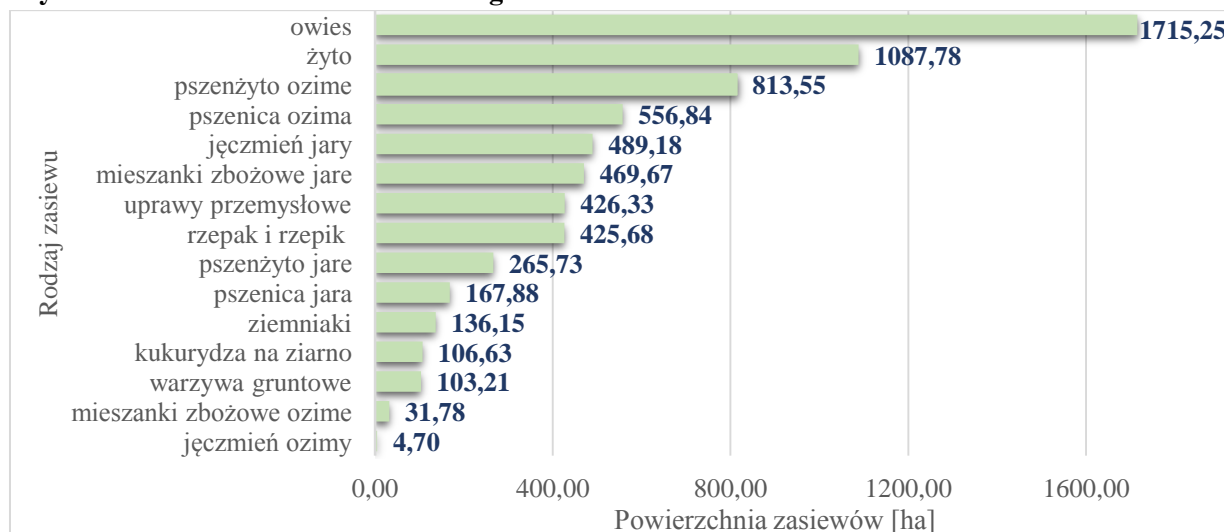
Tabela 38. Wykaz gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych.

Wyszczególnienie	Obszar	Ogółem	do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10 ha i więcej
Gospodarstwa rolne	Gmina Szudziałowo	716	125	202	159	230
	Powiat sokólski	8 644	343	1 668	2 349	4 284
	Województwo podlaskie	105 297	18 481	26 477	22 247	38 092

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na terenie gminy dominują gospodarstwa o powierzchni powyżej 10 ha i więcej, z czego wszystkie prowadzą działalność rolniczą. Drugą grupą pod względem liczebności są gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 ha. Gospodarstwa o powierzchni w przedziale 5-10 ha jest 159 (wszystkie prowadzą działalność rolniczą), zaś gospodarstw do 1 ha użytków rolnych jest 125 a działalność rolniczą prowadzi 72 gospodarstwa. W gminie uprawiany jest głównie owies, żyto, pszenżyto ozima. W mniejszym stopniu jęczmień ozimy, mieszanki zbożowe ozime, warzywa gruntowe, kukurydza na ziarno. Jeśli zaś chodzi o produkcję zwierzęcą w 2010 roku w gminy Szudziałowo głównie dominowały gospodarstwa rolne, które zajmują się chowem bydła oraz drobiu kurzego, w mniejszym stopniu trzodą chlewną.

Wykres 22. Powierzchnia zasiewów w gminie Szudziałowo w 2010 roku

Źródło: Powszechny Spis Rolny w 2010 roku

Tabela 39. Poglówie zwierząt gospodarskich w gminie Szudziałowo

Wyszczególnienie	[szt.]
Liczba gospodarstw	
Bydło razem	206
Bydło krowy	184
Trzoda chlewna razem	151
Trzoda chlewna lochy	61
Konie	34
Drób ogółem razem	203
Drób ogółem drób kurzy	203
Liczba zwierząt gospodarskich	
Bydło razem	2341
Bydło krowy	1176
Trzoda chlewna razem	1204
Trzoda chlewna lochy	151
Konie	108
Drób ogółem razem	70543
Drób ogółem drób kurzy	58304

Źródło: Powszechny Spis Rolny w 2010 roku

Według danych GUS w gminie Szudziałowo 92% gospodarstw rolnych otrzymuje dochody z działalności rolniczej. W województwie podlaskim jest to 88% gospodarstw w powiecie sokólskim 98%.

3.5.3. Turystyka

Dużym atutem gminy Szudziałowo są walory turystyczne ze względu na położenie części gminy w Parku Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, co daje możliwości na rozwój turystyki i agroturystyki. Jedną z wizytówek gminy jest Silvarium, czyli ogód leśny w Puszczy Knyszyńskiej, znajdujący się we wsi Poczopek. W ogrodzie założonym przez Nadleśnictwo Krynki, znaleźć można gatunki wszystkich drzew znajdujących się w puszczy a także ponad 80 odmian ziół. Wokół Poczopka i Silvarium usytuowano ścieżki rowerowe i spacerowe.

Do głównych atrakcji turystycznych znajdujących się na terenie gminy Szudziałowo należą m.in.:

- Kościół pw. Świętych Wincentego Fereriusza i Bartłomieja Apostoła (Szudziałowo),
- Cerkiew prawosławna pw. Zaśnięcia NMP (Ostrów Północny),
- Drewniana cerkiew pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła (Samogród),
- Późnośredniowieczny cmentarz tzw. „Mogielnica” (Harkawicze),
- Cmentarzysko średniowieczne (Knyszewicze),
- Dwory (Pisarzowce, Szczęsnowicze, Miskieniki, Usnarz Górny),
- Wiatraki typu holenderskiego, sokólskiego i kozłaki (Wojnowce, Minkowce, Chmielewszczyzna),

- Dawana zabudowa wiejska (Harkawicze, Słójka, Wierzchlesie, Zubrzyca Mała, Wojnowce).

Walory przyrodnicze:

- Silvarium- ogród leśny w Puszczy Knyszyńskiej (Poczopek),
- Dawne parki dworskie (Zubowszczyzna, Zubrzyca Wielka),
- Rezerwat przyrody „Bahno” w Borkach, „Stare Biele”, „Góra Pieszczana”, „Stara Dębina”, „Woronicza”, „Międzyrzecze”.

Główne szlaki turystyczne:

- Szlak Tatarski Duży,
- Szlak Rowerowy „Kresowe Wędrówki”,
- Leśne wędrownicy (Poczopek),
- Leśne biegownice (Poczopek).

Na terenie gminy odbywają się cykliczne imprezy:

- Wystawa i Kiermasz ozdób wielkanocnych,
- Dni Szudziałowa (czerwiec),
- Wystawa „Od słomki do bombki” (grudzień),
- Gminny Przegląd Kolęd (styczeń),
- Gminny Turniej o Puchar Wójta: szachy i tenis stoły (luty).

Gmina Szudziałowo realizuje funkcje turystyczne dzięki rekreacji i istniejącej bazie noclegowej, z której korzystają turyści. Do ważniejszych obiektów turystycznych na terenie gminy należą:

„Podlaski domek” położony jest na skraju Puszczy Knyszyńskiej we Wierzchlesiu, w połowie trasy między Supraślem i Sokółką. Gospodarstwo zapewnia komfortowy nocleg w najzdrowszym regionie w Polsce. W odległości 300 metrów od domku biegnie granica Puszczy Knyszyńskiej, bogatej w grzyby, owoce leśne. We wsi znajdują się zabytkowa XIX-wieczna cerkiew i katolicka kaplica. Przez Wierzchlesie biegnie Szlak Tatarski Duży.

Gospodarstwo agroturystyczne „Stanica Kresowa” usytuowana jest na końcu wsi Poczopek, przy skraju rozległej Puszczy Knyszyńskiej. To miejsce, które emanuje ciepłem, spokojem i bezpieczeństwem, przez co stwarza idealne warunki do odpoczynku. Goście stancji odnajdują tu czyste powietrze, piękną przyrodę i prawdziwie rodzinną atmosferę. W ofercie gospodarstwa są: rowery, bryczki, kulig, jazda konna, rajdy i spacer, a także imprezy okolicznościowe.

Gospodarstwo agroturystyczne „Czarna Chata” znajduje się w miejscowości Knyszewicze i położona jest na malowniczych Wzgórzach Sokólskich, 30 kilometrów od Supraśla i 15 kilometrów od Sokółki. Gospodarstwo oferuje swoim klientom wypoczynek z dala od miejskiego zgiełku. Goście mogą posmakować domowej kuchni. Na terenie

gospodarstwa znajduje się miejsce na grill i ognisko. Okolica zachęca do spacerów i jazdy na rowerze. W położonej blisko gospodarstwa wsi Samogród usytuowana jest malownicza drewniana cerkiew.¹⁶

Oprócz wymienionych powyżej obiektów na terenie gminy znajdują się następujące obiekty noclegowe:

Tabela 40. Obiekty noclegowe w gminie Szudziałowo

Lp.	Obiekt noclegowy	Lokalizacja
1.	„Leśniczówka Grajewo”- kwatera agroturystyczna	Nowe Trzciano 18A
2.	Pole namiotowe	Wojnowce 27
3.	Pole namiotowe	Wojnowce 23
4.	Pole namiotowe przy plebanii	ul. Kościelna 9a, Szudziałowo
5.	Pole namiotowe i jazda konna	Słojka 10

Źródło: Urząd Gminy Szudziałowo

3.6. Finanse gminy

Analizując dochody budżetowe w gminie Szudziałowo na przestrzeni lat można zaobserwować w trzech ostatnich latach tendencje wzrostową. Dochody własne gminy stanowią około 40% dochodów ogółem. Analizując strukturę dochodów własnych, należy zauważyć, że dochodami własnymi są przede wszystkim dochody bieżące, dochody majątkowe stanowią 16,9%. Do najważniejszych dochodów własnych w gminie Szudziałowo należą:

- podatek rolny,
- udziały w podatkach dochodowych
- podatek od nieruchomości.

Analizując wielkość poszczególnych źródeł dochodów gminy, należy zwrócić uwagę, że największą część zajmują dochody z tytułu podatku rolnego, około 21% dochodów własnych. Wynika to z usytuowania gminy oraz rozmiarów gospodarki rolnej. Drugim źródłem dochodów gminy jest podatek dochodowy od osób fizycznych. Jest uiszczany przez osoby, które prowadzą uproszczoną formę opłacania podatku dochodowego, przez osoby fizyczne i spółki cywilne prowadzące niektóre rodzaje działalności usługowej, handlowej lub produkcyjnej. Wpływy z tytułu podatku dochodowego stanowią około 20% dochodów własnych gminy Szudziałowo. Kolejnym znaczącym źródłem dochodów własnych jest podatek od nieruchomości.

Należy podkreślić, że to dochody własne prezentują kondycję finansową gminy, a także jej samowystarczalność i potencjał gospodarczy. Samodzielność i zdolność inwestycyjna jest tym większa, im wyższy jest zasób dochodów własnych. Posiadanie odpowiednio wysokiego poziomu dochodów własnych pozwala gminie osiągnąć stabilność podczas trudnej sytuacji

¹⁶ *Urząd Gminy Szudziałowo*

gospodarczej w kraju, jak również daje możliwość stworzenia odpowiednich warunków do prowadzenia własnej polityki finansowej i podatkowej.

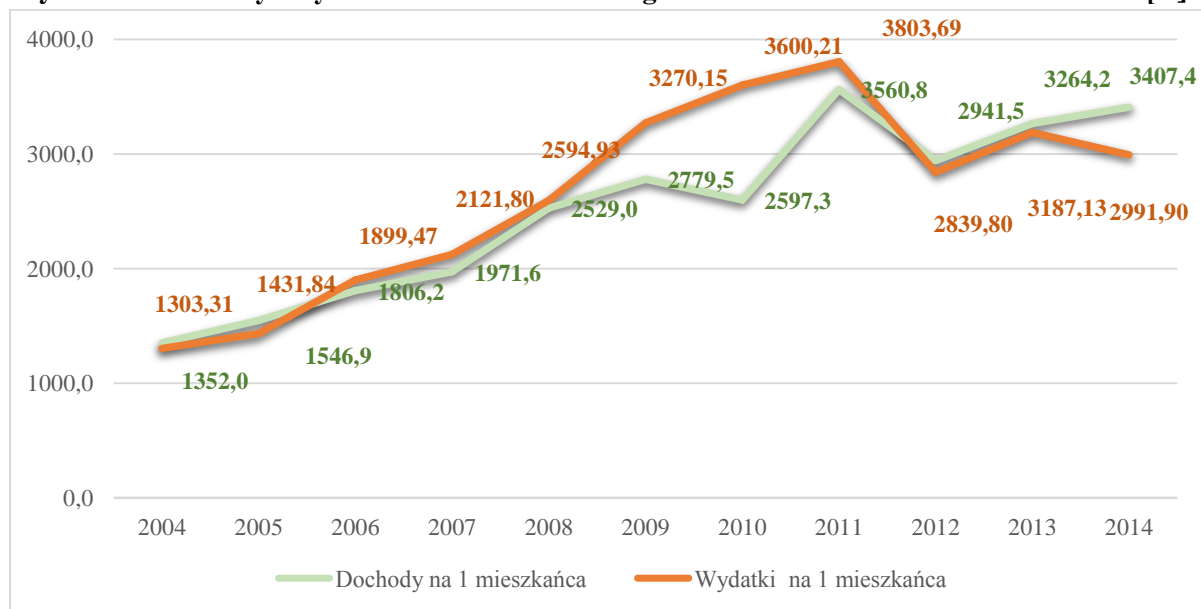
Gmina Szudziałowo głównie finansowana jest ze źródeł zewnętrznych tj. subwencje i dotacje. W 2014 roku subwencje ogółem stanowiły około 35% dochodów gminy. Poziom subwencji na przestrzeni lat wykazuje tendencję spadkową. W latach 2009-2014 dotacje ogółem utrzymują się na stałym poziomie około 20% dochodów ogółem, które to głównie są dotacjami celowymi. Dotacje inwestycyjne w 2014 roku stanowiły zaledwie 7,31% dotacji ogółem.

Tabela 41. Dochody gminy Szudziałowo w latach 2009-2014 [tys. zł]

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody własne	3 370,07	3 300,73	5 197,97	3 489,75	4 354,81	4 633,49
Dochody majątkowe	660,00	422,77	2 007,23	62,33	334,95	744,90
Dotacje ogółem	2 148,53	1 860,60	2 765,31	2 086,27	2 046,08	2 368,15
Dotacje celowe	2 148,53	1 762,56	2 764,35	1 848,04	1 921,32	2 163,56
Subwencja ogółem	3 737,21	3 536,95	3 708,91	3 977,94	4 054,37	3 752,00
Programy i projekty unijne	0,00	98,05	866,86	238,23	124,76	708,65
Dochody ogółem	9 255,81	8 698,27	11 672,19	9 553,96	10 455,26	10 753,64

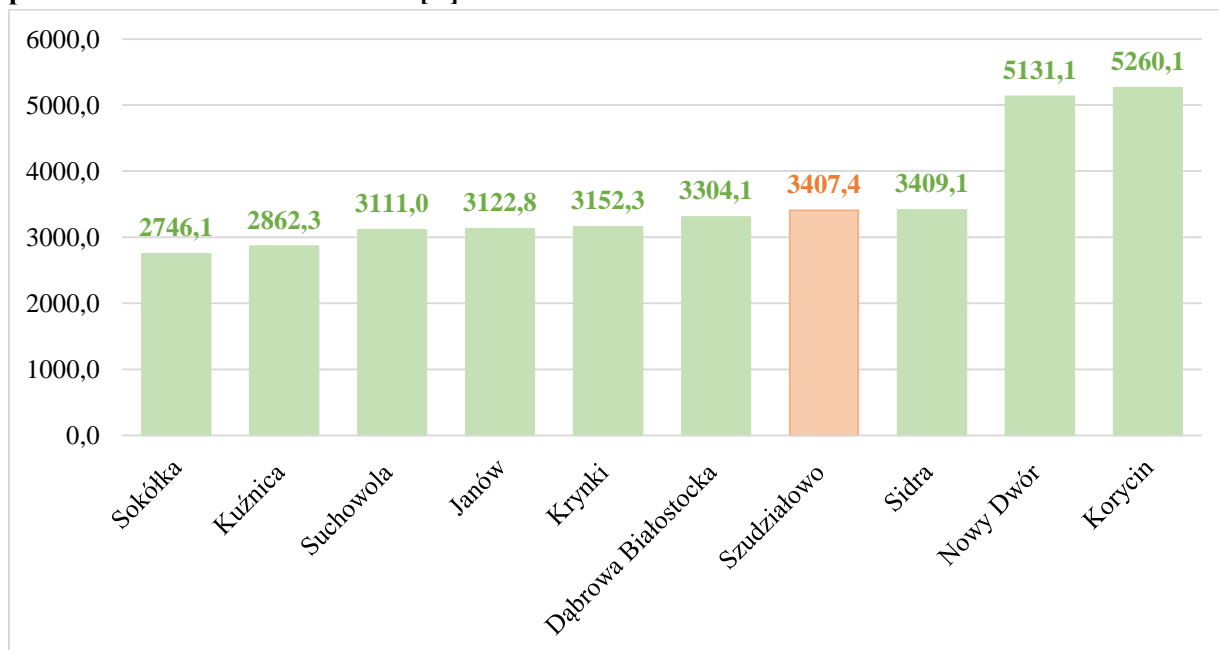
Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 23. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo w latach 2004-2014 [zł]

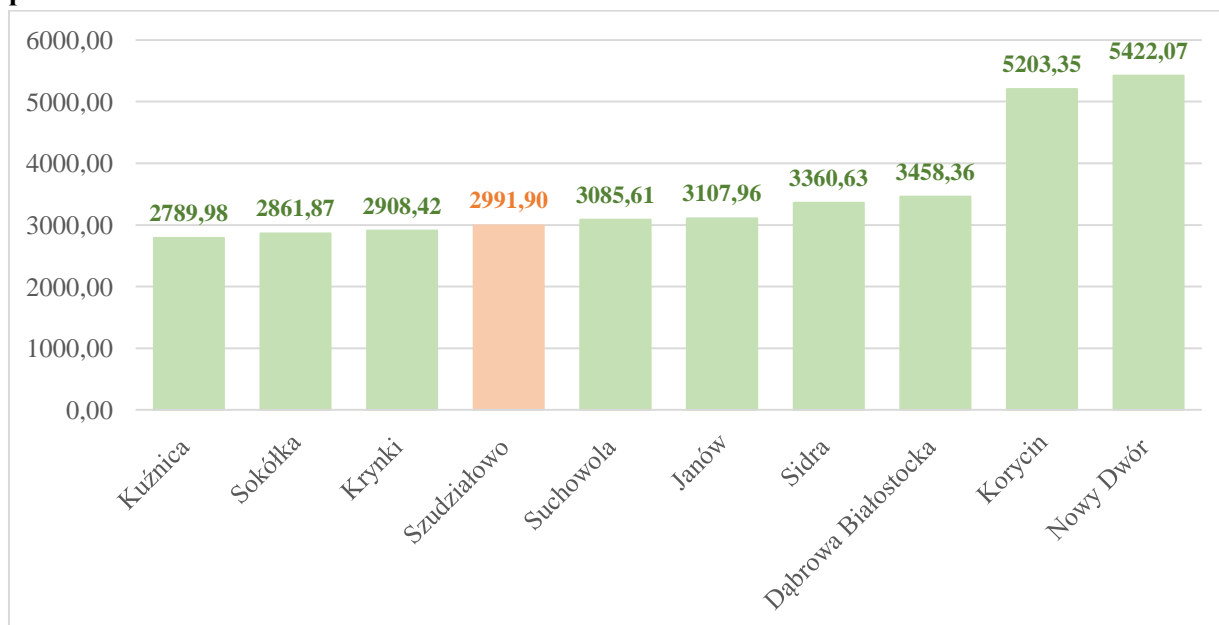
Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 24. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo oraz pozostałych gminach w powiecie sokólskim w 2014 roku [zł]

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 25. Wydatki na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Analizując dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo można zaobserwować stały wzrost od roku 2004 i 2011. W ostatnich trzech latach zarówno dochód i wydatki na 1 mieszkańca spadły. W 2014 dochód przewyższa wydatki o 13%. Na tle pozostałych gmin w powiecie gmina Szudziałowo jest czwarta pod względem wielkości dochodów przypadających na 1 mieszkańca. Wyższy dochód przypadający na 1 mieszkańca jest w gminach: Korycin, Nowy Dwór oraz gminie Sidra. Wydatki przypadające na 1 mieszkańca w

gminie Szudziałowo kształtują się na podobnym poziomie, co w pozostałych gminach w powiecie sokólskim.

Analiza wydatków gminy Szudziałowo, iż na przestrzeni trzech lat wydatki nieznacznie się zmniejszają i średnio kształtują się na poziomie około 11mln z rocznie. Wydatki majątkowe w gminie od 2009 roku spadły o 90%. W wydatkach majątkowych gminy 100% stanowiły wydatki inwestycyjne, co za tym idzie wydatki na inwestycje również się zmniejszyły. W strukturze wydatków gminy dominują wydatki bieżące. W 2014 roku udział wydatków bieżących ogółem stanowił 97% wydatków gminy. W strukturze wydatków największe koszty generuje oświata i wychowanie, których udział na przestrzeni lat w wydatkach ogółem wciąż wzrasta. Istotny udział mają również na pomoc społeczną i administrację publiczną. Od 2009 roku można zaobserwować znaczny spadek udziału wydatków na transport i łączność z 26% do 1%. Zwrócić uwagę należy na niski poziom wydatków na ochronę zdrowia, kulturę fizyczną.

Tabela 42. Wydatki gminy Szudziałowo w latach 2009-2014 [tys. zł]

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki majątkowe ogółem	3 279,87	3 254,86	3 137,19	605,10	920,26	319,99
Wydatki bieżące ogółem	7 609,75	8 802,26	9 331,31	8 618,56	9 288,12	9 122,45
Ogółem wydatki	10 889,61	12 057,12	12 468,50	9 223,66	10 208,38	9 442,44
Dotacje ogółem	299,60	325,76	294,75	330,25	299,03	321,80

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Tabela 43. Struktura wydatki ogółem w działów klasyfikacji budżetowej w gminie Szudziałowo w latach 2009-2014 [%]

Wyszczególnienie	Lata					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	5,48	11,48	8,67	5,05	5,27	7,36
Dział 600 - Transport i łączność	26,42	19,65	4,46	0,37	0,27	1,08
Dział 630 - Turystyka	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	0,23	0,16	0,11	0,26	1,02	0,93
Dział 710 - Działalność usługowa	0,25	0,30	0,49	0,08	0,12	0,12
Dział 720 - Informatyka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50
Dział 730 - Nauka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Dział 750 - Administracja publiczna	12,05	10,29	11,54	12,54	11,78	12,52
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,06	0,25	0,07	0,01	0,01	0,30
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,41	2,12	1,81	1,83	1,63	2,22
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	0,93	1,54	3,39	4,26	3,70	2,66
Dział 801 - Oświata i wychowanie	21,77	21,58	23,15	34,27	32,38	37,45
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,21	0,19	0,13	0,22	0,33	0,38

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

Dział 852 - Pomoc społeczna	11,84	10,99	11,80	16,61	14,68	17,08
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,75	0,05	2,11	1,62	0,00
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	1,62	1,05	1,11	1,83	1,78	1,81
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	13,02	15,02	13,37	10,78	18,20	11,85
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,25	2,31	2,01	3,00	2,54	3,32
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport	1,89	2,06	0,00	0,00	0,00	0,00
Dział 926 - Kultura fizyczna	0,00	0,00	17,63	6,78	4,68	0,42

Źródło: Bank Danych Lokalnych

4. Wyniki badań mieszkańców gminy

Proces opracowania strategicznego planu rozwoju z założenia miał mieć charakter partycypacyjny, uwzględniający opinię mieszkańców. W grudniu 2015 roku przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców.

Badanie objęło następujące bloki tematyczne:

- ocena aktualnych elementów na terenie gminy,
- główne problemy rozwoju gminy,
- potrzebne rodzaje działań i konkretne inwestycje,
- rozpoznawalność gminy w percepcji mieszkańców,
- szanse, zagrożenia oraz słabe strony gminy,
- kierunki rozwoju gminy.

Celem bezpośrednim badań było umożliwienie zespołowi autorskiemu dokonania korekty wypracowanych elementów strategii rozwoju zrównoważonego uwzględniającej wyniki uzyskane w drodze ankietowania.

Akcję ankietowania mieszkańców przeprowadzono za pomocą bezpośredniej dystrybucji poprzez: udostępnienie papierowych kwestionariuszy w urzędzie gminy, dostarczenie ich do sołtysów wsi wchodzących w skład gminy, a także kolportaż poprzez radnych gminy i osoby zaangażowane w prace nad Strategią.

Otrzymano zwrot 160 ankiet wypełnionych przez mieszkańców gminy Szudziałowo, co stanowi ponad 5% mieszkańców gminy. Badania przeprowadzono w grudniu 2015 roku, udział w badaniach był anonimowy i dobrowolny.

Forma i zakres ankiety była różnorodna, wyniki przedstawiono w formie tabel sumarycznych. Ankietowaniu nie zawsze odpowiadali na wszystkie pytania, dlatego w niektórych przypadkach liczba nie sumują się do 160.

4.1. Metryczka

W ankiecie wzięło udział 98 kobiet i 62 mężczyzn.

Tabela 44. Płeć uczestników

Płeć	
K	M
98	62
61%	39%

Źródło: opracowanie własne

Przeważająca liczba stanowiły osoby w wieku 35-64 lata - 110 osób (69%), kolejną grupę stanowiły osoby w wieku 25-36 (23%), osoby w wieku 15-24 oraz 65 i wyżej stanowiły po 6 osób (4%).

Tabela 45. Wiek uczestników

Wiek			
15-24	25-35	36-64	65+
6	36	110	6
4%	23%	69%	4%

Źródło: opracowanie własne

Osoby posiadające wykształcenie wyższe stanowiły 39% ankietowanych, po około 20% stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnym i średnim zawodowym. Osoby z wykształceniem zawodowym stanowiły 15% uczestników, najmniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym 6%.

Tabela 46. Wykształcenie uczestników

Wykształcenie				
Podstawowe	Zawodowe	Śred. ogólne	Śred. zawodowe	Wyższe
9	24	31	32	62
6%	15%	19%	20%	39%

Źródło: opracowanie własne

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby zatrudnione w sektorze prywaty w sumie 73 osoby (45%) w tym (38 rolników, 30 pracowników i 5 pracodawców). Osoby z sektora publicznego stanowiły 38% w sumie 60 osób. Grupa „inne” (m.in.: emeryci, studenci) stanowiła 18 ankietowanych (11%). Najmniej licznymi grupami były osoby zaangażowane w działalność organizacji pozarządowych oraz bezrobotni, odpowiednio 4 i 2 osoby.

Tabela 47. Grupa zawodowa uczestników ankiety

Grupa zawodowa						
Bezrobotny	Sektor prywatny			Sektor publiczny	Organizacja pozarząd.	inne
	Pracownik	Pracodawca	Rolnik			
4	30	5	38	60	2	18
3%	19%	3%	24%	38%	1%	11%

Źródło: opracowanie własne

4.2. Wyniki przeprowadzonej ankiety

W pierwszym pytaniu ankietowani mieli możliwość oceny poszczególnych elementów na terenie gminy Szudziałowo. Skala przedstawiała się następująco 5 – bardzo dobre, 4 – dobre, 3 – średnie, 2 – złe, 1 - bardzo zł. Poniżej przedstawiono wyniki w formie sumarycznej tabeli.

Dla wygody oceny wyników dla poszczególnych ilości głosów przypisano następujące kolory:

0-10	
11-20	
21-30	

31-40	
41-50	
51-60	
61+	

Tabela 48. Ocena aktualnych poziomów wybranych elementów na terenie gminy Szudziałowo

L.p.	Zagadnienia	Suma				
		1	2	3	4	5
1.	Lokalny rynek pracy (możliwość znalezienia pracy na terenie gminy)	63	62	33	1	0
2.	Warunki do zamieszkania	4	13	76	56	9
3.	Bezpieczeństwo publiczne	4	11	40	75	27
4.	Zabezpieczenie opieki nad dziećmi do lat 3	39	24	39	42	9
5.	Dostępność placówek przedszkolnych	6	20	23	61	44
6.	Dostępność placówek szkolnych	6	6	15	62	62
7.	Dostępność punktów usługowo - handlowych	17	39	54	36	9
8.	Układ komunikacyjny, przejezdność	21	52	58	24	3
9.	Stan nawierzchni dróg	33	47	58	19	2
10.	Sieć oświetlenia ulicznego	7	15	49	65	22
11.	Sieć wodociągowa	9	17	34	69	25
12.	Sieć kanalizacyjna	38	36	31	37	10
13.	Sieć gazociągowa					
14.	Transport publiczny	40	55	41	14	0
15.	Opieka zdrowotna	19	26	68	42	2
16.	Opieka społeczna	8	17	68	49	10
17.	Oferta edukacyjna	4	13	44	66	26
18.	Oferta kulturalna	9	13	47	62	26
19.	Oferta sportowo - rekreacyjna	6	15	50	61	25
20.	Możliwość rozwoju zainteresowań	12	32	54	42	14
21.	Stan środowiska naturalnego	5	4	29	58	61
22.	Czystość i porządek na terenie Gminy	1	10	50	77	17
23.	Organizacja przestrzeni publicznej (parki, place zabaw)	3	26	68	51	5
24.	dostęp do Internetu	20	34	52	37	16
25.	Baza gastronomiczna	69	62	12	5	1
26.	Poziom opieki zdrowotnej	20	26	67	40	2
27.	Pomoc społeczna	6	25	69	50	6
28.	Zarządzanie gminą przez władze	5	7	34	73	36
29.	Dostęp do firm usługowych	17	65	47	21	3
30.	Dostęp do sklepów spożywczych	6	25	65	41	19
31.	Dostęp do sklepów innych niż spożywcze	82	48	19	6	1

Źródło: opracowanie własne

Ankietowali ocenili, że warunki do zamieszkania w gminie Szudziałowo są raczej umiarkowane. Na średnim poziomie oceniono opiekę zdrowotną i społeczną. Dobrze

oceniono natomiast ofertę edukacyjną, kulturową oraz sportowo – edukacyjną. Wysoko został oceniony dostęp do placówek przedszkolnych i szkolnych. Ankietowani wysoko oceniają bezpieczeństwo publiczne w gminie. Najwyżej został oceniony stan środowiska naturalnego, pozytywnie ocenili też czystości i porządek w gminie.

Według ankietowanych najgorzej przedstawia się sytuacja na lokalnym rynku pracy. Niezadawalający jest też stan nawierzchni dróg, przejezdność, układ komunikacyjny oraz transport publiczny. Ankietowani ocenili stan oświetlenia ulicznego oraz sieci wodociągowe, jako dobre. Negatywnie natomiast została oceniona sieć kanalizacyjna. Ankietowani uznali, że dostęp do sieci Internetowej jest średnim poziomie. W średnim stopniu możliwe jest też rozwijanie swoich zainteresowań. Na terenie gminy nie występuje sieć gazociągowa.

Uczestnicy uznali, że niewystarczający jest dostęp do firm usługowych oraz do sklepów innych niż spożywcze, trochę lepiej przedstawia się sytuacja z punktami usługowo – handlowymi oraz sklepami spożywczymi.

Drugie pytanie dotyczyło trzech największych problemów, z jakimi borykają się mieszkańcy gminy. Każdy ankietowany miał możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi. W tabeli poniżej przedstawiono sumaryczne wyniki ankiet, z przeliczeniem na procent oddanych głosów na poszczególne elementy.

Tabela 49. Trzy największe problemy, z jakimi borykają się mieszkańcy gminy.

L.p.	Zagadnienia	Liczba głosów	%
1.	Bezrobocie, brak miejsc pracy	131	81,88
2.	Emigracja młodych ludzi	80	50,00
3.	Zły stan infrastruktury drogowej	74	46,25
4.	Brak dogodnych połączeń komunikacyjnych	52	32,50
5.	Patologie i ubóstwo mieszkańców	31	19,38
6.	Uzależnienia	31	19,38
7.	Trudność w dostępie do usług medycznych	19	11,88
8.	Niewystarczająca infrastruktura wodno - kanalizacyjna	19	11,88
9.	Niewystarczająca baza wypoczynkowo - rekreacyjna	12	7,50
10.	Niedostateczna oferta kulturowa	5	3,13
11.	Niedostateczna oferta sportowa	2	1,25
12.	inne (jakie?).....	2	1,25
13.	Przemoc	1	0,63
14.	Niedostateczna oferta oświatowa	1	0,63
15.	Bezdomność	0	0,00
16.	Przestępczość	0	0,00
17.	Niskie poczucie bezpieczeństwa publicznego	0	0,00

Źródło: opracowanie własne

Ponad 80% ankietowanych uznało, że największym problemem gminy jest bezrobocie i brak miejsc pracy. Połowa ankietowanych uznała, że problem stanowi też migracja młodych ludzi. Trzecim największym problemem gminy jest zły stan infrastruktury drogowej. Około 32% ankietowanych uznało za spoty problem jest brak dogodnych połączeń komunikacyjnych.

W trzecim punkcie ankietowani mieli wskazać działa priorytetowe w zakresie rozwoju gospodarczego, infrastruktury i środowiska oraz kwestii społecznych. Podobnie jak powyżej ankietowani mieli możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi.

Tabele poniżej przedstawiają wyniki sumaryczne dla poszczególnych zagadnień:

Tabela 50. Działania priorytetowe w zakresie rozwoju gospodarczego

L.p.	Zagadnienia - w zakresie rozwoju gospodarczego	Liczba głosów	%
1.	Przyciąganie inwestorów z zewnątrz	99	62
2.	Wspieranie tworzenia nowych firm przez mieszkańców	79	49
3.	Tworzenie warunków do pozyskiwania nowych mieszkańców na teren gminy	51	32
4.	Poprawa realizacji działalności rolniczej	34	21
5.	Promocja gospodarcza gminy (firm i produktów lokalnych)	32	20
6.	Tworzenie produktów lokalnych	30	19
7.	Wspieranie rozwoju istniejących przedsiębiorstw	27	17
8.	Rozwój bazy turystycznej i okołoturystycznej	27	17
9.	Wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego	22	14
10.	Doradztwo dla firm i rolników	22	14
11.	Promocja turystyczna	9	6
12.	Rozwój informacji gospodarczej i turystycznej	7	4
13.	inne (jakie?).....	2	1

Źródło: opracowanie własne

Za najważniejsze uznano działania na rzecz przyciągania inwestorów z zewnątrz oraz wspieranie tworzenia nowych firm przez mieszkańców. Priorytetowo powinno się też podjąć działania zmierzające do tworzenie warunków do pozyskiwania nowych mieszkańców na teren gminy. Wyróżnić należy też czynności zmierzające do poprawy realizacji działalności rolniczej.

Tabela 51. Działania priorytetowe w zakresie infrastruktury i środowiska naturalnego

L.p.	Zagadnienia - w zakresie infrastruktury i środowiska naturalnego	Liczba głosów	%
1.	Poprawa stanu dróg i chodników gminnych	128	80
2.	Poprawa dostępu do sieci Internet	67	42
3.	Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej/przydomowe oczyszczalnie	58	36
4.	Usprawnienie układu komunikacyjnego wewnątrz gminy	40	25
5.	Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych i infrastruktury turystycznej	40	25
6.	Poprawa komunikacji ze stolicą województwa	36	23
7.	Poprawa estetyki budynków i otoczenia	28	18
8.	Edukacja wykorzystywania chemii rolnej przez rolników	18	11
9.	Modernizacja oświetlenia ulicznego	13	8
10.	Ograniczenie degradacji walorów krajobrazowych i przyrodniczych w gminie	10	6
11.	inne (jakie?).....	0	0

Źródło: opracowanie własne

Kluczowym działaniem według ankietowanych w zakresie infrastruktura i środowisko jest poprawa stanu dróg i chodników gminnych. Ważny element stanowi dostępność do sieci Internetowej, w tej kwestii według ankietowanych gmina powinna podjąć niezwłoczne działania. Kolejne działania powinny objąć modernizację i rozbudowę sieci kanalizacji – sanitarnej oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. Ankietowani wskazali też na pilne działania w zakresie usprawnienia układu komunikacyjnego wewnątrz gminy, rozbudowy systemu ścieżek rowerowych i infrastruktury turystycznej oraz poprawy komunikacji ze stolicą województwa.

Tabela 52. Działania priorytetowe w zakresie kwestii społecznych

L.p.	Zagadnienia - w zakresie kwestii społecznych	Liczba głosów	%
1.	Poprawa poziomu opieki zdrowotnej w gminie	68	43
2.	Likwidacja zjawisk patologicznych	61	38
3.	Szeroko rozumiana aktywizacja społeczności lokalnej	53	33
4.	Poprawa współpracy pomiędzy mieszkańcami i organizacjami w gminie	37	23
5.	Większy udział mieszkańców w zarządzaniu gminą	35	22
6.	Szkolenia zawodowe i rozwój postaw przedsiębiorczych	34	21
7.	Rozszerzenie oferty kulturalnej i rozrywkowej gminy	29	18
8.	Poprawa stopnia identyfikacji mieszkańców z gminą	28	18
9.	Rozwój form opieki społecznej	26	16
10.	Rozszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej	22	14
11.	Podniesienie poziomu oświaty	18	11
12.	Poprawa bezpieczeństwa publicznego	11	7
13.	inne (jakie?).....	0	0

Źródło: opracowanie własne

W kwestiach społecznych ankietowani uznali, że najważniejsza jest poprawa poziomu opieki zdrowotnej w gminie oraz likwidacja zjawiska patologicznego. Ważnym aspektem są też działania zmierzające do aktywizacji społeczności lokalnej oraz poprawa współpracy pomiędzy mieszkańcami i organizacjami w gminie. Ankietowani uważają ponadto, że należałoby zwiększyć udział mieszkańców w zarządzaniu gminą.

W punkcie czwartym ankietowani zostali poproszeni o wskazanie trzech słabych stron gminy Szudziałowo. Ankietowani mieli możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi. Tabela poniżej przedstawia wyniki sumaryczne uzyskane z ankiety.

Tabela 53. Słabe strony gminy Szudziałowo

L.p.	Zagadnienia	Liczba głosów	%
1.	Niska jakość życia	82	51
2.	Niedostatecznie rozwinięta sieć dróg	79	49
3.	Niewystarczająca infrastruktura komunalna (wodociągi, kanalizacja)	51	32
4.	Niska jakość i dostępność do opieki medycznej	46	29
5.	Marginalny rozwój agroturystyki	41	26
6.	Niewystarczająca ilość inicjatyw społecznych	33	21
7.	Trudne warunki prowadzenia lokalnej przedsiębiorczości	33	21
8.	Ograniczony dostęp do bazy turystycznej i noclegowej	23	14
9.	Mała ilość zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	18	11
10.	Niewystarczająca ilość placówek oświatowych i instytucji kultury	7	4
11.	Zanieczyszczenie środowiska	6	4
12.	Bałagan urbanistyczny (chaos w zabudowie)	5	3
13.	Zbyt mała ilość miejsc w przedszkolach	5	3
14.	inne (jakie?)	4	3

Źródło: opracowanie własne

Do najsłabszych stron gminy należy zaliczyć niską jakość życia, niedostatecznie rozwinięta sieć dróg oraz niewystarczająca infrastruktura komunalna (wodociągi, kanalizacja). Kolejne miejsce zajęła niska jakość i dostępność do opieki medycznej oraz marginalny rozwój agroturystyki. Problem stanowi też niewystarczająca ilość inicjatyw społecznych oraz trudne warunki prowadzenia lokalnej przedsiębiorczości.

W punkcie piątym uczestnicy ankiety zostali poproszeni o wskazanie trzech największych zagrożeń dla rozwoju gminy Szudziałowo. Ankietowani mieli możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi. Tabela poniżej przedstawia wyniki sumaryczne uzyskane z ankiet.

Tabela 54. Najważniejsze zagrożenia dla rozwoju gminy

L.p.	Zagadnienia	Liczba głosów	%
1.	Starzejące się społeczeństwo gminy	129	81
2.	Trudności budżetowe	97	61
3.	Ucieczka ludzi młodych do większych miast	87	54
4.	Niski przyrost naturalny	69	43
5.	„migracja zarobkowa”	57	36
6.	Zaśmiecanie obszarów leśnych i degradacja środowiska naturalnego	9	6
7.	Wysoka konkurencyjność sąsiednich gmin	9	6
8.	Napływ usług i towarów z zagranicy	7	4
9.	Wzrost przestępczości	3	2
10.	Zagrożenia ekologiczne w związku ze zwiększonym ruchem drogowym	2	1
11.	inne (jakie?).....	1	1

Źródło: opracowanie własne

Dominujące zagrożenie gminy stanowi szeroko pojęta demografia. Wiele czynników takich jak starzejące się społeczeństwo gminy, migracja młodych ludzi oraz niski przyrost naturalny przyczyniają się do wyludniania gminy. Dodatkowym zagrożeniem jest trudna sytuacja budżetowa gminy.

W punkcie szóstym ankietowani zostali poproszeni o wskazanie trzech szans rozwojowych dla obszaru gminy Szudziałowo. Ankietowani mieli możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi. Tabela poniżej przedstawia wyniki sumaryczne uzyskane z ankiety.

Tabela 55. Szanse rozwojowe gminy

L.p.	Zagadnienia	Liczba głosów	%
1.	Środki z Unii Europejskiej	113	71
2.	Rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy	92	58
3.	Wysokie walory środowiska naturalnego sprzyjające rozwojowi turystyki	85	53
4.	Rozwój współpracy międzygminnej	36	23
5.	Dogodne położenie komunikacyjne	34	21
6.	Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców w celu ochrony i wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego	34	21
7.	Przeznaczenie obszarów pod inwestycje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego	31	19
8.	Rozwój branży usługowo-noclegowej	18	11
9.	inne (jakie?)	1	1

Źródło: opracowanie własne

Według ankietowanych największą szansą na rozwój gminy są inwestycje dofinansowane ze środków unii europejskiej. Niewątpliwą szansą dla gminy jest też rozwój przedsiębiorczości i

rynku pracy. Ankietowani ocenili, że gmina powinna wykorzystać wysokie walory środowiskowa naturalnego do rozwoju turystyki.

W pytaniu nr 7 respondenci mieli za zadanie wskazać trzy inwestycje publiczne, które powinny zostać zrealizowane na terenie gminy Szudziałowo w ciągu najbliższych 5 lat. Według mieszkańców gminy do priorytetowych inwestycji, które należy zrealizować należą:

- Poprawa stanu dróg (57%),
- Zapewnienie dostępu do Internetu (12%),
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej (11%).

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wskazanie maksymalnie trzech miejsc/ obiektów, które ich zdaniem są największą atrakcją gminy. Do najbardziej atrakcyjnych miejsc przez mieszkańców gminy Szudziałowo należą:

- Ogród leśny w Puszczy Knyszyńskiej – Silvarium (Poczopek) (54%)
- Obiekty sakralne na terenie gminy w tym głównie (16%):
 - Kościół pw. Św. Wincentego Fereriusza i Bartłomieja Apostoła w Szudziałowie,
 - Cerkiew pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła (Samogród),
 - Cerkiew prawosławna pw. Zaśnięcia NMP (Ostrów Północny),
- Boisko Orlik (16%).

W pytaniu 9 zostały wskazane maksymalnie 3 miejsca/obiekty, które zdaniem mieszkańców są najmniej atrakcyjne w gminie. W odpowiedzi na pytanie do obiektów najmniej atrakcyjnych należą:

1. Wysypisko śmieci w Szudziałowie oraz nielegalne wysypiska śmieci na terenie gminy. (okolice wysypiska Słója, wysypiska nielegalne na zwirowni w Ostrowi) (22%),
2. Stan budynków na terenie gminy, m.in.: budynek mleczarni, tzw. „Cegielnia”, świetlica w Wojnowcach, „Piekieło” w Słójce) (10%),
3. Stan ulic, chodników, trawników, głównie mieszkańcy wskazują stan dróg (6%).

W ostatnim pytaniu poproszono respondentów o podanie propozycji inwestycji na terenie gminy Szudziałowo. Ankietowani podali w sumie 59 propozycji inwestycji na terenie gminy. Poniżej przedstawiono wszystkie propozycje przypisane do poszczególnych obszarów.

W zakresie infrastruktury i środowiska wskazano poniższe inwestycje.

Infrastruktura i środowisko:

1. Remont drogi powiatowa z Zubrzyicy Wielkiej do Minkowiec.
2. Remont drogi Wojnowce –Nowinki.
3. Naprawa drogi Szudziałowo-Sokółka.
4. Modernizacja drogi Babiki-Słójka.
5. Budowa ulic w Szudziałowie: ul. Wiosenna, Krótka, Spacerowa.

6. Remont drogi Słójka-Wierzchlesie.
7. Wyasfaltowanie drogi Szudziałowo-Słoja.
8. Droga dojazdowa do kościoła w Minkowcach.
9. Naprawa ulicy we wsi Chmieleszczyzna.
10. Remont przepustów przy budynkach 8 i 10 we wsi Chmieleszczyzna
11. Położenie nawierzchni bitumicznej na drodze Szudziałowo - Nowinka, Boratyńszczyzna - Słójka Baratowszczyzna - Talkowszczyzna do drogi relacji Krynki-Białystok.
12. Wyasfaltowanie drogi Harkawicze – Sukowicze.
13. Położenie chodników we wsi Nowinka, Boratyńszczyzna, Kozłowy Ług, Słójka, Borkowszczyzna.
14. Remont drogi Babiki – Szudziałowo.
15. Remont drogi Knyszewicze – Harkawicze.
16. Zagospodarowanie parku w Szudziałowie.
17. Remont świetlicy w Wojnowcach.
18. Rozbudowa remizy i modernizacja świetlicy w Zubrzycy Wielkiej.
19. Remonty przystanków autobusowych.
20. Remont szkoły w Szudziałowie.
21. Budowa parkingu przy cmentarzu w Szudziałowie.
22. Ogrodzenie terenu Szkoły w Babikach.
23. Oświetlenie przystanku autobusowego w Słójce.
24. Oświetlenie uliczne w miejscowości Klin.
25. Oświetlenie uliczne w Szudziałowie: ulic Wiosenna, Spacerowa, Krótka, Sportowa.
26. Budowa składowiska odpadów wraz z sortownią.
27. Postawienie kontenerów przy drogach.
28. Rozwój OZE (m.in. kolektorów słonecznych, pomp ciepła).
29. Rekultywacja wysypiska śmieci w Szudziałowie.

Z wymienionych powyżej działań za priorytetowe większość mieszkańców gminy uznało remont dróg. Najwięcej propozycji dotyczyło remontu drogi z Zubrzycy Wielkiej do Minkowic, położenie nawierzchni bitumicznej na drodze Szudziałowo - Nowinka, Boratyńszczyzna - Słójka Baratowszczyzna - Talkowszczyzna do drogi relacji Krynki - Białystok, modernizacja drogi Babiki-Słójka. W zakresie modernizacji obiektów większość respondentów proponowało remont świetlicy w Wojnowcach. W zakresie modernizacji oświetlenia mieszkańcy zaproponowali oświetlenie przystanku autobusowego w Słójce. W zakresie środowiska mieszkańcy gminy Szudziałowo widzą potrzebę inwestycji w odnawialne źródła energii na terenie gminy.

W sferze komfortu i jakości życia mieszkańców zostały zaproponowane następujące przedsięwzięcia.

Komfortu i jakości życia:

1. Poprawa komunikacji publicznej na terenie gminy, m.in. połączenie autobusowe do Białegostoku przez Nowinka i Talkowszczyzna

2. Poprawa opieki medycznej m.in. większa dostępność lekarzy specjalistów.
3. Budowa siłowni na świeżym powietrzu -park w Szudziałowie
4. Dostęp do Internetu
5. Budowa domu spokojnej starości
6. Rozbudowa wodociągów i kanalizacji w gminie
7. Zamontowanie zegara przy przystanku PKS

Według respondentów inwestycje priorytetowe to m.in.: poprawy dostępu do Internetu bądź też instalacja Internetu szerokopasmowego na terenie gminy. W zakresie poprawy opieki medycznej mieszkańcy wskazują brak specjalistów. Mieszkańcy budowa domu seniora oraz siłowni na świeżym powietrzu.

Za istotne uznano inwestycje w zakresie rynku pracy, gospodarki i turystyki.

Gospodarka:

1. Strefa handlu bezcłowego.
2. Rozwój rolnictwa-ekologicznego.
3. Rozwój ogrodnictwa.
4. Rozwój usług m.in. piekarnia, masarnia, produkcja ogrodnicza, drobna przedsiębiorczość.
5. Budowa przejścia granicznego na terenie gminy.
6. Przetwórstwo drzewne.
7. Rozwój rolnictwa, uprawa ziół i innych roślin leczniczych, ozdobnych.
8. Wypożyczalnia maszyn rolniczych dla potrzebujących rolników.
9. Zakład przetwórstwa rolno-spożywczego ze względu na bliskość rynków zbytu m.in. Białoruś.

Turystyka:

1. Budowa zalewu - kąpieliska.
2. Rozwój bazy hotelowo-gastronomicznej.
3. Rozwój bazy agroturystycznej.
4. Budowa Aquaparku.
5. Budowa sali dyskotekowej.
6. Ścieżki rowerowe np. Szudziałowo-Poczopek.
7. Budowa punktów widokowych, dydaktycznych przy wykorzystaniu walorów krajobrazowych.

Rynek pracy:

1. Organizacja szkoleń dla rolników.
2. Tworzenie warunków sprzyjających dla inwestorów.
3. Tworzenie nowych miejsc pracy.
4. Punkt informacyjny dla osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej na terenie gminy.

W zakresie rynku pracy, gospodarki i turystyki mieszkańcy gminy za priorytetowe uważają: rozwój przetwórstwa drzewnego, rolno-spożywczego, ogrodnictwa. W zakresie turystyki budowa zalewu - kąpieliska na terenie gminy, co mogłoby przyczynić się do pozyskania turystów, rozwój bazy agroturystycznej, rozbudowa ścieżek rowerowych. Do poprawy warunków rynku pracy wskazano szkolenia dla rolników, tworzenie warunków sprzyjających inwestorom oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Kolejną istotną sferą jest zarządzanie i kapitał społeczny, w której mieszkańcy wskazali następujące działania.

Zarządzanie i kapitał społeczny:

1. Zwiększenie współpracy z gminami sąsiednimi.
2. Renowacja przebudowa rynku, jako znaku firmowego gminy.
3. Promocja gminy.

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się gmina. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S - STRENGTHS, czyli silne strony

W - WEAKNESSES, czyli słabe strony

O - OPPORTUNITIES, czyli okazje (szanse)

T - THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na **wewnętrzne**, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki **zewnętrzne** – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten dokonuje się również według innego kryterium, co pozwala zidentyfikować: czynniki **pozytywne**, czyli atuty i szanse, oraz czynniki **negatywne**, czyli słabe strony i zagrożenia.

Poniżej przedstawiono wyniki analizy SWOT dla gminy Szudziałowo.

Mocne strony	Słabe strony
Położenie przygraniczne;	Lokalizacja gminy poza głównymi szlakami komunikacyjnymi;
Czyste i mało zmienione działalnością człowieka środowisko naturalne;	Pozostawanie bez pracy znacznego odsetka osób aktywnych zawodowo w szczególności z grupy wiekowej 18 - 34 lata;
Wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe;	Niekorzystne trendy demograficzne, w tym nadmierna emigracja ludności;
Duża lesistość gminy;	Wysokie wskaźniki zadłużenia, udział zobowiązań w dochodach gminy na granicy obostrzeń ustawowych;
Bogactwo środowiska naturalnego – ponad dwie trzecie powierzchni gminy objęta jest różnymi formami prawnej ochrony przyrody;	Mała podaż usług;
Baza rodzimych surowców niezbędnych do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego, drzewnego;	Brak terenów uzbrojonych pod działalność gospodarczą;
Potencjał do rozwoju rolnictwa ekologicznego, produktów lokalnych i zdrowej żywności;	Niski poziom inwestycji;
Przychylność władz Gminy dla rozwoju przedsiębiorczości;	Zły stan techniczny infrastruktury drogowej, niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, brak ciągów pieszych wzdłuż jezdni;

Rezerwa terenów wolnych pod zabudowę mieszkaniową i indywidualną oraz pod działalność gospodarczą;	Braki w zakresie infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej;
	Brak zasięgu sieci internetowej i komórkowej na niektórych obszarach gminy;
	Niedorozwój infrastruktury technicznej i zły stan techniczny dróg;
	Przestarzała sieć energetyczna – zbyt mała moc sieci przesyłowych;
	Słabo rozwinięta promocja i informacja turystyczna oraz gospodarcza (brak spójnej oferty turystycznej, niski poziom wykorzystania dziedzictwa kulturowego w turystyce, niski poziom informacji);
	Brak wystarczającej i spełniającej oczekiwania mieszkańców oferty spędzania czasu wolnego dla osób w różnym wieku;
	Niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz niekorzystna struktura agrarna niski standard bazy turystycznej;
	Brak form organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży;
	Niedostateczna polityka promocyjna Gminy;
	Brak infrastruktury turystycznej o wysokim standardzie;

Szanse	Zagrożenia
Otwarcie gospodarki na współpracę międzynarodową w tym rozwój współpracy przygranicznej;	Starzejące się społeczeństwo;
Rozbudowa infrastruktury granicznej;	Ujemna migracja,
Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych w perspektywie roku 2020 (m.in. ZIT, RPO WP);	Duża skłonność do wybierania szkół z terenu Białegostoku przez młodzież;
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich w oparciu o programy pomocowe;	Spowolnienie gospodarcze;
Rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi i integrowanymi;	Duży fiskalizm państwa – wysokie stawki podatkowe, wysokie koszty pracy;
Wdrażanie projektów wspierających rozwój cech przedsiębiorczych;	Niestabilna gospodarka państw wschodnich;
Rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych gminy, przy jednoczesnej popularyzacji aktywnych form spędzania czasu wolnego, turystyki jednodniowej i weekendowej;	Zbyt wolny proces decentralizacji finansów publicznych, funduszy pomocowych oraz bariera wykorzystania środków zewnętrznych;

Działania na rzecz rozwoju kompleksowej oferty wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych;	Ograniczenia ekologiczne dla rozwoju przedsiębiorczości;
Edukacja ekologiczna mieszkańców;	Pozostawanie kluczowych ciągów komunikacyjnych w zakresie kompetencji powiatu;
Działania wspierające gospodarkę niskoemisyjną;	Silna konkurencja ze strony sąsiednich gmin i obszarów;
Inwestycje w odnawialne źródła energii;	Stagnacja wymiany z rynkami wschodnimi;
Lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury rekreacyjno-sportowej, np. zwiększenie dostępności sal gimnastycznych dla potrzeb mieszkańców (np. w czasie weekendów);	Spadek tempa wzrostu gospodarczego;
Położenie w niezdegradowanym środowisku przyrodniczym na terenie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej;	

Widać wyraźnie, że strategiczne czynniki rozwoju gminy dotyczą głównie aspektów rozwoju infrastruktury, przedsiębiorczości, zachowania dziedzictwa przyrodniczego oraz problemów społecznych.

Wśród mocnych stron wyróżnia się atrakcyjność środowiska przyrodniczego gminy i wynikający z tego potencjał do produkcji ekologicznej, tradycyjnej i rozwoju turystyki wiejskiej.

Wśród słabych stron dominują te związane z ograniczeniem rozwoju sektora turystycznego, ograniczeniami infrastrukturalnymi zarówno na potrzeby gospodarki, jak i realizacji usług społecznych oraz cała grupa czynników związanych z postawami lokalnej społeczności (bierność, niska przedsiębiorczość, problemy społeczne).

Do głównych zagrożeń gminy należy zaliczyć ujemną migrację oraz starzejące się społeczeństwo.

Szans rozwojowych należy upatrywać we wzroście popytu na produkty ekologiczne i tradycyjne, szeroko pojętej współpracy, wsparcia gminy oraz możliwością pozyskania środków finansowych w nowej perspektywie finansowej UE.

6. Wizja i misja gminy

Wizja gminy

Wizja jest obrazem przyszłości, którą uczestnicy organizacji (w przypadku JST jego organy) chcą wykreować, koncepcja przyszłości gminy, najbardziej fundamentalna aspiracja, która powinna być wspólna dla organów gminy, jak i wszystkich podmiotów ją tworzących. Biorąc pod uwagę wyniki analizy SWOT oraz aspiracje wyrażane przez liderów lokalnych oraz władze gminy zdefiniowano kluczowe elementy, które powinny znaleźć swoje odbicie w misji gminy (deklaracji określającej główne kierunki rozwoju gminy), która na tej podstawie została sformułowana w następujący sposób:

Poniżej przedstawiona została propozycja wizja rozwoju strategicznego gminy. Zgodnie z uzasadnieniem przedstawionym w analizie SWOT, wdrażający strategię powinni w swoich dążeniach skoncentrować się na rozwoju gospodarczym, wyrażającym się w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i pozyskaniu inwestorów oraz optymalnym wykorzystaniu potencjału turystycznego w celu nadania turystyce znaczenia gospodarczego. Jednocześnie silnie zostało zaakcentowanie znaczenie kapitału ludzkiego, jako czynnika gwarantującego sukces w rozwoju gospodarczym i warunkującego napływ inwestycji. Dlatego wdrażający strategię powinni dążyć do zwiększenia konkurencyjności Szudziałowa poprzez wzmacnianiu kapitału ludzkiego i społecznego.

Wizja gminy

Gmina Szudziałowo to miejsce gwarantujące atrakcyjne warunki życia, pracy oraz wypoczynku wszystkim jej mieszkańcom, inwestorom oraz gościom.

Misja rozwoju gminy wynika z przedstawionej wcześniej wizji, stanowi jej rozwinięcie i uszczegółowienie.

Misja gminy:

- wyznaczy kierunek rozwoju w przyszłości,
- będzie wyrażać marzenia i wyzwania, które staną się udziałem adresatów strategii,
- będzie sformułowana w postaci celu do spełnienia.

Przedstawiona poniżej misja rozwoju gminy stanowi swoistą aktualizację misji zawartej w dotychczasowej strategii. Dokonano uzupełnienia, rozwinięcia treści o aktualne potrzeby, problemy oraz uwarunkowania otoczenia, starając się nie zmieniać jej sensu.

Misja gminy

Misją gminy jest inicjowanie zrównoważonego rozwoju Gminy Szudziałowo wykorzystując posiadane zasoby. Chcemy wspólnie kreować wizerunek Gminy Szudziałowo jako miejsca przyjaznego do życia, prowadzenia działalności gospodarczej i realizacji własnych aspiracji.

Misja wyznacza kierunek strategiczny rozwoju gminy. Wskazuje, do czego dążyć będą zarządzający rozwojem, w czym będą przejawiać się te dążenia oraz jakie będą ich rezultaty. Istotne znaczenie ma integracja i współpraca w dążeniu do spełnienia misji: będzie to deklaracja rozwoju, pod którą będzie mógł się podpisać każdy z mieszkańców. Z tego względu misja została sformułowana w formie osobowej. Misja wyznacza podmiotowi inicjującemu opracowanie strategii pozycje lidera i głównego realizatora, współpracującego w spełnieniu misji z podmiotami zaangażowanymi w realizację strategii.

7. Cele i zadania

W trakcie prac nad Strategią podjęto decyzję o przyjęciu czterech strategicznych celów rozwoju, które są konkretyzacją wizji rozwoju gminy. Numeracja spełnia tylko funkcję porządkującą, nie zaś hierarchizującą. Wszystkie cele są sobie równe pod względem wagi i znaczenia w strategii rozwoju gminy:

I. RYNEK PRACY, GOSPODARKA I TURYSTYKA	II. INFRASTRUKTUR A I ŚRODOWISKO	III. KOMFORT I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	IV. ZARZĄDZANIE I KAPITAŁ SPOŁECZNY
Cel operacyjny I.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	Cel operacyjny II.1: Skuteczny system ochrony środowiska	Cel operacyjny III.1: Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej	Cel operacyjny IV.1: Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne
Cel operacyjny I.2: Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców gminy		Cel operacyjny III.2: Rozwój oferty edukacyjnej	Cel operacyjny IV.2: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców
Cel operacyjny I.3: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	Cel operacyjny II.2: Poprawa dostępu do infrastruktury	Cel operacyjny III.3: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i społecznego	Cel operacyjny IV.3: Wzmacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej
Cel operacyjny I.4: Rozwój oferty turystycznej			

I. RYNEK PRACY, GOSPODARKA I TURYSTYKA	
Cel operacyjny:	Proponowane mierniki monitorowania celu:
Cel operacyjny I.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 100 zarejestrowanych podmiotów.
	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tysiąc mieszkańców w wieku produkcyjnym.
	Liczba gospodarstw rolnych, prowadzących aktywną działalność rolniczą.
	Liczba godzin doradztwa zawodowego i dynamika zmian.
	Liczba produktów lokalnych.
Cel operacyjny I.2: Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców gminy	Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych.
	Liczba godzin doradztwo zawodowego.
	Liczba godzin edukacyjno – szkoleniowych.
Cel operacyjny I.3: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	Wpływy do budżetu gminy z CIT na 1 mieszkańca.
	Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy.
Cel operacyjny I.4: Rozwój oferty turystycznej	Infrastruktura gastronomiczna (Podmioty z branż: Zakwaterowanie i Usługi gastronomiczne na 10 tys. mieszkańców).
	Długość urządzonych i oznakowanych wielofunkcyjnych tras rekreacyjnych na terenie gminy.
	Liczba uczestników imprez ponadlokalnych, bazujących na tradycji i specyfice gmin.

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

Cel operacyjny I.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	
L.p.	Działania i zadania
1.	Stworzenie systemu zachęt finansowych, systemu ulg i zwolnień z podatków lokalnych oraz doradztwo dla lokalnych przedsiębiorców i pomoc w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.
2.	Współpraca z Instytucjami Otoczenia Biznesu, w szczególności w zakresie poszerzania oferty szkoleń, informacji i doradztwa z zakresu przedsiębiorczości (nowa perspektywa finansowa UE 2014-2020) oraz poprawy dostępności zwrotnych instrumentów finansowania działalności przedsiębiorstw.
3.	Umocnienie rozwojowych gospodarstw rolniczych poprzez adresowany system doradztwa produkcyjnego, organizacyjnego i ekonomicznego.
4.	Koordinacja gospodarki przestrzennej, w tym w zakresie ewidencji gruntów, scalania i wymiany ziemi rolniczej.
5.	Promocja i wsparcie dla wszelkiego rodzaju zrzeszeń przedsiębiorców, w tym wspieranie tworzenia różnorodnych grupowych form współdziałania producentów (np. grup producenckich) oraz w zakresie zaopatrzenia w surowce, użytkowania maszyn, standaryzacji i zbytu produkcji.
8.	Wspieranie rozwoju agroturystyki, rolnictwa ekologicznego oraz ogrodnictwa (uprawa ziół i innych roślin leczniczych, ozdobnych).
9.	Promocja postaw przedsiębiorczych i idei samozatrudnienia.
10.	Utworzenie banku pomysłów na biznes na terenie gminy.
11.	Programy wsparcia mikro- i małej przedsiębiorczości (staże, wsparcie doradcze, szkoleniowe, mentorskie i dotacje i pożyczki na rozpoczęcie działalności).
12.	Wspieranie współpracy producentów rolnych na rzecz poszerzenia rynków zbytu, organizacji skupu, przetwórstwa i sprzedaży artykułów rolniczych. Wspieranie tworzenie grup producenckich rolników.
13.	Upowszechnienie wiedzy i informacji w zakresie zrównoważonych sposobów produkcji rolniczej dla różnych typów gospodarstw. Wspieranie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o lokalne produkty.
14.	Tworzenie i efektywne wykorzystywanie produktów lokalnych.
15.	Stworzenie możliwości wypożyczalnia maszyn rolniczych dla potrzebujących rolników.

Cel operacyjny I.2: Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców gminy	
L.p.	Działania i zadania
1.	Stworzenie punktu doradztwa zawodowego.
2.	Realizacja projektów aktywizujących zawodowo ludzi i działań edukacyjno-szkoleniowych.
3.	Rozwój form kształcenia ustawicznego we współpracy z lokalnym biznesem.
4.	Badanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług doradczo-szkoleniowych.
5.	Udzielanie podmiotom i pracownikom wsparcia finansowego na zakup usług edukacyjnych.
6.	Budowanie platformy współpracy instytucji oświatowych, NGO i innych organów publicznych z głównymi pracodawcami w gminie (staże, praktyki, stypendia).
7.	Promocja elastycznych form pracy, tj. telepracy, pracy czasowej oraz samozatrudnienia.
8.	Szkolenia i warsztaty z diagnozowania umiejętności życiowych i zawodowych, pobudzania kreatywności.
9.	Realizacja szkoleń zawodowych (zanikające zawody, rękodzieło, artystyczne, inne).
11.	Współpraca z Urzędem Pracy Powiatu Sokólskiego i innymi podmiotami na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu.
12.	Wdrożenie mechanizmów wsparcia dla rozwoju i upowszechnienia zawodów ginących.

Cel operacyjny I.3: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	
L.p.	Działania i zadania
1.	Rozwój stref aktywności gospodarczej i turystycznej na terenie gminy.
2.	Wykup terenów inwestycyjnych od prywatnych właścicieli i kształtowanie polityki wykupu i dzierżawy terenów od prywatnych właścicieli.
3.	Efektywne gospodarowanie przestrzenią – bieżące aktualizowanie dokumentów planistycznych, scalanie gruntów pod inwestycje, skupowanie gruntów, wymiana, uzbrajanie, itp.
4.	Rozwój systemu obsługi inwestycji.
5.	Promocja potencjału gospodarczego gminy.
6.	Wsparcie rozwoju i upowszechnianie nowoczesnych technologii teleinformatycznych i komunikacyjnych (ICT).

Cel operacyjny I.4: Rozwój oferty turystycznej	
L.p.	Działania i zadania
1.	Tworzenie warunków dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy.
2.	Uporządkowanie istniejących, wyznaczenie i zbudowanie nowych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, kajakowych, konnych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą (punkty widokowe, stacje wodne, zajazdy, miejsca na ogniska, ścieżki edukacyjne itp.).
3.	Wsparcie rozwoju stałej bazy gastronomicznej (ulgi podatkowe, pozyskanie inwestora, pomoc administracyjna) oraz mobilnych punktów gastronomicznych i usług cateringowych.
4.	Wspieranie rozwoju branży usługowej, działającej na rzecz odwiedzających i mieszkańców gminy.
6.	Rozwój i integracja wielosezonowych tras rekreacyjnych wewnątrz gminy, a także z terenami sąsiednimi.
7.	Współpraca z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie kreowania oferty czasu wolnego, w tym m.in. tworzenie wspólnego kalendarza imprez, organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym, bazujących na tradycji i specyfice gminy.
8.	Zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy i włączanie go w ofertę czasu wolnego.
9.	Oznakowanie szlaków i obiektów – wizualizacja turystyczna.
10.	Porządkowanie i zagospodarowywanie terenów zielonych.
11.	Zagospodarowanie rekreacyjne i turystyczne obszarów na terenie gminy
12.	Promocja turystyczna w oparciu o walory przyrodniczo-kulturowe gminy.
13.	Wsparcie dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy.
14.	Opracowanie spójnej oferty kulturalnej, sportowej i turystycznej.
15.	Opracowanie nowych produktów turystycznych: kulturalnych i sportowych; np.: sporty zimowe, tropy zwierząt, narciarstwo biegowe, inne
16.	Wsparcie dla przedsiębiorców w zakresie tworzenia nowych atrakcji turystycznych na obszarze gminy, np.: park linowy, ścianka wspinaczkowa, inne.
17.	Budowa zalewu - kąpieliska.

II. INFRASTRUKTURA i ŚRODOWISKO	
Cel operacyjny:	Proponowane mierniki monitorowania celu:
Cel operacyjny II.1: Skuteczny system ochrony środowiska	Odsetek mieszkańców korzystający z sieci wodociągowej.
	Odsetek mieszkańców korzystający z sieci kanalizacyjnej.
	Liczba projektów dot. wymiany źródeł grzewczych w gospodarstwach domowych na nowoczesne i ekologiczne i/lub liczba beneficjentów z terenu gminy.
	Liczba projektów dot. zwiększenia efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej.
Cel operacyjny II.2: Poprawa dostępu do infrastruktury	Długość nowo powstałych i zmodernizowanych dróg gminnych.
	Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy.
	Liczba osób korzystających z sieci transportu zbiorowego.
	Długość rowerowej infrastruktury transportowej.
	Długość nowo powstałych i zmodernizowanych ciągów pieszych i systemów oświetlenia ulicznego.
	Długość nowo powstałych sieci internetowej i telefonicznej.

Cel operacyjny II.1: Skuteczny system ochrony środowiska	
L.p.	Działania i zadania
1.	Kompleksowa ochrona zasobów wodnych poprzez rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
2.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków (termomodernizacje, wymiana źródeł ciepła, wymiana punktów oświetleniowych i wykorzystanie OZE).
3.	Wprowadzanie rozwiązań bazujących na odnawialnych źródłach energii w gospodarstwach domowych i instytucjach użyteczności publicznej.
4.	Sukcesywna redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza pochodzących z systemów indywidualnego ogrzewania mieszkań.
5.	Promocja i wsparcie dla rozwoju transportu zrównoważonego.
6.	Wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym edukacja ekologiczna oraz promocja wymiany źródeł grzewczych w gospodarstwach domowych na nowoczesne i ekologiczne.
7.	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi i likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
8.	Zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego.
9.	Rozwój odnawialnych źródeł energii
10.	Edukacja i promocja ekologiczna.

Cel operacyjny II.2: Poprawa dostępu do infrastruktury	
L.p.	Działania i zadania
1.	Budowa, modernizacja i przebudowa dróg gminnych.
2.	Budowa ciągów pieszych przy drogach.
3.	Przebudowa i rozwój systemu oświetlenia ulicznego.
4.	Tworzenie miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach użyteczności publicznej oraz atrakcyjnych rekreacyjno-turystycznie.
5.	Współpraca w zakresie usprawniania komunikacji zbiorowej, w tym dostosowania rozkładu jazdy komunikacji do potrzeb mieszkańców i odwiedzających.
6.	Tworzenie sieci tras rowerowych o charakterze komunikacyjnym, zintegrowanych z innymi systemami komunikacyjnymi.
7.	Modernizacja infrastruktury energetycznej na terenie gminy.
8.	Rozwój sieci internetowej.
9.	Budowa przejścia granicznego na terenie gminy.

III. KOMFORT I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	
Cel operacyjny:	Proponowane mierniki monitorowania celu:
Cel operacyjny III.1: Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej	Suma środków publicznych przeznaczonych na rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjno-sportowej.
	Liczba imprez kulturalnych i sportowych o charakterze ponadlokalnym, organizowanych na terenie gminy.
Cel operacyjny III.2: Rozwój oferty edukacyjnej	Suma środków publicznych przeznaczonych na modernizację i rozwój bazy oświatowej.
	Liczba zajęć pozalekcyjnych.
	Liczba osób korzystających z opieki medycznej w placówkach oświaty.
Cel operacyjny III.3: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i społecznego	Liczba akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych organizowanych dla mieszkańców.
	Liczba porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca.
	Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem.
	Liczba miejsc w placówkach całodobowych i dziennych formach wsparcia.

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

Cel operacyjny III.1: Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej	
L.p.	Działania i zadania
1.	Zrównoważony rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjno-sportowej.
2.	Lepsze wykorzystanie obiektów służących spędzaniu czasu wolnego.
3.	Zagospodarowanie terenów przyszkolnych wszystkich szkół pod kątem ich wykorzystania rekreacyjno – sportowego oraz doposażenie w sprzęt sportowy.
4.	Organizacja aktywności (sportowej, twórczej, kulturalnej) dla osób dorosłych i starszych.
5.	Utworzenie systemów szkolenia młodzieży w wybranych dyscyplinach sportowych.
6.	Organizacja imprez i zawodów w nowych dyscyplinach sportowych (np.: nordic walking, fitness, unihokej, piłka ręczna, koszykówka, turnieje tańca, paintball, inne).
7.	Poszerzenie oferty prowadzonych zajęć, np: fitness, tenis ziemny, nordic walking, tenis stołowy, szachy, aerobik, inne.
8.	Zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz aktywnych formach spędzania czasu wolnego.
9.	Tworzenie warunków rozwoju dla organizacji, podmiotów i osób prowadzących działalność w zakresie kultury i sportu w wymiarze amatorskim i profesjonalnym.
10.	Utrzymanie wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej, w szczególności poprzez wspieranie folkloru, tradycji i sztuki ludowej.
11.	Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego-kulturowego, a także podejmowanie działań na rzecz poprawy poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego.
12.	Budowa siłowni na świeżym powietrzu -park w Szudziałowie.

Cel operacyjny III.2: Rozwój oferty edukacyjnej	
L.p.	Działania i zadania
1.	Modernizacja i rozwój bazy oświatowej, dbałość o właściwe wyposażenie szkół.
2.	Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie oferty opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej.
3.	Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych, przy szczególnym uwzględnieniu kształcenia kompetencji kluczowych (językowych, matematycznych, informatycznych, kreatywnych, itd.).
4.	Wdrożenie mechanizmów odkrywania, kształtowania i wspierania talentów (np. wsparcie uzdolnionej młodzieży poprzez system stypendiów i nagród).
5.	Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej.
6.	Współpraca z powiatem w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego, w szczególności rozwój oferty edukacyjnej i jakości kształcenia zawodowego – z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy.
7.	Kształtowanie postaw uczenia się przez całe życie oraz zdobywania nowych kompetencji.
8.	Zapewnienie stałej opieki medycznej (higienistycznej, stomatologicznej, itd.) w placówkach oświatowych.
9.	Pomoc osobom ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi.
10.	Poprawa dostępności, jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej.

Cel operacyjny III.3: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i społecznego	
L.p.	Działania i zadania
1.	Doskonalenie bazy infrastrukturalnej, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach ochrony zdrowia.
2.	Organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy.
3.	Rozwój usług opiekuńczych i medycznych, w szczególności dedykowanych osobom starszym.
4.	Promocja zdrowego, aktywnego stylu życia.
5.	Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wykorzystanie mechanizmu ekonomii społecznej.
6.	Działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, w tym m.in. likwidacja barier architektonicznych.
7.	Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, w tym m.in. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
8.	Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży.
9.	Organizowanie i wspieranie funkcjonowania różnorodnych form pomocy społecznej.
10.	Skuteczna polityka prorodzinna.
11.	Kompleksowa polityka senioralna.
12.	Budowa domu spokojnej starości.

IV. ZARZĄDZANIE I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
Cel operacyjny:	Proponowane mierniki monitorowania celu:
Cel operacyjny IV.1: Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne	Liczba zrealizowanych wspólnych projektów rozwojowych na terenie Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
	Liczba pracowników samorządowych, którzy rozwinęli swoje kompetencje zawodowe poprzez udział w szkoleniach, kursach, warsztatach i innych formach doskonalenia.
	Liczba usług publicznych, udostępnionych za pomocą systemu elektronicznego.
	Liczba imprez wystawienniczo-targowych z udziałem reprezentantów obszaru Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
Cel operacyjny IV.2: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców	Liczba osób i/lub organizacji korzystających z mechanizmów partycypacji.
	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.
	Wysokość środków finansowych przeznaczanych na konkursy dla organizacji pozarządowych.
	Liczba zadań publicznych, zleconych do realizacji organizacjom pozarządowym.
	Liczba poddanych konsultacjom dokumentów/proponowanych rozwiązań społeczno-gospodarczych.
Cel operacyjny IV.3: Wzmacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej	Wyniki badań społecznych wśród mieszkańców gminy Szudziałowo w zakresie poczucia tożsamości lokalnej.
	Liczba projektów i/lub uczestników programów integracyjnych.

Cel operacyjny IV.1: Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne	
L.p.	Działania i zadania
1.	Współpraca z partnerskimi JST w zakresie gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
2.	Poprawa komunikacji i przepływu informacji wewnątrz obszaru Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
3.	Skoordynowany system planowania i zagospodarowania przestrzennego na terenie obszaru Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
4.	Wdrażanie nowoczesnych instrumentów zarządzania publicznego.
5.	Doskonalenie kadr samorządowych.
6.	Promowanie systemu wartości etycznych wśród pracowników samorządowych, przejrzystość pracy urzędu (w załatwianiu spraw i w dostępie do informacji publicznej).
7.	Rozwój usług elektronicznych w administracji publicznej (e-administracja).
8.	Sprawny i skuteczny marketing terytorialny w wymiarze regionalnym, krajowym i zagranicznym, w tym w ramach Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
9.	Rozwój współpracy terytorialnej, w szczególności w ramach Lokalnej Grupy Działania "Szlak Tatarski".
10.	Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią, w tym m.in. rewitalizacja rynku w Szudziałowie.

Cel operacyjny IV.2: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców	
L.p.	Działania i zadania
1.	Promocja aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców.
2.	Edukacja obywatelska mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży.
3.	Rozwój budżetu partycypacyjnego.
4.	Rozwój współpracy międzysektorowej – finansowe i pozafinansowe formy współpracy, promocja innowacyjności w obszarze usług publicznych.
5.	Wspieranie rozwoju instytucjonalnego i profesjonalizacji organizacji pozarządowych.
6.	Integracja sektorowa organizacji pozarządowych, rozwój współpracy wewnątrz sektorowej.
7.	Wspieranie rozwoju i promocja wolontariatu.
8.	Doskonalenie procedur informowania i konsultacji społecznych.

Cel operacyjny IV.3: Wzmacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej	
L.p.	Działania i zadania
1.	Budowanie poczucia wspólnoty, wrażliwości i współodpowiedzialności społecznej, w tym promocja dobrego sąsiedztwa.
2.	Wzmacnianie patriotyzmu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej.
3.	Działania z zakresu integracji międzypokoleniowej.

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

8. Zgodność celów z dokumentacją strategiczną

		Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025	Rynek pracy, gospodarka i turystyka				Infrastruktura i środowisko		Komfort i jakość życia mieszkańców			Zarządzanie i kapitał społeczny		
			I.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	I.2: Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców gminy	I.3: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	I.4: Rozwój oferty turystycznej	II.1: Skuteczny system ochrony środowiska	Cel operacyjny II.2: Poprawa dostępu do infrastruktury	III.1: Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej	III.2: Rozwój oferty edukacyjnej	III.3: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i społecznego	IV.1: Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne	IV.2: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców	IV.3: Wzmacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej
		Cele operacyjne nadrzędnych dokumentów strategicznych												
Europa 2020		1. Inteligentny rozwój												
		2. Zrównoważony rozwój												
		3. Rozwój sprzyjający wyłączeniu społecznemu												
Strategia Rozwoju Kraju 2020	I. Sprawne i efektywne państwo	Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem												
		Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe												
		Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela												
	II. Konkurencyjna gospodarka	Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej												
		Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki												
		Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki												
		Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego												
		Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych												
		Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko												
	Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu													
III. Spójność społeczna i	Cel III.1. Integracja społeczna													

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

	terytorialna	Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określenie standardów usług publicznych															
		Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego zrównoważenia rozwoju															
Raport Polska 2030	Wyzwania rozwojowe	Wzrost i konkurencyjność															
		Sytuacja demograficzna															
		Wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy															
		Odpowiedni potencjał infrastruktury															
		Bezpieczeństwo energetyczne i klimatyczne															
		Gospodarka oparta na wiedzy o rozwoju kapitału intelektualnego															
		Solidarność i konwergencja regionalna															
		Poprawa spójności społecznej															
		Sprawne Państwo															
		Wzrost kapitału społecznego															
		Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030	Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności	1.1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych największych polskich miast													
1.2. Intensyfikacja powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym																	
1.3. Integracja obszarów funkcjonalnych i głównych ośrodków miejskich																	
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne zrównoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój	2.1. Wspomaganie spójności w układzie krajowym																
	2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej																
	2.3. Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych																

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

	obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.													
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.	3.1. Poprawa dostępności polskich miast i regionów													
	3.2. Zmniejszenie zewnętrznych kosztów transportu													
	3.3. Poprawa dostępności teleinformatycznej													
	3.4. Zarządzanie strategiczne i etapowanie inwestycji													
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	4.1. Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych													
	4.2. Przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej													
	4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej													
	4.4. Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego													
	4.5. Wdrożenie działań mających na celu osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nim ekosystemów													
	4.6. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby													
	4.7. Zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż kopalin i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych													
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na	5.1. Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie													

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

	zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	5.2. Zwiększenie poziomu zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi												
	Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego	6.1. Wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych mających największe znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego na różnych poziomach zarządzania												
		6.2. Uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego												
		6.3. Wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego												
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów	1.1. Wzmocnienie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych												
		1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększenia ich absorpcji poza miastami woj.												
		1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw -działania tematyczne												
	Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych	2.1. Wzmocnienie spójności w układzie krajowym												
		2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o niższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe												
		2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze												
		2.4. Przewyciężenie niedogodności i												

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

		związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE												
		2.5. Zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarze o najniższej dostępności												
	Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie	3.1. Wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej												
		3.2. Poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne												
		3.3. Przebudowa i wzmocnienie koordynacji w systemie wieloszczeblowego zarządzania												
		3.4. Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej												
Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020	Cel 1. Konkurencyjna Gospodarka	1.1. Rozwój przedsiębiorczości												
		1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorców												
		1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej												
		1.4. Kapitał społeczny, jako katalizator procesów rozwojowych												
		1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych												
		1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa												
	Cel 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym												
		2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa												
		2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej												
		2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej												
		2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu												
	Cel 3. Jakość życia	3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków												

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

		problemów demograficznych													
		3.2. Poprawa spójności społecznej													
		3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego													
		3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami													
Plan zagospodarowania Województwa Podlaskiego		2.1. Kształtowanie zrównoważonych struktur przestrzennych													
		2.2. Kształtowanie elastycznych struktur przestrzennych, tworzących warunki wzrostu													
		2.3. Kształtowanie struktur przestrzennych osadnictwa, stwarzających warunki rozwoju regionalnej infrastruktury społecznej													
		2.4. Kształtowanie struktur przestrzennych tworzących warunki ekorozwoju													
		2.5. Kształtowanie struktur przestrzennych													
		2.6. Tworzenie warunków przestrzennych do współpracy transgranicznej z Litwą, Białorusią i województwami sąsiadującymi													
		2.7. Kształtowanie struktur przestrzennych o walorach obronnych													
	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego	A. Powiat sokólski obszarem tworzącym konkurencyjne warunki rozwoju przedsiębiorczości, terenów wiejskich, wykorzystującym położenie przygraniczne do rozwoju szerokiej współpracy transgranicznej i zagranicznej.	A 1. Rozwój instytucji samorządu gospodarczego i zawodowego.												
A 2. Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz wspieranie rozwoju nowoczesnych gałęzi przemysłu, wdrażających innowacyjne technologie.															
A 3. Kształtowanie pozytywnego wizerunku powiatu. Tworzenie warunków do rozwoju współpracy transgranicznej.															
A 4. Rozwój produkcji i przetwórstwa oraz marketingu produktów rolnych.															
B. Powiat sokólski obszarem rozwoju infrastruktury społecznej,		B 5. Rozwój edukacji i innych placówek oświaty.													
		B 6. Przeciwdziałanie bezrobociu.													

Strategia Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015-2025

	stosownie do potrzeb i aspiracji mieszkańców oraz wielokierunkowej edukacji i rozwoju kultury z poszanowaniem odrębności narodowych, kulturowych i religijnych.	B 7. Stworzenie sprawnego systemu pomocy społecznej.												
		B 8. Wspieranie rozwoju opieki zdrowotnej.												
	C. Powiat sokólski obszarem rozwoju nowoczesnej infrastruktury technicznej, uwzględniającej racjonalne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz wspieranie rozwoju turystyki, kultury fizycznej i sportu.	C 9. Ochrona i kształtowanie środowiska kulturowego z zachowaniem jego tożsamości.												
		C 10. Wspieranie rozwoju kultury fizycznej i sportu oraz bazy sportowo-rekreacyjnej.												
		C 11. Tworzenie warunków do rozwoju edukacji ekologicznej turystyki i rekreacji.												
		C 12. Rozwój infrastruktury technicznej ośrodków miejskich i wiejskich, w tym szczególnie poprawa infrastruktury transportowej												
Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski	Cel 1. Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców LGD	Cel 1.1. Promocja przedsiębiorczości												
		Cel 1.2. Rozwój kapitału społecznego												
	Cel 2. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	Cel 2.1. Rozwój oferty turystycznej												
		Cel 2.2. Rozwój infrastruktury społecznej												

9. System monitorowania i ewaluacji oraz aktualizacji Strategii

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015 - 2025 jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiągniętych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań.

Instytucjonalną strukturę systemu monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015 - 2025 tworzą:

- Rada Gminy Szudziałowo,
- Wydział Urzędu Gminy, mający w kompetencjach nadzór nad Strategią – pełniący rolę centrum koordynacyjnego ds. monitorowania i realizacji Strategii Rozwoju Gminy,
- Inne wydziały Urzędu Gminy i jednostki gminne – pełniące rolę:
 - jednostek realizujących konkretne kierunki interwencji Strategii, będące w bezpośrednich kompetencjach samorządu gminnego, i zarazem jednostek monitorujących te kierunki interwencji ze strony gminy Szudziałowo (sprawozdania składane do wydziału Urzędu Gminy, mającego w kompetencjach nadzór nad Strategią);
 - jednostek monitorujących ze strony gminy Szudziałowo te kierunki interwencji, które są w kompetencjach innych JST (samorządów powiatowego i regionalnego, administracji rządowej, itp.) bądź innych podmiotów, np. organizacji pozarządowych – uzyskiwanie danych i informacji oraz przekazywanie ich do wydziału Urzędu Gminy, mającego w kompetencjach nadzór nad Strategią.

Sprawozdawczość z monitoringu oraz aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Szudziałowo na lata 2015 – 2025 dokonywane będą w okresach rocznych. Władze samorządowe gminy dokonują okresowej oceny stopnia realizacji Strategii w oparciu o dwa elementy podsystemu monitorowania i ewaluacji:

- analizę wskaźnikową, bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego;
- raport z realizacji kierunków interwencji.

Analiza wskaźnikowa, bazująca na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego Strategii, będzie przygotowywana przez wydział Urzędu Gminy, mający w kompetencjach nadzór nad Strategią, w oparciu o pozyskane dane statystyczne i informacje, w skład których wchodzi następujące źródła informacji:

- statystyka publiczna;
- statystyka prowadzona przez samorząd gminny;
- zestawienia własne;
- statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd regionalny i administrację rządową, dotycząca działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym – przekazywanie informacji i danych przez te podmioty i jednostki zewnętrzne do wydziału Urzędu Gminy.

W wyborze mierników określających postęp realizacji celów Strategii, przyjęto zasadę ograniczonej liczby mierników monitorowania dla każdego z celów – zgodnie z rekomendacjami zawartymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Przy doborze mierników kierowano się adekwatnością, jednak głównym ograniczeniem była dostępność danych.

Podstawowym źródłem danych do monitorowania poziomu realizowania Strategii stała się statystyka publiczna, a w niektórych przypadkach konieczne jest zawiązanie porozumień z innymi podmiotami i jednostkami zewnętrznymi. W ramach analizy wskaźnikowej, realizowanej przez wydział Urzędu Gminy, mający w kompetencjach nadzór nad Strategią, mierniki pochodzące ze statystyki publicznej (GUS) mogą zostać przedstawione w układach porównawczych (banchmarking), np. w porównaniach względem średniej dla innych gmin, średniej dla powiatu sokólskiego, województwa podlaskiego czy kraju. Zakres czasowy analizy powinien obejmować zmiany w stosunku do roku bazowego (2015 r.) i roku ostatniego badania (dynamika).

10. Okres realizacji i potencjalne źródła finansowania Strategii

Okres realizacji Strategii obejmuje lata 2015 – 2025.

Cele takie jak: ochrona środowiska przyrodniczego, rozwój oferty turystycznej, wzrost przedsiębiorczości, pozyskiwanie nowych inwestorów oraz rozwój współpracy na terenie gminy, są uprzywilejowane ze względu na fakt, iż w ramach nich zaplanowano realizację zadań i działań strategicznych. W związku z tym, wysiłek włożony w realizację tych celów powinien być zintensyfikowany w pierwszych latach realizacji Strategii.

Źródłem finansowania działań zaplanowanych w Strategii będą przede wszystkim środki publiczne pochodzące od instytucji różnych szczebli: rządowego, wojewódzkiego i lokalnego. Osiągnięcie zaplanowanych zamierzeń będzie wymagać także środków prywatnych poprzez wkład do projektów współfinansowanych ze środków publicznych lub przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Do potencjalnych źródeł finansowania działań zawartych w Strategii należą:

- środki własne gminy,
- środki prywatne mieszkańców gminy,
- środki prywatne inwestorów,
- środki pozyskane od sponsorów,
- środki budżetu samorządu powiatowego,
- środki budżetu państwa,
- środki budżetu województwa na realizację programów sektorowych,
- środki funduszy celowych,
- środki z budżetu UE: EFRR, EFS, FS, EFRROW,
- środki z Lokalnej Grupy Działania „SZLAK TATARSKI”
- europejskie programy wspólnotowe,
- inne środki zagraniczne: Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020,
- i inne.

Tabela 56. Harmonogram realizacji celów

RYNEK PRACY, GOSPODARKA I TURYSTYKA	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Cel operacyjny I.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny I.2: Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców gminy	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny I.3: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny I.4: Rozwój oferty turystycznej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Cel operacyjny II.1: Skuteczny system ochrony środowiska	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny II.2: Poprawa dostępu do infrastruktury	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
KOMFORT I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Cel operacyjny III.1: Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny III.2: Rozwój oferty edukacyjnej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny III.3: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i społecznego	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ZARZĄDZANIE I KAPITAŁ SPOŁECZNY	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Cel operacyjny IV.1: Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny IV.2: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cel operacyjny IV.3: Wzmacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Źródło: opracowanie własne

RYNEK PRACY, GOSPODARKA I TURYSTYKA	Podstawowe źródła finansowania działań Strategii
Cel operacyjny I.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś I: Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności regionu; • RPO Województwo Podlasie Oś II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa; • PO Polska Wschodnia 2014-2020 Oś I: Przedsiębiorcza Polska Wschodnia; • PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 OŚ II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; • środki własne gminy; • środki prywatne; • PROW;
Cel operacyjny I.2: Rozwój kompetencji zawodowych mieszkańców gminy	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś I: Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności regionu; • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa; • PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 OŚ I: Osoby młode na rynku pracy; • PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 OŚ II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; • środki własne gminy; • środki prywatne;
Cel operacyjny I.3: Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie Oś I: Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności regionu; • środki własne gminy; • środki prywatne; • kapitał zagraniczny;
Cel operacyjny I.4: Rozwój oferty turystycznej	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne gminy, • środki prywatne,
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO	Podstawowe źródła finansowania działań Strategii
Cel operacyjny II.1: Skuteczny system ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś V: Gospodarka niskoemisyjna; • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś VI: Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka jego zasobami; • NFOŚiGW; • WFOŚiGW; • POiŚ 2014 - 2020 Oś I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki; • POiŚ 2014 - 2020 Oś II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu; • środki własne gminy; • środki prywatne;
Cel operacyjny II.2: Poprawa dostępu do infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś IV: Poprawa dostępności transportowej; • NFOŚiGW; • PO Polska Wschodnia 2014-2020 Oś II: Nowoczesna Infrastruktura Transportowa;

	<ul style="list-style-type: none"> • środki własne gminy; • budżet państwa;
KOMFORT I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	Podstawowe źródła finansowania działań Strategii
Cel operacyjny III.1: Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś VIII: Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej; • POIiŚ 2014 - 2020 Oś VII: Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury; • środki własne gminy; • budżet państwa;
Cel operacyjny III.2: Rozwój oferty edukacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś III: Kompetencje i kwalifikacje; • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś VIII: Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej; • PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 OŚ II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; • środki własne gminy; • budżet państwa;
Cel operacyjny III.3: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i społecznego	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie Oś VII: Poprawa spójnej społeczności; • PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 OŚ II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; • środki własne gminy; • środki prywatne; • budżet państwa;
ZARZĄDZANIE I KAPITAŁ SPOŁECZNY	Podstawowe źródła finansowania działań Strategii
Cel operacyjny IV.1: Sprawne i efektywne zarządzanie publiczne	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa; • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś III: Kompetencje i kwalifikacje; • środki własne gminy; • budżet państwa;
Cel operacyjny IV.2: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa; • środki własne gminy;
Cel operacyjny IV.3: Wzmacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • RPO Województwo Podlasie 2014 - 2020 Oś VII: Poprawa spójnej społeczności; • PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 OŚ II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji; • środki własne gminy;

Źródło: opracowanie własne

Spis tabel:

Tabela 1. Wykaz sołectw	9
Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów w gminie Szudziałowo, stan na 2005 r.	10
Tabela 3. Bonitacja gruntów ornych (łącznie z sadami)	12
Tabela 4. Klasy bonitacyjne użytków zielonych.....	12
Tabela 5. Ocena stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu wód stanu wód w ciekach wód.....	19
Tabela 6. Głębokość zalegania warstw wodonośnych	20
Tabela 7. Średnioroczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy minimalne maksymalne oraz wskaźnik opadów okresu wegetacyjnego.....	21
Tabela 8. Liczba ludności w gminie Szudziałowo	22
Tabela 9. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach w gminie Szudziałowo w roku 2014.....	22
Tabela 10. Prognozowana liczba ludności w gminie Szudziałowo w latach 2014-2025.....	23
Tabela 11. Struktura ludności gminy Szudziałowo na tle powiatu i województwa podlaskiego	24
Tabela 12. Saldo migracji.....	25
Tabela 13. Przyrost naturalny, urodzenia żywe i zgony na 1000 ludności	25
Tabela 14. Struktura bezrobocia w gminie Szudziałowo na tle powiatu sokólskiego i województwa podlaskiego w latach 2011-2014.....	29
Tabela 15. Struktura bezrobocia w gminie Szudziałowo	30
Tabela 16. Osoby bezrobotne ze względu na wykształcenie w powiecie sokólskim w latach 2004-2014.....	31
Tabela 17. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Szudziałowo na tle powiatu i województwa.....	32
Tabela 18. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno - sanitarne w gminie Szudziałowo na tle powiatu i województwa	33
Tabela 19. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno- sanitarne w gminie Szudziałowo na tle powiatu i województwa [%]	33
Tabela 20. Wskaźnik skolaryzacji netto na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Szudziałowo na tle powiatu i województwa [%]	35
Tabela 21. Wyposażenie szkół i gimnazjum w komputery w gminie Szudziałowo	36
Tabela 22. Udział komputerów przeznaczonych do użytku uczniów w szkołach [%]	37
Tabela 23. Wykaz bibliotek i filii w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim	39
Tabela 24. Stan księgozbioru w Bibliotece Gminnej i filiach w 2014 roku	39
Tabela 25. Obiekty zabytkowe ujęte w gminie Szudziałowo	41
Tabela 26. Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej w roku 2014.....	44
Tabela 27. Przyczyny przyznania pomocy społecznej w gminie Szudziałowo w 2014 roku ..	44
Tabela 28. Świadczenia pomocy społecznej w gminie Szudziałowo w latach 2009-2014.....	45
Tabela 29. Drogi gminne.....	48
Tabela 30. Źródła wytwarzania energii cieplnej na terenie gminy Szudziałowo.....	49
Tabela 31. Decyzje o warunkach zabudowy w gminie Szudziałowo w latach 2009-2014 [szt.]	52

Tabela 32. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności w gminie Szudziałowo	53
Tabela 33. Podmioty gospodarki narodowej według wielkości.....	53
Tabela 34. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD wpisane do rejestru REGON na terenie gminy Szudziałowo	54
Tabela 35. Wykaz podmiotów gospodarczych na terenie gminy Szudziałowo wg sekcji PKD 2007 w roku 2014.....	55
Tabela 36. Wykaz przedsiębiorców na terenie gminy Szudziałowo.....	56
Tabela 37. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Szudziałowo	57
Tabela 38. Wykaz gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych.	58
Tabela 39. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Szudziałowo.....	59
Tabela 40. Obiekty noclegowe w gminie Szudziałowo	61
Tabela 41. Dochody gminy Szudziałowo w latach 2009-2014 [tys. zł]	62
Tabela 42. Wydatki gminy Szudziałowo w latach 2009-2014 [tys. zł]	64
Tabela 43. Struktura wydatki ogółem w działów klasyfikacji budżetowej w gminie Szudziałowo w latach 2009-2014 [%]	64
Tabela 44. Płeć uczestników	66
Tabela 45. Wiek uczestników	67
Tabela 46. Wykształcenie uczestników.....	67
Tabela 47. Grupa zawodowa uczestników ankiety	67
Tabela 48. Ocena aktualnych poziomów wybranych elementów na terenie gminy Szudziałowo	68
Tabela 49. Trzy największe problemy, z jakimi borykają się mieszkańcy gminy.	69
Tabela 50. Działania priorytetowe w zakresie rozwoju gospodarczego	70
Tabela 51. Działania priorytetowe w zakresie infrastruktury i środowiska naturalnego	71
Tabela 52. Działania priorytetowe w zakresie kwestii społecznych	71
Tabela 53. Słabe strony gminy Szudziałowo	72
Tabela 54. Najważniejsze zagrożenia dla rozwoju gminy	73
Tabela 55. Szanse rozwojowe gminy	73
Tabela 56. Harmonogram realizacji celów.....	105

Spis rysunków:

Rysunek 1. Położenie gminy na tle województwa podlaskiego i powiatu sokólskiego	10
---	----

Spis wykresów:

Wykres 1. Prognozowany trend liczby mieszkańców w gminie Szudziałowo	23
Wykres 2. Ludność gminy Szudziałowo wg wieku i płci w roku 2014.....	24
Wykres 3. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Szudziałowo wg grup ekonomicznych w latach 2010-2014 [%]	26
Wykres 4. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w gminie Szudziałowo w latach 2015-2025 [%].....	27
Wykres 5. Udział ludności w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo w latach 2015-2025 [%].....	27

Wykres 6. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w gminie Szudziałowo w latach 2015-2025 [%].....	28
Wykres 7. Liczba osób pracujących w gminie Szudziałowo wg płci w latach 2004-2014	29
Wykres 8. Osoby bezrobotne wg wieku w powiecie sokólskim.....	30
Wykres 9. Liczba osób nowo zarejestrowanych oraz osób wyrejestrowanych w latach 2004-2014 w powiecie sokólskim	31
Wykres 10. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum.....	34
Wykres 11. Wskaźnik skolaryzacji netto na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim [%].....	36
Wykres 12. Liczba czytelników w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach powiatu sokólskiego w latach 2012-2013	40
Wykres 13. Wydatki gminy Szudziałowo na pomoc społeczną	43
Wykres 14. Udzielone świadczenia w ramach pomocy społecznej w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim	45
Wykres 15. Kwoty świadczeń rodzinnych i zasiłków pielęgnacyjnych udzielonych przez gminę Szudziałowo w pozostałych gminach w powiecie sokólskim.....	46
Wykres 16. Zestawienie frekwencji w wyborach prezydenckich w gminie Szudziałowo na tle województwa podlaskiego, powiatu oraz pozostałych gmin w powiecie sokólskim w 2015 roku.....	47
Wykres 17. Zestawienie frekwencji w wyborach parlamentarnych w gminie Szudziałowo na tle województwa podlaskiego, powiatu oraz pozostałych gmin w powiecie sokólskim w 2015 roku.....	47
Wykres 18. Zmieszane odpady komunalne zebrane w gminie Szudziałowo w latach 2005-2014 [t]	52
Wykres 19. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim	54
Wykres 20. Liczba podmiotów przypadających na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim w roku 2014.....	55
Wykres 21. Struktura wykorzystania użytków rolnych w gminie Szudziałowo w 2010 roku	57
Wykres 22. Powierzchnia zasiewów w gminie Szudziałowo w 2010 roku	58
Wykres 23. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo w latach 2004-2014 [zł]	62
Wykres 24. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo oraz pozostałych gminach w powiecie sokólskim w 2014 roku [zł]	63
Wykres 25. Wydatki na 1 mieszkańca w gminie Szudziałowo oraz w pozostałych gminach w powiecie sokólskim	63